

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

ISBN 978-617-95325-0-4
ISSN 2786-619X

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

**Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України**

Рубрика ПІДГОТОВКА ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА

— 00 —

Випуск 1(8)

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ: монографія

**Київ
Інститут професійної освіти НАПН України
2023**

Рекомендовано Вченою радою Інституту професійної освіти НАПН України (протокол № 3 від 23 березня 2023 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ТОМУ

Валерій Орлов,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України

Дмитро Закатнов,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України

Людмила Єршова,

доктор педагогічних наук, доцент,
заступник директора з науково-експериментальної роботи ІПО НАПН України

Людмила Базиль,

доктор педагогічних наук, доцент, вчений секретар ІПО НАПН України,

Інна Гриценюк,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України

Рецензенти:

Романова Ганна Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Артюшина Марина Віталіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології Київського національного університету імені Вадима Гетьмана.

Андрущук Ірина Василівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри Хмельницького національного університету.

I 66

Інноваційна професійна освіта. – Випуск 1(8): Теоретичні і методичні

основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: монографія / Інститут професійної освіти НАПН України; Алексєєва С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценюк І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В.; за наук. ред. Закатнова Д.О. – Київ: ІПО НАПН України, 2023. – 179 с.

ISBN 978-617-95325-0-4

У монографічному виданні представлено звітні інформаційно-аналітичні матеріали, підготовлені за результатами виконання фундаментального наукового дослідження «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» (державний реєстраційний номер 0119U002047). Дослідження виконувалося у 2019 – 2021 рр. лабораторією професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України, а його наукові результати впроваджувалися у 2021 – 2022 рр.

Адресоване керівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти, педагогічним працівникам, психологам і соціальним педагогам, консультантам центрів професійної кар'єри, методистам навчально-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, науковцям і працівникам установ і організацій, діяльність яких пов'язана з формуванням кар'єрної та підприємницької компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників.

УДК: 377.3:[005.336.2:316.334.23]

ISBN 978-617-95325-0-4

ISSN 2786-619X

<https://doi.org/10.32835/978-617-95325-0-4/2023>

© Інститут професійної освіти НАПН України, 2023

Зміст

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
2. НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
2.1 Рівні наукової новизни	9
2.2. Педагогічні інновації	10
2.1.1. Педагогічна система підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності.....	10
2.1.2. Модель підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності	12
2.1.3. Технологія розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників.....	15
2.1.4. Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності.....	20
2.1.5. Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту	22
2.1.6. Технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти.....	38
2.2. Кінцеві результати дослідження	41
3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ.....	56
3.1. Загальна характеристика експерименту	56
3.2. Результати експериментальної роботи	65
3.2.1. Результати констатувального етапу.....	65
3.2.2. Результати формувального етапу	74
3.2.3. Результати узагальнювального етапу.....	77
4. ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	81
5. УПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	89
5.1. Оприлюднення результатів наукових досліджень	89
5.2. Використання наукових результатів	119
5.3. Документи, що підтверджують використання результатів наукового дослідження.....	125

5.3.1. Довідки про впровадження результатів наукового дослідження	125
5.3.2. Накази МОН України про відкриття й завершення експериментів всеукраїнського рівня, в яких використовувалися результати наукового дослідження	156
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	166
7. СПИСОК ПОСИЛАНЬ.....	168

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема наукового дослідження: «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу».

Державний реєстраційний номер – 0119U002047.

Характер дослідження – фундаментальне.

Терміни виконання наукового дослідження: 01.01.19 – 31.12. 2021 рр.

Терміни упровадження результатів дослідження: 2021 – 2022 рр.

Підстава для виконання наукового дослідження: Постанова Президії НАПН України від 19 квітня 2018 р. № 1-2/6-123.

Пріоритетний напрям, проблема дослідження (для галузевої тематики): 8. Професійна (професійно-технічна) освіта. Фахова передвища освіта, проблема дослідження «Професійний і особистісний розвиток майбутніх фахівців» (відповідно до пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в НАПН України на 2018 – 2022 рр., затверджених загальними зборами НАПН України від 17 листопада 2017 р. № 1-1/2-8).

Пріоритетний тематичний напрям наукових досліджень і науково-технічних розробок: Фундаментальні дослідження з актуальних проблем суспільних та гуманітарних наук. *(відповідно до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 р., затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942 зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 556).*

Наукові керівники дослідження:

У 2019 р. – Дмитро Закатнов, завідувач лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

З 2020 – 2021 рр. – Ганна Сохацька, завідувач лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат економічних наук, доцент.

Виконавці наукового дослідження

Упродовж 2019 – 2022 рр. над втконанням завдань дослідження та впровадженнм його результатів у закладах П(ПТ)О працювали 11 науковців, більшість із яких мали досвід і напрацювання з проблем створення і функціонування в закладах П(ПТ)О центрів кар'єри та розвитку кар'єрної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників:

Дмитро Закатнов, старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук (науковий керівник, 2019);

Ганна Сохацька, кандидат економічних наук, доцент (науковий керівник, 2020-2021);

Валерій Орлов, головний науковий співробітник, доктор педагогічних наук, професор;

Людмила Єршова, провідний науковий співробітник, доктор педагогічних наук, доцент (за сумісництвом);

Людмила Базиль, провідний науковий співробітник, доктор педагогічних наук, доцент (за сумісництвом);

Марія Теловата, старший науковий співробітник, доктор педагогічних наук, професор (за сумісництвом);

Світлана Алексєєва, старший науковий співробітник, доктор педагогічних наук, доцент;

Інна Гриценюк старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук, доцент;

Валерій Байдулін, науковий співробітник;

Маргарита Савченко, молодший науковий співробітник;

Андрій Патока, молодший науковий співробітник (за сумісництвом).

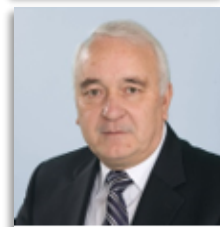
Ганна
Сохацька

Дмитро
Закатнов

Марія
Теловата

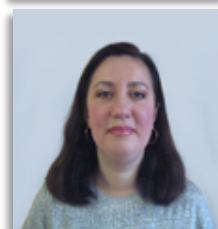
Валерій
Орлов

Людмила
Єршова

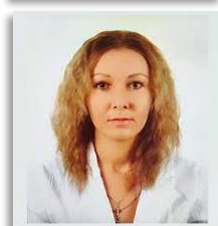
Людмила
Базиль

Інна
Гриценюк

Світлана
Алексєєва

Маргарита
Савченко

Валерій
Байдулін

Андрій
Патока

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України, що характеризується глобалізаційними та євроінтеграційними процесами в економіці, суттєво підвищуються вимоги суспільства щодо підготовки майбутніх фахівців у системі професійної освіти. Сучасному фахівцю вже недостатньо отримати професійну освіту й мати відповідні знання й уміння в рамках певної професії. У нього мають також бути сформовані уявлення про професійний успіх, навички активної поведінки на ринку праці, готовність до самозайнятості та здійснення підприємницької діяльності тощо.

Значна частина молоді на старті професійного самовизначення, на жаль, не підготовлена до здійснення вибору, який би задовольняв як її інтереси й потреби, так і запити суспільства на фахівців певної якості. Тому одне із завдань системи професійної освіти полягає в створенні умов, що забезпечуватимуть молодому поколінню можливості пошуку, визначення й реалізації найбільш ефективних, соціально прийнятних і затребуваних стратегій розвитку професійної кар'єри, в тому числі і підприємницького спрямування. Аналогічна проблема в умовах динамічного ринкового середовища часто постає й перед кваліфікованими фахівцями, які не підготовлені, насамперед у психологічному плані, до зміни професії, розроблення власної концепції професійної діяльності і переходу від роботи за наймом до власної підприємницької діяльності. Враховуючи, що рівень безробіття серед молоді вдвічі перевищує середній рівень безробіття в Україні, психолого-педагогічний супровід підготовки учнів та студентів закладів професійної (професійно-технічної) та передвищої освіти до вибору й реалізації професійної кар'єри підприємницького спрямування, розвитку їх підприємницької компетентності є актуальною соціально-педагогічною проблемою.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності.

Предмет дослідження – педагогічна система підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.

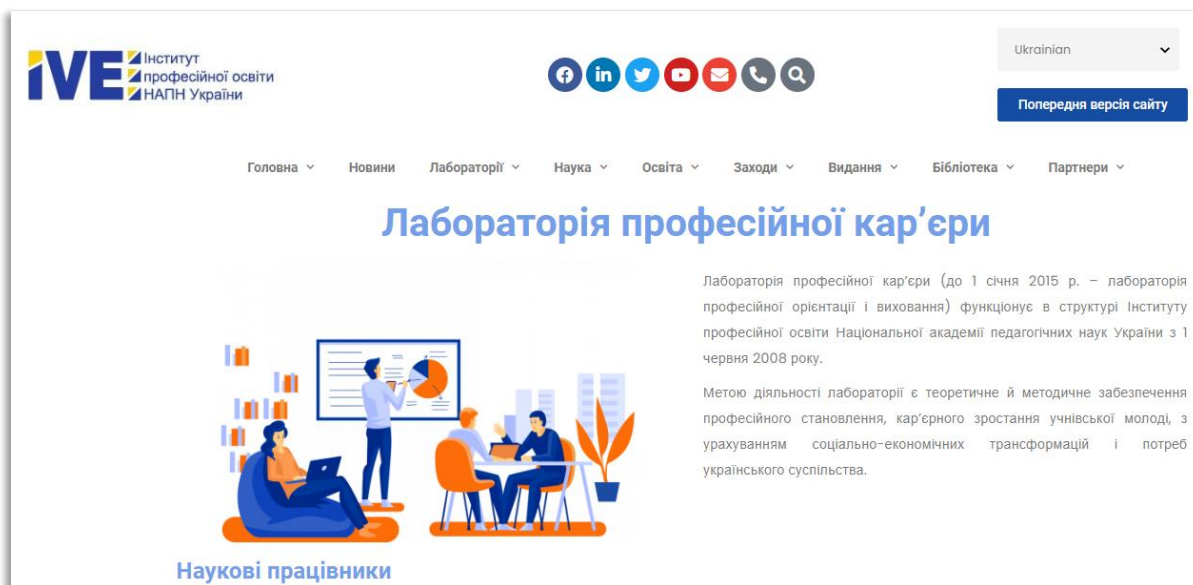
Основні завдання, що розв'язувалися науковими працівниками лабораторії у 2019-2021 рр.:

1. Проаналізувати стан проблеми у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці.
2. Визначити суть, структуру, показники та рівні сформованості підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів.
3. Теоретично розробити та обґрунтувати педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.
4. Розробити та апробувати педагогічну технологію формування

підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів.

5. Експериментально перевірити педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.

6. Створити та впровадити навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.

Тема дослідження «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» 2019-2021 рр.

2. НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Рівні наукової новизни

В ході виконання дослідження було *вперше*:

- теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу;
- обґрунтовано методичні засади підготовки учнів закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності в умовах закладу П(ПТ)О і центрах кар'єри та підприємництва;
- розроблено та апробовано методику розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів;
- розроблено педагогічні технології розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих кадрів, їх фінансової грамотності, формування здатності до продуктивної проєктної діяльності та ефективного самоменеджменту;
- розроблено та впроваджено в освітній процес закладів П(ПТ)О навчально-методичний комплекс підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.

Удосконалено: навчально-методичний комплекс підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу (підготовлено методичні рекомендації для учнів щодо відкриття власної справи, методичний посібник для педагогічних працівників та навчальний посібник для учнів закладів П(ПТ)О з розвитку підприємницької компетентності);

Набули подальшого розвитку: оновлення змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників (програма дисципліни з основ інноваційного підприємництва, навчально-методичні матеріали); організація освітнього процесу (запровадження педагогічних технологій розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників, їхньої фінансової грамотності, формування здатності до продуктивної проєктної діяльності та ефективного самоменеджменту; пріоритетного використання інтерактивних форм навчання, зокрема, тренінгів зі створення стартапів, майстер-класів із залученням професіоналів-практиків із бізнес-структур); застосування у процесі навчання послуг бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, бізнес-акселераторів, вебсайтів бізнес-симуляторів, що уможливило підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О до підприємницької діяльності.

2.2. Педагогічні інновації

Розроблено педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу; модель підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності; технологію розвитку ділової активності учнів закладів професійної освіти; технологію розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності; технологію розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту; технологію розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти.

2.1.1. Педагогічна система підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності

Основою успішної підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності є ефективно діюча педагогічна система, здатна забезпечити необхідний рівень мотивації учнів у процесі навчання та сформувати конкурентний рівень підприємницької компетентності для подальшого професійного розвитку майбутніх робітників.

Педагогічна система підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності – це сукупність взаємозв'язаних поліструктурних компонентів, що об'єднуються у процесі професійної підготовки з метою особистісно-психологічного розвитку для поетапного формування підприємницької компетентності.

Така система має певні функціональні елементи, що підпорядковуються меті системи, взаємовпливають один на одного та перетворюють особистісні та професійні якості учнів у процесі трансформації під здійсненням педагогічного впливу на певну сукупність компетентностей молодого фахівця.

Розроблена педагогічна система підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності передбачає:

- оновлення змісту професійної підготовки (програма дисципліни з основ інноваційного підприємництва, навчально-методичні матеріали);
- вдосконалення організації освітнього процесу (запровадження педагогічних технологій розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників, їхньої фінансової грамотності, формування здатності до продуктивної проєктної діяльності та ефективного самоменеджменту; пріоритетного використання інтерактивних форм навчання, зокрема, тренінгів зі створення стартапів, майстер-класів із залученням професіоналів-практиків із бізнес-структур);

- застосування у процесі навчання послуг бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, бізнес-акселераторів, Web-сайтів бізнес-симуляторів тощо;
- реалізація актуального навчально-методичного забезпечення, що уможливорює підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О до підприємницької діяльності.

Для цілісного розуміння напрямів взаємодії елементів у процесі педагогічного впливу для розвитку особистості необхідно сформувати образ системи, її структурну модель.

Таблиця 1

**Облікова картка готовності рівня готовності педагогічної інновації
«Педагогічна система підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до
підприємницької діяльності»**

Назва РНТД, які не мають патентного захисту (товарні знаки, фірмові найменування, види результатів НДДКР, НДРС*, які можливо комерціалізувати, ноу-хау) Педагогічна система підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності Вид документа, який підтверджує майнові права на РНТД Договір на виконання науково-дослідних робіт Реквізити документа, який підтверджує майнові права на РНТД №12/9/1-19 Н. ф. від 03.01.2019; Постанова Президії НАПН України від 19.04.2018 р., № 1-2/6-123 Шифр та найменування НДДКР, в рамках яких були отримані РНТД, дата початку та дата завершення робіт, підстава для розробки 0119U002047; «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» (2019-2021); Постанова Президії НАПН України від 19 квітня 2018 р. № 1-2/6-123. Джерело фінансування розробки РНТД, у т.ч. загальний фонд, % 100 Галузь застосування РНТД Професійна (професійно-технічна) освіта. Фахова передвища освіта. Позначення за рівнем готовності розробки IRL IRL2 Ресурси, необхідні для отримання охоронного документа Вартість послуг з реєстрації авторських прав. Маркетинговий та фінансовий супровід інновації для впровадження на курсах підвищення кваліфікації педагогів закладів професійної освіти Примітки (включно з відомостями про передання, відступлення прав) Власник - ІПТО НАПН України. Автор – Сохацька Г.В. (Договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелект. власності №58 від 17.02.2020)
--

2.1.2. Модель підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності

Структуру моделі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності (*рис.1*) конкретизовано такими складовими: 1) теоретико-методологічна (мета, завдання та теоретико-методологічне підґрунтя підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності); 2) змістова (компоненти змісту підприємницької компетентності майбутніх фахівців: мотиваційно-ціннісний; знаннєво-змістовий; операційно-діяльнісний; особистісно-рефлексивний); 3) організаційно-методична (оновлений зміст професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, використання методів, форм і педагогічних технологій формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників); 4) діагностично-результативна (містить критерії, показники та рівні сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців, методику такого оцінювання, що включає стандартизований та авторський діагностичний інструментарій). Зворотній зв'язок у моделі педагогічної системи підготовки до підприємницької діяльності забезпечує можливість коригування її складових та елементів, залежно від результату підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Теоретико-методологічна складова моделі визначає мету, завдання та теоретико-методологічне підґрунтя підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. Вихідними передумовами до такої підготовки є соціальне замовлення на майбутніх фахівців, здатних до 46 самозайнятості, а також вимоги сучасної освіти, що згідно з Законом України «Про освіту» має забезпечити, зокрема, всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей. Мета підготовки полягає у формуванні підприємницької компетентності майбутніх фахівців. До основних завдань підготовки ми відносимо: формування у майбутніх фахівців інтелектуальних та особистісних якостей, що визначають його мотивацію й ціннісне ставлення до здійснення підприємництва у процесі власної професійної діяльності; оволодіння теоретичними й практичними знаннями, що необхідні для успішного підприємництва; формування відповідних професійно-важливих якостей, що необхідні для підприємництва; набуття особистісного досвіду, зокрема у процесі підготовки стартапів та можливостей їх реалізації.

Змістова складова моделі визначає зміст підприємницької компетентності майбутніх фахівців, компоненти цієї компетентності: мотиваційно-ціннісний (ціннісні орієнтири підприємницької діяльності, мотиви здобуття професійного і комерційного успіхів, прагнення реалізувати поставлені цілі); знаннєво-змістовий (знання теоретичного і функціонально-технологічного (процедурного) характеру, розуміння суті розв'язуваних завдань і проблем, усвідомлення ймовірних ризиків і

персональної відповідальності за діяльність та її результати, обізнаність із ринковими механізмами регулювання й керівництва підприємницькою діяльністю та поінформованість щодо етики трудових відносин); операційно-діяльнісний (вміння планувати, реалізовувати й оцінювати різні варіанти підприємницької діяльності, бізнес-проекти, розробляти прості моделі дій і обирати економічно обґрунтовані рішення, застосовувати раціональні засоби й способи діяльності з урахуванням конкретних обставин місця й часу, вміння презентувати та поширювати інформацію про результати власної економічної діяльності, індивідуально-творча активність у продуктивному використанні наявних ресурсів, дії та механізми безперервного пошуку нових можливостей і оптимального використання ресурсів з метою отримання максимальної вигоди);

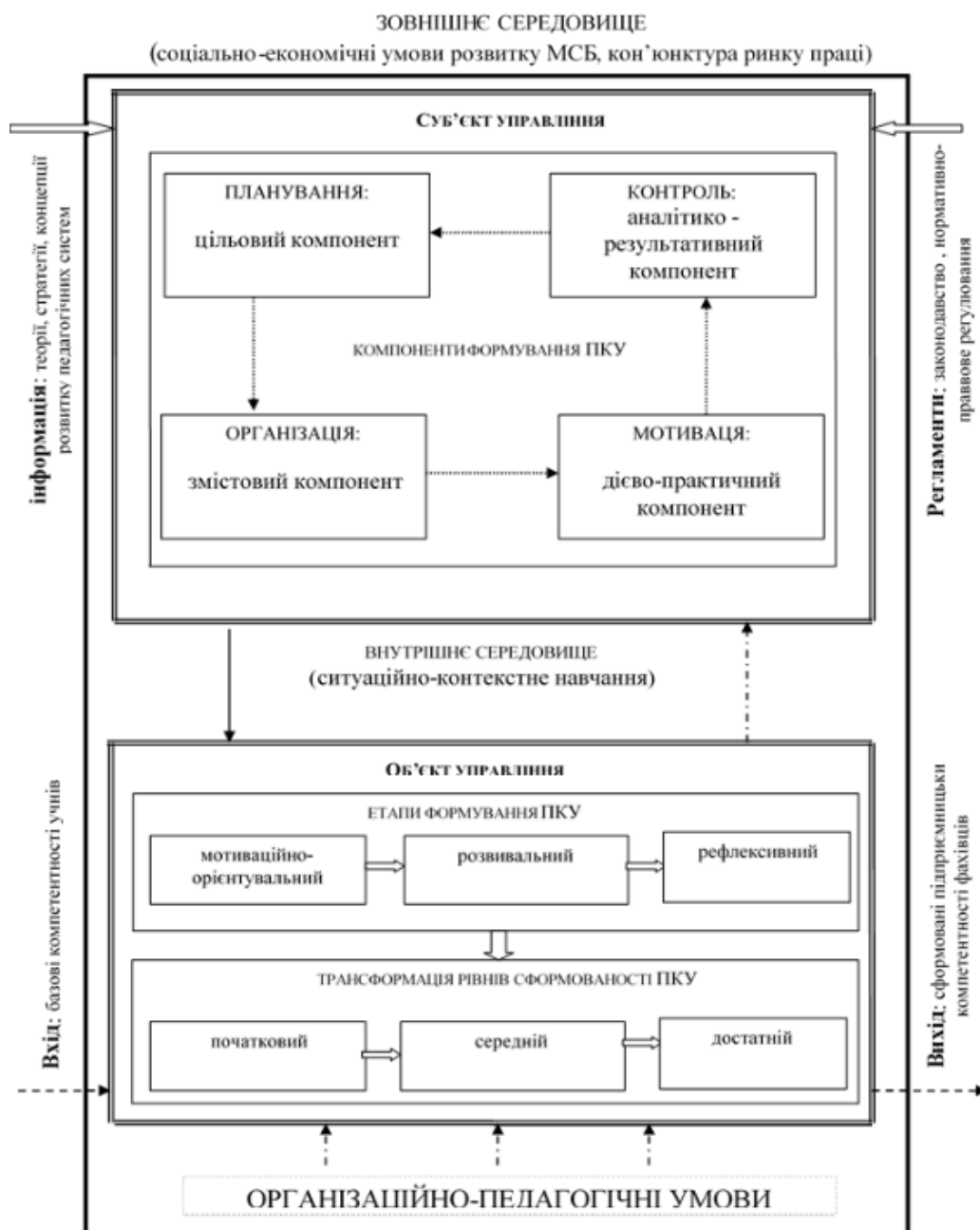

Рис. 1. Модель педагогічної системи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності

особистісно-рефлексивний (здатність генерувати й упроваджувати нові ідеї з комерційної діяльності, прогнозувати очікувані результати, ризикувати з надією на новітні економічні можливості, об'єктивно оцінювати власні індивідуально-особистісні властивості, здійснювати контроль засобами саморегулювальних механізмів, спроможність зіставляти власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними та трудовими, ресурсами, інтересами суспільства, ініціативність, гнучкість, самоорганізованість, лідерські якості). Організаційно-методична складова моделі відображає авторський задум щодо оновлення змісту (програма дисципліни з інноваційного підприємництва, навчально-методичні матеріали); удосконалення організації освітнього процесу (запровадження педагогічних технологій розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників, їхньої фінансової грамотності, формування здатності до продуктивної проєктної діяльності та ефективного самоменеджменту та пріоритетного використання інтерактивних форм навчання, зокрема, тренінгів зі створення стартапів, майстер-класів із залученням професіоналів-практиків із бізнес-структур); застосування у процесі навчання послуг бізнес-інкубаторів та бізнес-акселераторів, Web-сайтів бізнес-симуляторів тощо; впровадження навчально-методичного комплексу, що уможлиблює підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О до підприємницької діяльності.

Діагностично-результативна складова моделі містить критерії, показники та рівні сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців, а також методику їх оцінювання, що включає стандартизований та авторський діагностичний інструментарій. Сформованість підприємницької компетентності майбутніх фахівців визначалася за мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, особистісним критеріями. Використовувалися три рівні сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців: достатній, середній та початковий. Зворотній зв'язок у моделі педагогічної системи підготовки до підприємницької діяльності забезпечує можливість коригування її складових та елементів, залежно від результату підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

2.1.3. Технологія розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників

Технологія розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників – це система взаємопов'язаних дій педагога і учнів, що охоплює методи, засоби навчання як задачної форми організації діяльності й теорію їх використання, що цілісно забезпечують становлення досліджуваного утворення.

У проєктуванні технології було використано такі технологічні принципи: принцип інтерактивності – припускає спільну діяльність учнів в опануванні економічного змісту, залучення їх в діалогове навчання на основі обміну ідеями та способами дії; принцип первинності досвіду – означає, що в організації процесу навчання педагог першопочатково залучає учнів до розв'язання навчального завдання (проблеми) досягаючи ініціювання учнем процесу пошуку нового знання; принцип інтегрованості – зв'язок з іншими освітніми технологіями: особистісно-орієнтованої освіти, проблемного, диференційованого навчання; принцип керованості – передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проєктування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою коригування результатів; принцип відтворюваності – технологія може бути відтворена в інших закладів П(ПТ)О, іншими педагогами; принцип подієвості – на основі організованих освітніх подій (ситуацій) виявляється вплив на того, хто навчається, змінюються його уявлення, цінності і смисли. Концептуальна ідея технології розвитку ділової активності учнів полягає в проєктуванні їхнього діяльнісного простору щодо професійного розвитку і саморозвитку, в якому діяльні норми визначаються як загальні способи розв'язання конкретного завдання.

Зміст технології розвитку ділової активності здобувачів професійної освіти як процесу представлений типологією навчальних завдань, що узгоджені з основними видами діяльності підприємця (а саме: організація підприємства, планування підприємницької діяльності, розроблення і виведення на ринок товарів, згуртування однодумців, які розділяють ставлення до реалізації бізнес-ідей, управління персоналом, а також способи вирішення завдань, в основу яких покладено алгоритм прийняття управлінських рішень). Виконання цих завдань сприяє активізації відповідних професійно значущих якостей підприємницької діяльності.

Елементарною одиницею змісту технології є навчальне завдання, яке учні виконують в умовах конкретної ситуації, що забезпечує позитивні дієві зрушення щодо ділової активності. Процес навчання ґрунтується на активізації особистого досвіду учнів й передбачає їх безпосереднє занурення в конкретну сферу професійної діяльності із подальшим набуттям професійного досвіду. Таким чином, учні набувають нового досвіду (вмінь), що є первинним стосовно його теоретичного осмислення (знання). Спочатку учень навчається розв'язувати конкретну задачу,

наближену за своїм змістом до конкретного виду діяльності підприємця. Він має можливість використовувати ті знання, якими володіє на даний момент часу. Якщо їх достатньо, то в здобувачів професійної освіти не виникає труднощів у пошуку рішення, якщо ж знань і досвіду недостатньо, то учень потрапляє в ситуацію невизначеності, яка стимулює його до набуття нових знань, вивчення теоретичних основ вирішуваної проблеми, щоб не тільки знизити рівень невизначеності, але і мінімізувати ризики прийняття неефективного рішення.

Спосіб виконання навчального завдання є послідовною зміною ситуацій формування і розвитку ділової активності майбутніх фахівців, відповідно до етапів реалізації алгоритму прийняття управлінських рішень: ситуація актуалізації та проблематизації підприємницької діяльності; ситуація аналізу проблеми і постановки мети; ситуація розробки альтернативних рішень і вибору оптимального рішення; ситуація реалізації обраного рішення; ситуація контролю і оцінка результатів, рефлексії. Кожна ситуація формування і розвитку ділової активності забезпечує зростання рівня здатності передбачати наслідки прийнятих рішень і на цій основі своєчасно моделювати поведінку у процесі вибору альтернативного способу досягнення поставленої мети. Кожна така ситуація характеризується відповідними цільовими настановами. Ситуація актуалізації та проблематизації підприємницької діяльності передбачає опис та аналіз ситуації, в якій перебуває фірма, управлінське рішення для якої необхідно прийняти здобувачеві професійної освіти.

На цій основі виявляється протиріччя (невідповідність або недолік) у діяльності фірми та формулюється проблема підприємця, яку в роботі над розв'язанням навчального завдання має вирішити майбутній фахівець. Постановка учням завдання для самостійного виконання спрямовано на розвиток ділової активності. Спостереження педагога за проявами цього феномену є найціннішим здобутком у процесі розвитку підприємницьких якостей майбутнього фахівця. Ситуація аналізу проблеми і постановки мети – ґрунтується на виявленні учнями передумов невдалих явищ підприємницької діяльності і передбачає формулювання мети і задач навчальної діяльності щодо розв'язання проблем підприємця. Ситуація розроблення альтернативних рішень і вибору оптимального способу рішення – передбачає визначення альтернативних способів вирішення проблеми на основі використання вже наявних знань (якщо їх достатньо), а також запуск процесу створення нового знання і позиційного самовизначення на основі виявлення потреби у здобутті нових знань для розв'язання проблеми підприємницької діяльності. Дана ситуація орієнтує учня на формування зразково правильних дій щодо вирішення проблеми і їх результати, на цій основі створюється образ бажаного результату і визначаються критерії його досягнення, здійснюється вибір одного з альтернативних рішень. Вибір способу вирішення проблеми може розгортатися в різних варіантах: оцінка альтернатив за одним або кількома критеріями відбору; багаторазовий або повторюваний вибір, що допускає

можливість виникнення помилок; вибір в умовах повної визначеності (наслідки вибору точно відомі), вибір в умовах ризику (імовірнісний характер рішення, може бути оптимістичним і песимістичним), або вибір в умовах невизначеності (вибране альтернативне рішення може мати невизначений результат).

Ситуація реалізації обраного рішення передбачає створення плану дій щодо реалізації обраного рішення з розподілом відповідальних і термінів досягнення запланованих результатів, визначення необхідних ресурсів для втілення рішення на практиці; реалізацію рішення в умовах навчальної діяльності (в умовах рольової або ділової гри, в умовах виконання квесту або рішення парадоксальною завдання). Ситуація контролю й оцінка результатів, рефлексія припускає усний або письмовий виклад прийнятого рішення (продукт навчальної діяльності) щодо розв'язання проблеми, а також вибудовування власної рефлексивної позиції до прийнятого рішення. Завдання, яке вирішується в даній ситуації розвитку, полягає в тому, щоб оцінити не тільки переваги і недоліки прийнятого рішення, а й можливість його втілення у підприємницькій діяльності.

Дидактико-методичне забезпечення технології представлене як інтегрована сукупність методів, засобів і форм навчання, що реалізуються в процесі безпосередньої взаємодії суб'єктів освітнього процесу, що забезпечує необхідний рівень розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих кадрів.

Основою дидактико-методичного супроводу є навчально-методичний комплекс, що включає портфель інформаційних листів; електронний портфель презентацій; портфель кейсів, бізнес-квестів, завдань особистісної та професійної спрямованості; методичні рекомендації щодо ділових і рольових ігор, електронний портфель навчально-методичних матеріалів для організації роботи навчальної фірми, методичні вказівки з розроблення бізнес-плану, побудови бізнес-моделей, комплект контрольно-вимірювальних і компетентнісно-оцінних матеріалів тощо.

Переваги. Розвиток ділової активності учнів закладу П(ПТ)О на основі розв'язання ситуативних завдань, бізнес-планування, завдань на здійснення підприємницької діяльності, завдання на розроблення і виведення на ринок товарів, завдання на командування і управління персоналом фірми – є реалізацією задачних форм навчання. Таким чином створюється простір освітнього кластера, що охоплює: суб'єктів формування підприємницької активності (роботодавці, підприємці-консультанти, педагоги, учні), цінності і смисли підприємницької діяльності. Розроблена технологія орієнтує освітній процес на засвоєння предметно-практичної сторони підприємницької діяльності, а також – на вдосконалення, розвиток своєї професійно-особистісної позиції на основі набутого знання.

Оволодіння предметно-практичною стороною ділової активності будується на основі інтеграції традиційних та інноваційних підходів до організації навчальних занять. Очікувані результати. Набуття такого

досвіду розвиває в здобувачів професійної освіти здатність неординарно мислити, адекватно оцінювати проблемні ситуації і прогнозувати вихід із неї; формує вміння аргументувати свою думку і життєві установки; сприяє не тільки зростанню рівня знань, умінь, досвіду практичної діяльності, прийомів комунікації, а й розширює можливості учнів за допомогою включення їх в усвідомлену участь в особистісній і колективній діяльності із метою осмислення цінностей і оволодіння практичними навичками.

У практичній площині результативність технології розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі економічної підготовки, забезпечувалася на основі: створення в освітньому процесі простору для відкритої взаємодії викладача та учнів на основі метазнання (прийоми і методи отримання нових знань, диверсифікація за межі власного економічного знання); вирішення навчальних завдань, що відповідають основним видам діяльності підприємця, і які передбачають співтворчу діяльність суб'єктів процесу навчання з метою розвитку ділової активності учнів; створення в освітньому процесі надкритичної взаємодії (доброзичлива, розвиваюча, мотивуюча критика) дає можливість розкривати і розвивати творчі здібності учнів; це дозволяє сформувати особистісний досвід навчальної діяльності, орієнтований на демонстрацію ділової активності; реорганізації освітнього процесу з розвитку підприємницької компетентності таким чином, щоб майбутній фахівець сам став творцем своїх знань, а предметний економічний зміст – засобом досягнення нового.

Заснована на створенні учнями особистісного нового результату освітньої діяльності у вигляді розв'язання навчальних завдань, які формують підприємницькі якості, та відповідають основним видам діяльності підприємця і забезпечують реалізацію ділової активності на ринку праці; - введення в освітню діяльність методів активного і інтерактивного навчання, які забезпечують зростання ефективності пізнавальної діяльності за рахунок нетрадиційної організації навчального процесу. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що розроблена технологія розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих кадрів, заснована на ситуативних (задачних) формах організації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, є основою педагогічного супроводу розвитку ділової активності й орієнтує розвиток підприємницької компетентності випускників закладів П(ПТ)О на розвиток малого бізнесу в Україні.

**Облікова картка готовності педагогічної інновації
«Технологія розвитку ділової активності майбутніх
кваліфікованих робітників»**

Назва РНТД, які не мають патентного захисту (товарні знаки, фірмові найменування, види результатів НДДКР, НДРС*, які можливо комерціалізувати, ноу-хау)

Технологія розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників

Вид документа, який підтверджує майнові права на РНТД

Договір на виконання науково-дослідних робіт

Реквізити документа, який підтверджує майнові права на РНТД

№12/9/1-19 Н. ф. від 03.01.2019; Постанова Президії НАПН України від 19.04.2018 р., № 1-2/6-123

Шифр та найменування НДДКР, в рамках яких були отримані РНТД, дата початку та дата завершення робіт, підстава для розробки

0119U002047; «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» (2019-2021); Постанова Президії НАПН України від 19 квітня 2018 р. № 1-2/6-123.

Джерело фінансування розробки РНТД, у т.ч. загальний фонд, %

100

Галузь застосування РНТД

Професійна (професійно-технічна) освіта. Фахова передвища освіта.

Позначення за рівнем готовності розробки IRL

IRL2

Ресурси, необхідні для отримання охоронного документа

Вартість послуг з реєстрації авторських прав. Правове та фінансове забезпечення позааудиторної діяльності педагогів і майстрів виробничого навчання

Примітки (включно з відомостями про передання, відступлення прав)

Власник – ПЮ НАПН України. Автор – Орлов В.Ф. (Договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності № 2 від 01.01.2019)

2.1.4. Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності

Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності передбачає систему поетапних педагогічних дій з навчання, виховання й розвитку особистості, спрямовану на використання форм, методів, прийомів проєктної діяльності для гарантованого розвитку у майбутніх фахівців якостей, умінь і навичок, необхідних для відкриття й успішного ведення власної справи.

Її метою є – формування в учнівської молоді підприємницької компетентності засобами проєктної діяльності. Основним її завданням є створення відповідних умов, що сприяють активізації пізнавального інтересу і самостійного набуття знань з різних джерел; формування вміння користуватися знаннями з метою вирішення пізнавальних завдань; розвиток комунікативних і дослідницьких навичок; активний розвиток критичного мислення; оптимізація особистістю часових витрат, раціональне використання інтелектуальних, фізичних та емоційних ресурсів, зростання продуктивності діяльності.

Зміст технології спрямований на: використання технологічних інструментів для організації проєктної діяльності; творче розкриття особистості учня у процесі проєктної діяльності і самостійної роботи; поєднання ігрових форм і проєктно-дослідницької роботи; створення умов для раціонального поєднання пізнавальної, навчальної, дослідницької, творчої діяльності, економічних психолого-педагогічних і медико-фізіологічних факторів; формування навичок, важливих для підприємницької діяльності (оцінювати потребу в ресурсах і планувати їх використання при вирішенні завдань у професійній діяльності; працювати в команді; здатності будувати комунікацію, виходячи з цілей і ситуації спілкування; критично оцінювати і переосмислювати накопичений досвід (власний і чужий), рефлексувати професійну і соціальну діяльність; вирішувати проблеми в професійній діяльності на основі аналізу і синтезу; пропонувати організаційно-управлінські рішення й оцінювати умови та наслідки прийнятих рішень; брати участь у впровадженні технологічних і продуктових інновацій планувати і здійснювати заходи, спрямовані на її реалізацію; проводити аналіз конкурентного середовища; розробляти бізнес-плани створення і розвитку нових організацій (бізнес-ідею); сприяння організації в закладах П(ПТ)О всебічної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, здатних до побудови стратегії особистісного і кар'єрного розвитку; використання механізмів оперативного реагування на стрімкі соціально-економічні, політичні, культурні трансформації; забезпечення розвитку особистості (пам'яті, мислення, творчих, комунікативних та організаційних здібностей; виховання волі, здатності керувати власними психоемоційними станами, інтегрувати життєвий досвід).

Очікуваний соціально-економічний ефект: зростання конкурентоздатності робітника в умовах розвитку малого бізнесу; задоволення запитів сучасного ринку праці на креативних працівників, здатних до самозайнятості; підвищення 53 здатності випускників закладів П(ПТ)О справлятися зі стресовістю у підприємницькій діяльності; прискорення процесів діджиталізації ведення бізнесу.

Таблиця 3

**Облікова картка готовності педагогічної інновації
«Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх
кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності»**

Назва РНТД, які не мають патентного захисту (товарні знаки, фірмові найменування, види результатів НДДКР, НДРС*, які можливо комерціалізувати, ноу-хау) Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності Вид документа, який підтверджує майнові права на РНТД Договір на виконання науково-дослідних робіт Реквізити документа, який підтверджує майнові права на РНТД №12/9/1-19 Н. ф. від 03.01.2019; Постанова Президії НАПН України від 19.04.2018 р., № 1-2/6-123 Шифр та найменування НДДКР, в рамках яких були отримані РНТД, дата початку та дата завершення робіт, підстава для розробки 0119U002047; «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» (2019-2021); Постанова Президії НАПН України від 19 квітня 2018 р. № 1-2/6-123. Джерело фінансування розробки РНТД, у т.ч. загальний фонд, % 100 Галузь застосування РНТД Професійна (професійно-технічна) освіта. Фахова передвища освіта. Позначення за рівнем готовності розробки IRL IRL3 Ресурси, необхідні для отримання охоронного документа Вартість послуг з реєстрації авторських прав. Правове та фінансове забезпечення проєктної діяльності у закладах професійної освіти Примітки (включно з відомостями про передання, відступлення прав) Власник - ІПО НАПН України. Автор – Гриценко І.А. (Договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності № 5 від 01.01.2019)

2.1.5. Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту

Важливість технологій самоменеджменту для формування підприємницької компетентності

Необхідність ознайомлення майбутніх фахівців з основами самоменеджменту зумовлена кардинальними змінами, що відбуваються у світі – суспільстві, економіці, політиці, культурі й освіті (рис.2):

конкуренція: розвиток малого бізнесу, зростання вимог ринків праці до кваліфікації працівників, інтенсивність змін у підприємництві вимагають від майбутніх фахівців не лише певної сукупності професійних знань, але й освоєння сучасних навичок управління і ведення бізнесу;

запит на креативність: творчий потенціал працівника став найбільш коштовним капіталом підприємства, який допомагає виживати в умовах постійно зростаючої конкуренції;

інтенсивна діджиталізація ведення бізнесу: зумовлює необхідність підвищення ІКТ-компетентності майбутніх фахівців у закладах освіти всіх рівнів;

стресовість бізнесу: напруженість і ризикованість підприємницької діяльності призводить до зростання емоційного навантаження, що потребує від майбутніх підприємців уміння керувати своїми емоціями й економно використовувати часовий ресурс;

кризовий стан вітчизняної економіки: ризик втрати робочого місця підвищує значимість самоменеджменту, оскільки саморозвиток особистості, її здатність до самозайнятості стають умовою її виживання на ринку праці.

Рис. 2. Необхідність ознайомлення майбутніх фахівців з основами самоменеджменту

Найчастіше самоменеджмент визначають як: послідовне й цілеспрямоване використання ефективних методів, прийомів і технологій самореалізації та саморозвитку творчого потенціалу (А. Кібанов); управління самим собою для досягнення особистих цілей (М. Дороніна, В. Распопов, Ф. Токарев), мистецтво керувати собою, своїм часом, своїм життям, свідомо будувати свою кар'єру через самооцінку, самовизначення, саморозвиток (І. Карпічев), самостійне спрямування власної діяльності на досягнення певної мети (В. Колпаков), вміння бути успішним (О. Штепа) тощо. Узагальнення охарактеризованих концепцій дає змогу виділити одну характерну для всіх особливисть. Всі вони розглядають самоменеджмент на трьох рівнях: самоменеджмент особистості, колективу та організації. Водночас існує думка, що умови функціонування процесів самовпорядкування на всіх цих рівнях суттєво відрізняються.

Відтак *самоменеджмент* це – свідоме цілеспрямоване управління людиною своєю професійною діяльністю та особистісним розвитком з метою ефективного використання та розвитку власних ресурсів (інтелектуальних, фізичних, емоційних), задоволення власних потреб та досягнення цілей організації. Таке управління здійснюється шляхом добору сукупності раціональних методів управління працею та розвитком особистості (рис. 3).

Рис. 3. Складові самоменеджменту

Визначення. Педагогічна технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту є системою поетапних педагогічних дій з навчання, виховання й розвитку особистості, спрямованих на використання форм, методів, прийомів самоменеджменту для гарантованого розвитку у майбутніх фахівців якостей, умінь і навичок, необхідних для відкриття й успішного ведення власної справи.

Актуальність технології зумовлена потребою постпандемічного ринку праці у фахівцях, здатних до саморозвитку, самовдосконалення і самозайнятості, зі сформованими навичками ефективного використання часових та психологічних ресурсів, готовністю до побудови успішної підприємницької кар'єри.

Мета застосування технологій самоменеджменту у процесі розвитку підприємницької компетентності – формування готовності і здатності особистості досягати особистісного та професійного успіху.

Завдання – оптимізація особистістю часових витрат, раціональне використання інтелектуальних, фізичних та емоційних ресурсів, зростання продуктивності діяльності й готовності до відкриття і ведення власного бізнесу.

Зміст технології спрямований на формування особистісних утворень, пов'язаних зі здатністю людини керувати своїм часом, розвитком власної особистості, процесом удосконалення свого життя, що сприяє розвитку всіх структурних компонентів підприємницької компетентності (ціннісно-мотиваційного, когнітивного, рефлексивно-оцінного та діяльнісного).

Виходимо з того, що в структурі підприємницької компетентності особистості можна виокремити: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, рефлексивно-оцінний та діяльнісний компоненти. Кожен із цих компонентів містить певні особистісні утворення (рис.4-5), пов'язані зі здатністю людини керувати своїм часом, розвитком власної особистості, процесом удосконалення свого життя.

Ціннісно-мотиваційний компонент підприємницької компетентності характеризується: стійким інтересом учня до підприємницької діяльності; позитивною мотивацією до відкриття власної справи; включенням сформованого у свідомості учня ідеального образу підприємницької діяльності до системи особистісних, соціальних, кар'єрних та професійних цінностей.

Когнітивний компонент характеризується наявністю системи знань особистості (економічних, правових, психолого-педагогічних) про себе (особливості пізнавальної, емоційно-вольової, комунікативної сфери; фізичні, інтелектуальні, емоційні можливості та їх відповідність вимогам певного підприємництва; особистісні якості, необхідні для відкриття й успішної реалізації підприємницької діяльності), про світ (філософські, політологічні, соціологічні, релігієзнавчі, економічні) та майбутню

підприємницьку діяльність (ринок праці; бізнес-ідея; бізнес-план; типи, етапи, стратегії і шляхи розвитку бізнес-кар'єри).

Рефлексивно-оцінний компонент характеризується формуванням самосвідомості учня (спрямованості свідомості на саму себе), розвинутою рефлексивною здатністю (бачити й оцінювати себе з усіх можливих сторін), наявністю певного набору особистісних якостей, що відображають рівень розвитку самосвідомості особистості (сформована воля, критичне мислення, креативність, розвинений емоційний інтелект; комунікабельність, готовність до підприємницької діяльності, соціальна і громадянська відповідальність, здатність до самоаналізу, адекватна самооцінка, об'єктивна оцінка результатів своєї навчально-практичної діяльності, уміння розв'язувати можливі проблеми, що ймовірно виникатимуть на різних етапах підприємницької кар'єри тощо). Відтак, важливими складовими підприємницької компетентності майбутніх фахівців можна вважати низку навичок, тісно пов'язаних із рефлексивною здатністю особистості: самостійне набуття важливих для підприємницької діяльності знань, умінь і навичок; ухвалення власних рішень; самооцінювання своїх вчинків та їх результатів; самоорганізація взаємодії з іншими людьми; самопрезентація; самомотивація; готовність до постійного саморозвитку та самовдосконалення, тощо.

Діяльнісний компонент характеризується: включенням учня у процес професійної освіти як суб'єкта, котрий визнав підприємництво напрямом своєї професійної кар'єри; діяльністю учня щодо накопичення й розвитку релевантних (важливих, актуальних для підприємницької діяльності) професійних компетентностей; формуванням уміння продукувати бізнес-ідеї та складати плани їх практичної реалізації. Рівень сформованості цього компоненту визначається активністю особистості, що тісно пов'язана з індивідуальними психічними особливостями людини (тип нервової системи, темперамент, задатки, домінуючі інстинкти), емоційними властивостями (рівень агресивності, емпатійності, конфліктності, стійкості до стресу), особистісними якостями (характер, комунікативні та організаторські здібності, воля) тощо. Діяльнісний компонент виражається, з одного боку, – через готовність особистості брати участь у різних інтерактивних заходах, що сприяють формуванню підприємницької компетентності, а з іншого, – через її здатність так організувати свій часопростір, аби для цього були необхідні умови. Таким чином виміряти рівень сформованості діяльнісного компоненту підприємницької компетентності можна завдяки організації фіксування активності учня в: інтерактивних формах аудиторної роботи (виступи з повідомленнями, рефератами, участь у дискусіях, дидактичних квестах, тощо); позашкільному житті закладу освіти (участь у конкурсах, виставках, змаганнях, конференціях), громадському та волонтерському русі, командній та самостійній проєктній діяльності.

Рис.4. Особистісні утворення, сформовані завдяки технологіям самоменеджменту, у структурі підприємницької компетентності

Гарантований результат технології – це сукупність особистісних утворень, на яких базуються основні складові підприємницької компетентності: самосвідомість, система особистісних цінностей, самотивація, знання про себе, світ, ринок праці і підприємницьку діяльність, рівень домагань і самооцінка особистості, самовиховання, самоактуалізація та самопрезентація.

Ці новоутворення зумовлені віком учнів закладів професійної освіти (15-17 років), що пов'язаний із переходом від підліткового до юнацького періодів особистісного становлення. Це потрібно враховувати, добираючи форми, методи, прийоми педагогічного впливу.

Основні особистісні утворення.

Самосвідомість особистості – здатність подивитися на себе з усіх можливих сторін. Це – надважливий психолого-педагогічний феномен, на основі якого формується інший не менш важливий – «Я-концепція» особистості, як здатність до п'яти «само-»: самоспостереження, самоаналізу, самоконтролю, саморегуляції та самовдосконалення.

Самооцінка – суб'єктивне ставлення людини до своїх успіхів і невдач. Підприємницька компетентність передбачає формування реалістичного рівня домагань і формування адекватної самооцінки. Це дає змогу майбутньому підприємцю бути готовим приймати поразки, аналізувати їх причини, реально оцінювати перспективи, продукувати реалістичні бізнес-ідеї тощо.

Самовиховання – свідоме перетворення своєї особистості (подолання в собі негативних рис і вироблення позитивних). В основі самовиховання – використання розвиненої волі, як уміння особистості стримувати себе і змушувати (стримувати від того, що дуже хочеться, але що заважає

саморозвитку і самовдосконаленню; змушувати робити те, чого не хочеться, але є дуже важливим для досягнення поставлених цілей).

Самоактуалізація – здатність особистості визначати й доводити рівень своєї впливовості, значимості, актуальності.

Самопрезентація – вміння найбільш вигідно й ефектно пред'являти себе оточуючим, суспільству, ринку праці, споживачам. Особистість із високим рівнем самоактуалізації усвідомлює своє місце у світі, здатна брати на себе відповідальність за рідних і близьких, визначати і реалізовувати стратегічні і тактичні цілі свого особистісного і професійного розвитку. Це взаємно пов'язані феномени: вміння людини ефектно презентувати свої ідеї, погляди, риси та якості робить більш переконливими вчинки самоактуалізації особистості; впевнена в собі особистість значно легше презентує себе в житті і на ринку праці. Для цього майбутній фахівець має оволодіти різними техніками і прийомами самоактуалізації («мова» тіла, аутотренінг, тренінги релаксації, артерapia, комунікативні тренінги; управління емоціями і почуттями, контроль і регуляція системи ставлень, робота з саморозвитку духовності) та самопрезентації (виявлення згоди й доброзичливості, демонстрація власних знань, умінь, навичок, чеснот і перспектив; самоподача привабливості і ставлення). Для підвищення ефективності самопрезентації особистість має володіти певним набором інформаційно-комунікаційних технологій (вільно комунікувати в соціальних мережах; вміти робити презентацію своєї особистості та своїх бізнес-ідей, створювати й адмініструвати власне електронне портфоліо тощо).

Рис. 5. Види роботи з формування особистісних утворень

Для своєчасного формування у молоді людини таких особистісних утворень необхідна система педагогічно обґрунтованих дій, підтримана на всіх рівнях управління системою освіти (рис. 6).

Рис.6. Рівні сприяння розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців

З огляду на це, на загальнодержавному рівні має бути забезпечена наступність психолого-педагогічної підготовки молоді до підприємницької діяльності. Між закладами освіти всіх рівнів (від НУШ до вищої школи) мають бути розподілені завдання з формування й розвитку підприємницької компетентності та готовності до підприємницької діяльності.

На рівні закладу освіти всі педагогічні процедури повинні бути орієнтовані на гарантоване досягнення поставлених цілей, забезпечення оперативного зворотного зв'язку, систематичного оцінювання поточних і підсумкових результатів із формування у молоді здатності до самоменеджменту для розвитку підприємницької компетентності.

Одним із ключових завдань соціогуманітарної освіти в закладах освіти усіх рівнів має бути визнано підготовку дітей і молоді до реалізації самоменеджменту як технології успіху. Важливим завданням педагогічної освіти має стати підготовка педагогів до ефективного використання технологій самоменеджменту в освітньому процесі; з цією метою потрібно до всіх освітніх програм підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації психолого-педагогічних кадрів включити курс «Самоменеджмент».

Етапи розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників засобами самоменеджменту: мотиваційно-стимулюючий (теоретична і методична підготовка педагогічного колективу до впровадження технологій самоменеджменту, розроблення системи позитивних стимулів), стратегічно-планувальний (визначення

стратегічних і тактичних цілей діяльності педагогічного колективу – формування й розвиток у молоді стійкого інтересу до підприємницької діяльності; нормативно-правова фіксація визначених стратегією тактичних завдань), координуючий (налагодження чітких злагоджених дій усього педагогічного колективу), організаційно-виконавчий (створення умов для безпосереднього впровадження в освітній процес відповідних педагогічних інновацій, що формуватимуть у молоді навички самоменеджменту і сприятимуть реалізації стратегічних завдань закладу освіти з розвитку у майбутніх фахівців підприємницької компетентності), процесуально-дієвий (безпосередня реалізація педагогічного процесу, що забезпечує функціонування визначених технологією та адаптованих до умов закладу професійної освіти елементів самоменеджменту).

Напрями реалізації технології

Можна виокремити два основні напрями реалізації технології:

- науковий (визначення мети, цілей, змісту, форм і методів);
- процесуально-описовий (визначення чіткого алгоритму, певного змісту, методів і засобів, підібраних для кожного етапу досягнення очікуваного результату – формування в учнівської молоді підприємницької компетентності засобами самоменеджменту).

Науковий напрям. Ця технологія покликана спроектувати педагогічний процес формування підприємницької компетентності засобами самоменеджменту: визначити необхідні для цього мету, цілі, зміст, форми й методи.

Мета педагогічної технології формування підприємницької компетентності засобами самоменеджменту (стратегічна ціль) – спроектувати такий педагогічний процес, який гарантуватиме формування в учнівської молоді сукупності особистісних новоутворень, необхідних для формування підприємницької компетентності (самосвідомість, система цінностей, самомотивація, знання про себе, світ, ринок праці і підприємницьку діяльність, рівень домагань і самооцінка особистості, самовиховання, самоактуалізація та самопрезентація).

Основними тактичними цілями технології є:

- згуртувати педагогічний колектив довкола ідеї підготовки молоді до підприємницької діяльності (немає єдності думок – немає результату);
- вписати мету й цілі технології у навчально-виховний процес закладу освіти так, щоб у всіх ключових документах було закріплено мету – формування підприємницької компетентності та визнання важливості розвитку в учнів навичок самоменеджменту (немає офіційного визнання ідеї – немає результату);
- забезпечити системне набуття учнівською молоддю знань про себе, суспільство, ринок праці, підприємництво через: корекцію змісту навчальних програм; добір відповідних форм і методів навчальної, позанавчальної та позашкільної діяльності; об'єднання всіх зусиль

колективу в єдину систему розвитку підприємницької компетентності (немає системи – немає результату);

- вмотивувати педагогічний персонал до вивчення та впровадження технологій самоменеджменту шляхом залучення до науково-експериментальної роботи, підвищення кваліфікації, запровадження системи матеріальних та моральних заохочень (немає мотивації персоналу – немає результату).

Процесуально-описовий аспект. Технологія передбачає наявність чіткого алгоритму, певного змісту, методів і засобів, підібраних для кожного етапу досягнення очікуваного результату – формування в учнівської молоді підприємницької компетентності засобами самоменеджменту. Вітак, має бути забезпечено *п'ять основних етапів реалізації педагогічної технології* (рис.7).

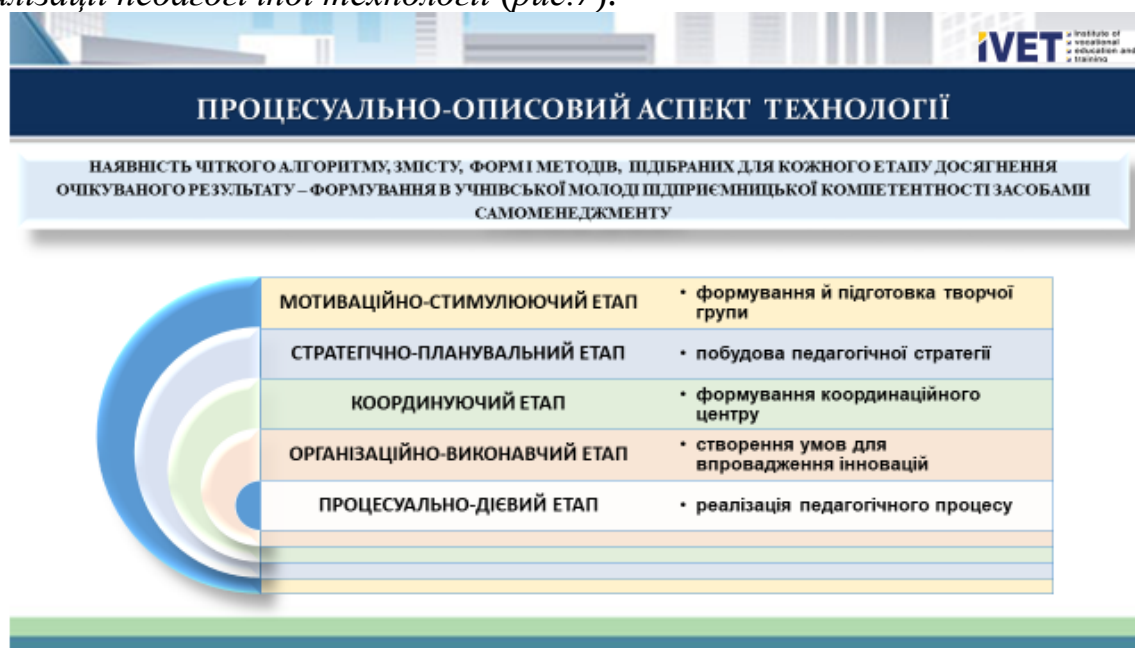

Рис.7. Процесуально-описовий аспект технології

Мотиваційно-стимулюючий етап. На даному етапі в закладі освіти має бути сформований творчий колектив (осередок), об'єднаний спільною системою педагогічних цінностей та спільною метою – створити умови, необхідні для формування в учнівської молоді підприємницької компетентності. Адміністрація закладу освіти має подбати про належну теоретичну і методичну підготовку педагогічного персоналу до впровадження технологій самоменеджменту в освітній процес та позашкільну діяльність з метою їх подальшого використання для розвитку підприємницької компетентності учнівської молоді (педагогічні читання, методичні семінари, круглі столи, вебінари, підвищення кваліфікації тощо). Створення умов для впровадження в освітній процес технологій самоменеджменту та розвитку підприємницької компетентності має бути офіційно визнано одним із пріоритетних завдань закладу освіти (наприклад, як завдання Стратегії розвитку закладу освіти, як складова освітньої програми, напрям діяльності Центру кар'єри тощо). Необхідним

є вироблення механізмів стимулювання творчості педагогів. Встановлення міцних зв'язків закладу освіти з різними групами стейкхолдерів, зацікавлених у розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців, може бути додатковим джерелом морального та матеріального стимулювання педагогів до розвитку готовності впроваджувати в процес професійної підготовки учнівської молоді технологій самоменеджменту. Відтак, цілком очевидно, що без мотивації педагогічного колективу неможливо забезпечити необхідну мотивацію здобувачів освіти. Лише переконаний педагог здатен переконати учня, розкрити його внутрішні емоційні резерви, важливі для здобуття необхідних для підприємницької діяльності знань, умінь і навичок. Мотивація учнівської молоді до підприємницької діяльності; виховання поваги до часу, як матеріалу, з якого зіткане людське життя; формування здатності до раціонального використання власних психоемоційних ресурсів; розвиток у молоді здатності до самоактуалізації, самопрезентації, самовдосконалення та інші – мають стати наскрізними темами, включеними до навчальних, розвиваючих та виховних цілей кожного уроку, проведеного в закладі освіти. Важливу роль відіграватиме загальний стиль діяльності педагогічного колективу: пунктуальність педагогів, їх повага до часу учнів, добір актуальних і раціональних завдань, формування адекватного навчального навантаження тощо.

Стратегічно-планувальний етап. На даному етапі педагогічний колектив (творча група):

- визначаються зі стратегією спільної творчої діяльності (стратегічна ціль – формування й розвиток у молоді стійкого інтересу до підприємницької діяльності, готовності до неї та підприємницької компетентності, розуміння значення самоменеджменту для досягнення поставлених цілей);

- документально закріплюють орієнтацію колективу закладу освіти на досягнення визначених стратегією тактичних завдань (створення умов для теоретичної й методичної підготовки колективу, добір відповідних форм і методів роботи, внесення змін до освітніх і робочих програм, укладання договорів з різними групами стейкхолдерів тощо).

Координуючий етап. Це – особливо відповідальний етап, оскільки відсутність чітких злагоджених дій усього педагогічного колективу унеможливорює досягнення визначених стратегічних і тактичних цілей, тобто не дає змоги досягти поставленої мети. Відтак, дуже важливо сформувати певний координаційний центр (осередок) і наділити його офіційними повноваженнями, необхідними для оперативного й ефективного вирішення робочих завдань. Ознаки формального підходу до створення координаційного осередку: авторитарне покладання обов'язків із координації на заступників, методистів, психологів, інших членів колективу без їх на те згоди (примусове призначення), створення додаткового навантаження «на громадських засадах» без змін в оплаті праці працівника; вибір керівником координаційного центру (осередку)

особи без досвіду в цій сфері діяльності та авторитету в колективі; неврахування думки здобувачів освіти (студентського самоврядування, профсоюзної спілки). Як показує досвід упровадження багатьох педагогічних проєктів, саме на даному етапі відбувається гальмування процесу реалізації педагогічної ідеї. Дуже багато закладів освіти так і не позбавилися формального радянського підходу, що по суті, закріплював у закладах освіти «академічний феодалізм», несумісний із бізнес-мисленням, без якого неможливо сформувати в учнівської молоді підприємницьку компетентність. Координаційний центр (осередок) має не лише виробити загальний план роботи з розвитку підприємницької компетентності з використанням елементів самоменеджменту, а й забезпечити його системне виконання. Для його написання можна користуватися розробленою IPO НАПН України програмою навчальної дисципліни «Основи інноваційного підприємництва», що містить окремий модуль «Самоменеджмент» (<https://lib.iitta.gov.ua/717529>).

Організаційно-виконавчий етап. Це – створення умов для безпосереднього впровадження в освітній процес відповідних педагогічних інновацій (методик, технологій, форм, методів тощо), що формуватимуть у молоді навички самоменеджменту і сприятимуть реалізації стратегічних завдань закладу освіти з розвитку у майбутніх фахівців підприємницької компетентності. Оптимальні форми роботи з формування підприємницької компетентності: вивчення основ інноваційного підприємництва як окремої навчальної дисципліни; корекція змісту загальноосвітнього курсу «Економіка» й загальнопрофесійного курсу «Основи галузевої економіки та підприємництва»; розподіл завдань із вивчення розділів програми «Основи інноваційного підприємництва» між педагогами всіх дисциплін, що викладаються в закладі освіти, психологами, соціальними працівниками, позашкільними інституціями, стейкхолдерами (лекції, відеолекторії, веб-екскурсії, дискусії, майстер-класи, змагання, конкурси тощо). Рекомендовані методи навчання: цільове обговорення, мозкові атаки, «інвентаризація списку слабких місць», «мозкова атака навпаки», метод Гордона, опитування, тестування, дискусія, евристичний метод, метод вартісного аналізу, метод матричних структур, «мрії про неможливе», електронне портфоліо, метод проєктів тощо.

Процесуально-дієвий етап: безпосередня реалізація педагогічного процесу, що забезпечує функціонування визначених технологією та адаптованих до умов закладу професійної освіти елементів самоменеджменту. Пропонуємо акцентувати увагу учнівської молоді на таких основних напрямках самоменеджменту як: управління власним часом (time- management), управлінням розвитком власної особистості (self- management), управлінням розвитком життям (life-management). Завдання сучасної професійної освіти полягає в тому, щоб забезпечити умови, необхідні для ознайомлення майбутніх фахівців з названими технологіями, що виступають ефективним інструментарієм формування їхнього особистісного, професійного та життєвого успіху та головними

мотиваторами формування готовності молоді до підприємницької діяльності.

Вивчення теми «Управління часом» передбачає ознайомлення учнів із: особливостями часу як важливого людського ресурсу; основними завданнями «тайм-менеджменту»; методами визначення «пожирачів часу» та оптимізації емоційних і часових витрат на виконання робочих завдань; основними вимогами до організації робочого місця; технікою складання розпорядку дня, ведення ділового щоденника; змістом технології проведення співбесід і переговорів; методикою електронного самозвіту засобами створення електронного портфоліо тощо.

Тема «Управління розвитком особистості», що часто формулюється як «Селф-менеджмент», покликана ознайомити учнів з особливостями формування й розвитку особистості, зокрема, показати роль спадковості й середовища для формування у людини готовності до успіху; розкрити приховані резерви психічних пізнавальних процесів особистості (відчуттів, сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уваги); пояснити виняткове значення емоцій та волі для формування успішної особистості, впливу темпераменту й характеру на становлення професіоналізму; показати важливість спілкування для відкриття власної справи та успішного ведення бізнесу; роз'яснити комунікативну природу бізнесу, показати значення конфліктів у діяльності підприємця, способи їх вирішення й запобігання; навчити визначати й корегувати рівень домагань і самооцінку особистості, ознайомити з обмеженнями і стимулами особистісного розвитку. Особливу увагу варто звернути на вивчення «Я-концепції» особистості та формування в учнів уміння здійснювати самопостереження, самоаналіз, самоконтроль, саморегуляцію й самовдосконалення.

Тема «Управління розвитком життя й кар'єри» або «Лайф-менеджмент» має особливе значення для побудови стратегії розвитку особистості та її професійної кар'єри. Для цього пропонується: навчити молодь визначати власний творчий потенціал, життєві цілі й цінності, індивідуальний стиль управління; роз'яснити сутність і роль особистісної та професійної кар'єри; навчити визначати стратегічні, тактичні й оперативні цілі планування розвитку життя й кар'єри; скласти план проведення співбесіди з працевлаштування.

Етапи розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту

Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту має реалізовуватися в кілька етапів:

- ✓ на першому учені має навчитися розуміти себе, оцінювати свої можливості, досліджувати умови власної навчальної та майбутньої професійної і підприємницької діяльності, здійснювати самомотивацію до відкриття власної справи;

- ✓ на другому – вчитись ухвалювати управлінські рішення;

✓ на третьому – планувати алгоритми ефективних бізнес-дій; будувати стратегію особистісного та професійного розвитку; розробляти бізнес-проекти;

✓ на четвертому – практично реалізовувати етапи вибудованої стратегії, вчитися втілювати в життя власні бізнес-ідеї;

✓ на п'ятому – здійснювати аналіз якості виконаних стратегічних завдань програми саморозвитку та самодовсконалення, оціювати ефективність виконаних бізнес-ідей, реалізованих бізнес-проектів.

Форми розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців засобами самоменеджменту

Пропонуємо кілька форм реалізації технології, що є ефективними в особливих умовах навчання (карантин, воєнний стан): психологічний практикум, відеолекторій, електронне портфоліо.

Психологічний практикум – це сукупність діагностичних і консультативних процедур, що можуть проводитися як на базі закладу освіти, так і онлайн психологом закладу, соціальним педагогом, класним наставником, запрошеним фахівцем на базі центру кар'єри (якщо такий є в закладі освіти) на основі затвердженної педагогічною радою програми психологічного діагностування і консультування. Метою діагностичних і консультативних процедур є повідомлення учням інформації про свою особистість, важливої для формування професійної компетентності, формування в них уміння визначати особливості свого темпераменту, характеру, емоційно-вольової сфери, спілкування, скласти власний автопортрет, виявляти сприятливі і несприятливі для формування підприємницької компетентності риси та якості, будувати стратегію розвитку особистості та професійної кар'єри. Для цього психолог, соціальний педагог чи класний наставник добирають методики, необхідні для психологічного діагностування учнів. Перед кожним тестом фахівець має ознайомити учнів із певним психологічним феноменом, який учні будуть досліджувати. Тестування може відбуватися індивідуально онлайн або в невеликих групах на факультативних заняттях, групових консультаціях, класних годинах тощо з дотриманням необхідних для даного виду роботи умов. Після завершення тестування кожен учень має визначити власний рівень розвитку/сформованості досліджуваного феномену та записати отримані результати у спеціальний зошит (за наявності технічних можливостей можна створити інтерактивний онлайн-зошит). На основі висновків, отриманих за результатами всіх тестів, включених до програми тестування, кожен учень складає власний автопортрет, в якому зазначає риси й якості, що є сприятливими для ведення власного бізнесу чи загрозливими для нього. Після написання власного автопортрету учні створюють стратегію самореалізації особистості, де визначають траєкторію своєї професійної кар'єри та етапи становлення власної справи.

Відеолекторій – організований перегляд та обговорення документальних і художніх фільмів на тему підприємництва. Це дуже ефективна форма розвитку в учнів особистісних утворень, важливих для відкриття й ведення власної справи. Мета цієї форми – на основі перегляду й обговорення популярних художніх і документальних фільмів ознайомити учнівську молодь з реальними й художніми образами успішних підприємців, проаналізувати конкретні ситуації успіху, боротьби за власні ідеали й цінності, використані героями способи подолання труднощів, проблеми морального вибору, соціальної відповідальності тощо. Ця форма, демонструючи історії успішних бізнес-проектів, активізує інтерес до підприємницької діяльності і є дуже зручною для дистанційної роботи на класних годинах, у позааудиторній діяльності, під час канікул. Для підвищення її ефективності до кожного фільму педагоги мають підготувати перелік запитань, відповіді на які здобувачі освіти повинні шукати у процесі перегляду. Після перегляду пропонується організувати обговорення фільмів, що може проходити: на класних годинах, на заняттях з окремих дисциплін, дистанційно в соціальних мережах чи за допомогою таких месенджерів (Microsoft Teams, Zoom, Skype тощо). Найкращі способи обговорення – дискусії, написання творів-роздумів, міркувань, есе.

Можна запропонувати для організації цього виду роботи перегляд відомих документальних фільмів із циклу «Невідома Україна. Нариси нашої історії». Це – сто вісім 15-хвилинних українських документальних фільмів, створених Національною кінематикою України (кіностудія «Київнаукфільм») у 1994–1996 роках, присвячених історії України. Серед них варто звернути увагу на два фільми про життя й діяльність відомих українських підприємців: фільм 75 «Земля-годувальниця» (присвячено родинам Ханенків, Харитоненків, Браницьких, Терещенків); фільм 80 «Нові власники» (змальовує розквіт капіталістичних відносин в Україні, промислову діяльність і благодійництво родин Терещинків, Семеренків, Бродських, Дещинських, Крякових). З-поміж сучасних документальних фільмів заслуговує на увагу телецикл «Гра долі», створений за підтримки Українського Культурного Фонду. Для формування образів успішних українських підприємців корисним буде перегляд циклу «Семеренки» : Ч.1. «Платон», Ч.2 «Василь», Ч.3. «Левко», Ч.4. «Володимир». Вельми пізнавальним є фільм «Родина Терещенків», знятий кіностудією «Контакт» на замовлення Українського інституту пам'яті.

Потужний виховний ефект може також мати перегляд і обговорення художніх фільмів про різні аспекти підприємницької діяльності. Художні фільми можуть бути провокаційними («Дякую вам за паління», «Бойлерна», «Корпорація», «Далласький клуб покупців», «Межа ризику»), що дає змогу організувати цікаву дискусію про особистісну й соціальну відповідальність у бізнесі та способи протидії маніпулятивним технологіям. Художні фільми мають також мотивуючий ефект (кінодрама «Людина, яка змінила все»), виховувати громадянські почуття (кінороман «Атлант розправив плечі»), вчити вірити у те, що бізнес-ідею можна створити навіть у юному віці

(біографічна стрічка «Соціальна мережа»). Така форма роботи вчить молодь критичному сприйняттю інформації про світ бізнесу, що позитивно впливає на аксіологічну складову їх майбутньої професійної діяльності.

Електронне портфоліо – електронний ресурс для зберігання й поширення інформації про досягнення майбутніх кваліфікованих працівників певного закладу освіти. Його призначення – фіксувати, накопичувати й оприлюднювати досягнення здобувача освіти, відслідковувати зростання його професійної майстерності. Робота над змістом е-портфоліо забезпечує розвиток навичок самодіагностування, самомотивації, саморозвитку і самовдосконалення. У портфоліо учень представляє свої здібності, цінності, плани, досягнення, відзнаки й нагороди в основних сферах свого життя особистісній (особистісні риси, якості, властивості, важливі для досягнення особистісного і професійного успіху та соціального визнання), сімейній (сімейні й родинні цінності, традиції, плани), соціальній (соціально відповідальні навички, громадянські компетентності, досвід волонтерства й доброчинності), професійній (професійні цілі й цінності, зразки професійної діяльності, майстер-класи, презентації досягнень). Електронні портфоліо учнів можуть бути створені на сайті закладу освіти як окремі персональні сторінки. Розміщена в них інформація може містити гіперпосилання на численні документи, що зберігаються у хмарних сервісах, на сторінках інших сайтів, Інтернеті тощо. Таким чином відомості про успіхи здобувача стають доступними для потенційних роботодавців.

Застосування охарактеризованих форм роботи в діяльності закладу освіти зміцнює міжпредметні зв'язки. Наприклад, робота над складанням психологічного автопортрету особистості може об'єднати зусилля й досвід психологів, соціальних працівників, класних наставників, учителів історії, мови й літератури (класний наставник чи соціальний педагог організують тестування, психолог проводить індивідуальні консультації за його результатами, вчителі-мовники допомагають створити учням власний психологічний автопортрет як твір-роздум про свої риси, якості, перспективи розвитку). Робота над електронним портфоліо згуртовує вчителів інформатики (адмініструють сайт закладу освіти, створюють локальну мережу приватних портфоліо, вчать учнів заливати контент до своїх сторінок, готувати презентації, монтувати фільми тощо), психологів і класних наставників (навчають учнів формувати архів своїх досягнень, визначати завдання для саморозвитку й самовдосконалення, формувати навички самопрезентації), майстрів, методистів і педагогів (навчають систематично фіксувати й ефектно представляти результати професійної діяльності учнів під час виробничої практики).

Таким чином, за умови належної підготовки та мотивації педагогів, наявності згуртованого і творчого педагогічного колективу навіть за особливих умов (карантин, воєнний стан) можна організувати в закладі освіти цікаву й ефективну роботу з підготовки учнівської молоді до майбутньої підприємницької діяльності засобами самоменеджменту.

Практичне значення: сприяння організації в закладах П(ПТ)О всебічної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, здатних до побудови стратегії особистісного і кар'єрного розвитку; використовувати механізми оперативного реагування на стрімкі соціально-економічні, політичні, культурні трансформації; розвивати пам'ять, мислення, творчі здібності, комунікабельність; виховувати волю; керувати власними психоемоційними станами; узагальнювати й інтегрувати життєвий досвід.

Очікуваний соціально-економічний ефект: зростання конкурентоздатності робітника в умовах розвитку малого бізнесу; задоволення запитів сучасного ринку праці на креативних працівників, здатних до самозайнятості; підвищення здатності випускників закладів П(ПТ)О справлятися зі стресовістю у підприємницькій діяльності; прискорення процесів діджиталізації ведення бізнесу.

Таблиця 4

Облікова картка готовності педагогічної інновації
«Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту»

Назва РНТД, які не мають патентного захисту (товарні знаки, фірмові найменування, види результатів НДДКР, НДРС*, які можливо комерціалізувати, ноу-хау) Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту Вид документа, який підтверджує майнові права на РНТД Договір на виконання науково-дослідних робіт Реквізити документа, який підтверджує майнові права на РНТД №12/9/1-19 Н. ф. від 03.01.2019; Постанова Президії НАПН України від 19.04.2018 р., № 1-2/6-123 Шифр та найменування НДДКР, в рамках яких були отримані РНТД, дата початку та дата завершення робіт, підстава для розробки 0119U002047; "Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу" (2019-2021); Постанова Президії НАПН України від 19 квітня 2018 р. № 1-2/6-123. Джерело фінансування розробки РНТД, у т.ч. загальний фонд, % 100 Галузь застосування РНТД Професійна (професійно-технічна) освіта. Фахова передвища освіта. Позначення за рівнем готовності розробки IRL IRL4 Ресурси, необхідні для отримання охоронного документа Вартість послуг з реєстрації авторських прав. Фінансове забезпечення проведення з педагогами закладів освіти тренінгів з реалізації технології Примітки (включно з відомостями про передання, відступлення прав) Власник – ІПО НАПН України. Автор – Єршова Л.М. (Договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності № 3 від 01.01.2019)

2.1.6. Технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти

Технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти – послідовна сукупність педагогічних дій, спрямованих на стимулювання розвитку в учнів вміння вести облік надходжень і витрат; розпоряджатися грошовими ресурсами, планувати майбутні фінансові рішення; здійснювати вибір фінансових інструментів, створювати заощадження, щоб забезпечити майбутнє і бути готовими до кризових ситуацій.

Мета – розвинути та підвищити рівень фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти. Завдання: формування і підвищення рівня їх фінансової грамотності; набуття або розширення навичок раціонально управляти фінансовими ресурсами, бути досвідченими користувачами фінансових послуг; набуття знань про грошовий обіг, оподаткування, бюджетну систему, доходи і витрати родини та сімейний бюджет, діяльність фінансово-кредитних установ, призначення та сутність страхування, функції посередників на фондовому ринку і види цінних паперів; забезпечення розуміння здобувачами освіти дії економічних законів та здатності оперувати основними фінансовими категоріями; розвиток навичок ефективного управління власними фінансами та примноження особистого доходу.

Сутність технології полягає в поетапному підвищенні фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників шляхом використання сучасних інноваційних методів навчання, зокрема, кейс методів, інтерактивних методів тощо. У вихованні грамотності здобувачами професійної освіти у сфері фінансів, формуванні корисних звичок у цій сфері, набутті фінансової самостійності, закладенні основ фінансової безпеки протягом побудови майбутньої кар'єри та житті в цілому.

Зміст технології спрямований на розвиток та підвищення рівня фінансової компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти на основі практико-орієнтованого підходу та соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти із залученням партнерів, які представляють банківські та фінансові організації, що дасть змогу забезпечити ефективну та результативну підготовку підростаючого покоління до успішної діяльності у складних та динамічних умовах сучасної економіки.

Етапи оцінювання та розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти.

Перший етап полягає у виявленні рівня фінансової обізнаності за допомогою емпіричних методів (тестування, анкетування, опитування), що

мають охоплювати такі теми: фінансова поведінка (планування, заощадження, порівняння продуктів, звернення за консультацією, обговорення фінансових питань); ставлення до фінансових питань (уподобання: витрати чи заощадження, коротко- або довгострокове мислення); знання фінансових питань та питань захисту прав споживачів (базові поняття: відсоток, інфляція, ризик/дохід, диверсифікація, гарантована сума відшкодування за вкладом в банках); сприйняття опитуваними власного рівня фінансового добробуту (рівні задоволення, стрес, відчуття контролю, здатність зводити кінці з кінцями); знання 56 фінансових продуктів і користування ними (користування банківським рахунком, інвестиції, де зберігаються заощадження); демографія (вік, дохід, освіта, регіон).

Другий етап – підвищення рівня фінансової обізнаності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти шляхом впровадження методу case-study або метода конкретних ситуацій у практику навчання, що являє собою метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних проблем.

Третій етап – проведення моніторингу та оцінювання рівня засвоєння знань і набуття практичних навичок шляхом опитування, тестування, та аналізу отриманих даних.

Очікуваний соціально-економічний ефект: розвиток фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників сприятиме розумінню та використанню фінансової інформації в поточний момент та віддаленому майбутньому; набуттю позитивного ставлення, віри у власні сили та можливість успіху; підвищить рівень відповідальності за фінансові рішення з урахуванням особистої безпеки та благополуччя. Знання, розуміння та навички, набуті на етапі формування особистості, дають довготермінові перспективи, допомагаючи молоді стати більш впевненими, цілеспрямованими та відповідальними. Ці знання допоможуть зробити вагомий внесок в організацію свого власного бізнесу або у повсякденному житті.

**Облікова картка готовності педагогічної інновації
«Технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх
кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-
технічної) освіти)»**

Назва РНТД, які не мають патентного захисту (товарні знаки, фірмові найменування, види результатів НДДКР, НДРС*, які можливо комерціалізувати, ноу-хау)

Технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної (професійно-технічної) освіти

Вид документа, який підтверджує майнові права на РНТД

Договір на виконання науково-дослідних робіт

Реквізити документа, який підтверджує майнові права на РНТД

№12/9/1-19 Н. ф. від 03.01.2019; Постанова Президії НАПН України від 19.04.2018 р., № 1-2/6-123

Шифр та найменування НДДКР, в рамках яких були отримані РНТД, дата початку та дата завершення робіт, підстава для розробки

0119U002047; «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» (2019-2021); Постанова Президії НАПН України від 19 квітня 2018 р. № 1-2/6-123.

Джерело фінансування розробки РНТД, у т.ч. загальний фонд, %

100

Галузь застосування РНТД

Професійна (професійно-технічна) освіта. Фахова передвища освіта.

Позначення за рівнем готовності розробки IRL

IRL3

Ресурси, необхідні для отримання охоронного документа

Вартість послуг з реєстрації авторських прав. Фінансове забезпечення проведення з педагогами закладів освіти тренінгів з реалізації технології

Примітки (включно з відомостями про передання, відступлення прав)

Власник – ІПО НАПН України. Автор – Байдулін В.Б. (Договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелект. власності № 7 від 01.01.2019)

2.2. Кінцеві результати дослідження

За результатами наукового дослідження у 2019-2021 рр. опубліковано 94 наукові праці, в тому числі: наукової продукції – 3; виробничо-практичної продукції – 3; навчальної продукції – 2; довідкової продукції – 2; 42 статті (у тому числі: 6 статей у зарубіжних виданнях, що включено до наукометричної бази SCOPUS, 14 статей у вітчизняних фахових виданнях, що індексується наукометричною базою даних Index Copernicus International; 21 стаття в інших виданнях); 35 тез і матеріалів конференцій; 7 аналітичних матеріалів.

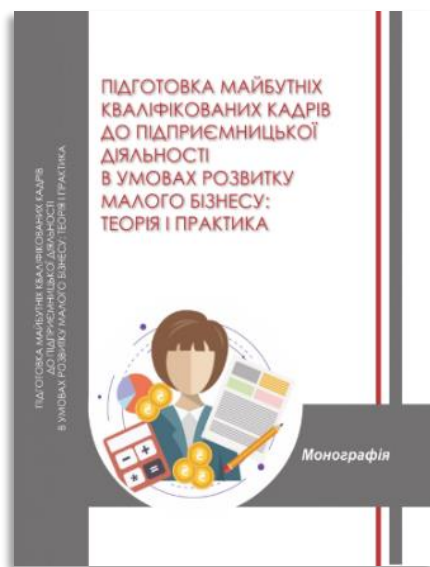
Наукової – 3

Планово:

електронне наукове видання: Алексєєва, С. В., Базиль, Л. О., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Закатнов, Д. О., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. В. (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир: Полісся. <https://lib.iitta.gov.ua/724963/>

У монографії розкрито теоретичні та науково-прикладні аспекти підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. Презентовано модель педагогічної системи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності. Висвітлено методичні основи підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності й конкретизовано її зміст та новітні форми. Визначено педагогічні умови та технології розвитку ділової активності учнівської молоді у закладах П(ПТ)О. Обґрунтовано необхідність застосування технологій самоменеджменту для формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. Схарактеризовано основні напрями формування підприємницьких навичок учнів закладів П(ПТ)О у процесі проектної діяльності.

Для педагогічних працівників закладів П(ПТ)О, працівників навчально- (науково) -методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, підрозділів Державної служби зайнятості України, викладачів і здобувачів вищої освіти, аспірантів, докторантів.

Додатково:

електронне наукове видання: Єршова, Л., Шевчук, Л., & Шамралюк, О. (ред.). (2022). Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності: матеріали експерименту всеукраїнського рівня (2019 – 2021). *Інноваційна професійна освіта*, 2(3). <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/3/3>

Представлено узагальнені матеріали інноваційної освітньої діяльності всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності», що здійснювалася упродовж 2019 – 2021 рр. на базі ДНЗ «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» і Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (наказ МОН України від 12.11.2018 року № 1227) під науковим керівництвом ІПО НАПН України. Адресоване керівникам, педагогічним працівникам, психологам і соціальним педагогам, консультантам центрів професійної кар'єри закладів професійної (професійно-технічної) освіти, методистам навчально-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, науковцям і працівникам установ і організацій, діяльність яких пов'язана з формуванням кар'єрної та підприємницької компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників.

електронне наукове видання: Єршова, Л. (ред.). (2022). Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності: матеріали експерименту всеукраїнського рівня (2019 – 2022). *Інноваційна професійна освіта*, 6(7). https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/vupysk_3

У виданні представлено звітні матеріали інноваційної освітньої діяльності всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності», що здійснювалася упродовж 2019 – 2022 рр. на базі ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», ДНЗ

«Черкаський професійний автодорожній ліцей», Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області (наказ МОН України № 742 від 28.05.2019 р.) під науковим керівництвом ІПО НАПН України).

Виробничо-практичної продукції – 3

Планово:

Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Байдулін, В. Б., Гриценко, І. А., Закатнов, Д. О., Єршова, Л. М., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. М.; Теловата М. Т. (Ред.). (2021). *Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: методичний посібник*. Житомир: Полісся. <https://lib.iitta.gov.ua/728893/>

У посібнику представлено: методичну систему розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців; методичні рекомендації з впровадження розроблених науковими співробітниками педагогічних технологій розвитку підприємницької

компетентності (ділової активності, фінансової грамотності, з використанням елементів самоменеджменту, у процесі проектної діяльності); метод оптимізації одночасного впровадження у практичну діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти кількох технологій із розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців.

Методичний посібник рекомендується для наукових, педагогічних, науково-педагогічних працівників, методистів, психологів і соціальних педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Гриценко, І. А., Байдулін, В. Б., & Савченко, М. О. (2021). *Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: методичні рекомендації*. Житомир: Полісся. <https://lib.iitta.gov.ua/728126/>

У методичних рекомендаціях визначені сутність та значення підприємницької діяльності в умовах ринкової трансформації економіки України; виокремлено цілі та завдання підприємницької діяльності в сучасних умовах. Подано поради: як відкрити власну справу, розпочати бізнес з нуля (для початківців), здійснити реєстрацію підприємства в Україні.

Обґрунтовано необхідність підготовки молоді до підприємницької діяльності, формування фінансової грамотності як важливого засобу довготермінового оздоровлення фінансової системи, ефективного заходу забезпечення підвищення стандартів якості життя, економічної безпеки

населення та майбутніх поколінь громадян. Схарактеризовано етапи створення власної справи, які включають: формування стійкого позитивного інтересу до підприємництва; визначення ексклюзивної ідеї, на якій базується підприємницька діяльність; написання попереднього бізнес-плану під час навчання у закладах П(ПТ)О; реалізацію бізнес-ідеї та набуття досвіду.

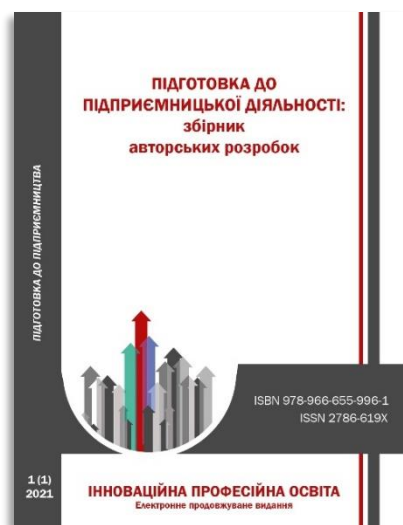
Представлені методичні рекомендації призначені для здобувачів професійної освіти, які планують започаткувати власну справу та досягти підприємницького успіху задля процвітання нашої держави та власного добробуту. Методичні рекомендації будуть корисними педагогічним працівникам, майбутнім підприємцям, фахівцям, які зацікавлені розвитком підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників.

Додатково:

Єршова, Л.М., Сохацька, Г.М., Шевчук, Л.І., Шамралюк, О.Л., Русланова, Т.О., & Горєнкова, О.І. (Ред.). (2021). Підготовка до підприємницької діяльності: збірник авторських розробок. Житомир: Полісся. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/1>

Збірник є першим випуском електронного продовжуваного видання «Інноваційна професійна освіта», заснованого Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України у 2021 р. Видання містить авторські матеріали з розвитку підприємницької компетентності та формування готовності до підприємницької діяльності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти: методичні розробки уроків, практикум, матеріали для проведення позанавчальних заходів, методичні рекомендації, бізнес-плани та проекти. Представлені розробки підготовлені в межах експериментів всеукраїнського рівня на базі: ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» та Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (Наказ МОН України від 12.11.2018 р. № 1227), Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області; ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості»; ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище»; ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»; ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»; ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей» (Наказ МОН України від 28.05.2019 р. №742).

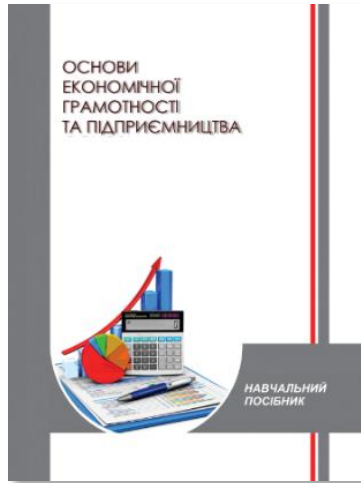
Для викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, методистів, психологів і соціальних педагогів, науковців, співробітників

центрів кар'єри, бізнес-центрів та інших структурних підрозділів закладів освіти, діяльність яких пов'язана з формуванням кар'єрної та підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Навчальної – 2

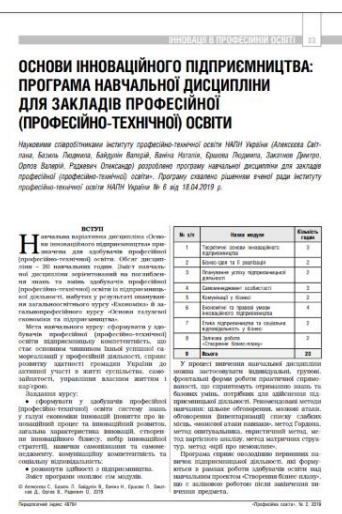
Планово:

Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Байдулін, В. Б., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. М. (2021). *Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник*. Житомир: Полісся. Схвалено до використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.). <https://lib.iitta.gov.ua/729005/>

Розкрито суть інноваційного підприємництва, схарактеризовано природу бізнес-ідеї та особливості її реалізації; сформульовано практичні рекомендації щодо визначення образу успішного підприємця; висвітлено технології саоменеджменту щодо управління своїм часом, розвитком особистості і життя; проаналізовано специфіку комунікування, надано практичні рекомендації щодо форм комунікації у підприємстві й бізнесі, застосування вербальних і невербальних засобів спілкування; пояснено економічні і правові умови інноваційного підприємництва; схарактеризовано сутнісні ознаки етики підприємництва, конкретизовано важливість соціальної відповідальності у ціннісній системі підприємця; відображено форми і методи активізації підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до успішної підприємницької діяльності.

Адресується здобувачам П(ПТ)О, науковим, педагогічним, науково-педагогічним працівникам, методистам, підприємцям-практикам.

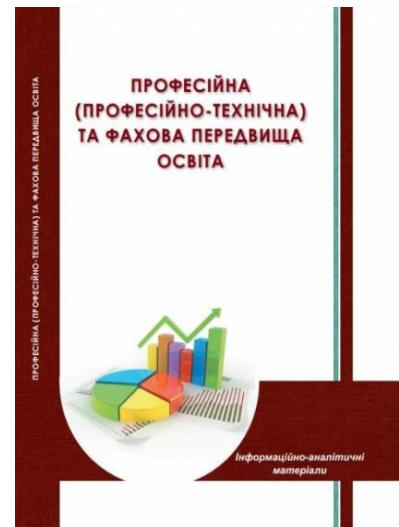

Алексеева, С., Базиль, Л., Байдулін, В., Ваніна Н., Єршова, Л., Закатнов, Д., Орлов, В., & Радкевич, О. (2019). *Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти*. *Професійна освіта*, 2(83), 33-35.

Довідкова – 2

Додатково:

Гриценко, І.А., Базиль, Л.О., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., & Орлов, В.Ф. (2019). Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти). In Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (Ред.). Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали. Житомир: Полісся.
<https://ivet.edu.ua/component/k2/item/925-profesiina-profesiinotekhnichna-ta-fakhova-peredvyshcha-osvita>

Гриценко, І.А., Базиль, Л.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу). In Радкевич, В. О., & Єршова, Л. М. (Ред.). *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали* (с.41-69). Житомир: Полісся.
<https://ivet.edu.ua/index.php/component/k2/item/1190-profesiyna-profesiynotekhnichna-ta-fakhova-peredvyshcha-osvita-informatsiinoanalitichni-materialy>;

Статті у вітчизняних фахових виданнях

1. Алексеева, С. (2020). Дизайн і підприємництво: сучасні проблеми та перспективи підготовки до підприємницької діяльності в системі дизайн-освіти. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*, 15, 57-71. <https://doi.org/10.37041/2410-4434-2020-15-4>
2. Алексеева, С.В. Єршова, Л.М. (2020). Зміст та форм підготовки. *Professional Pedagogics*, 2(21).
3. Байдулін, В., Патока, А. (2020). Педагогічна технологія формування в учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти інтересу до підприємницької діяльності. *Professional Pedagogics*, 2(21).
4. Гриценко, І. А. (2021). Модель розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проєктної діяльності. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Серія педагогічні науки*, 3, 141-148. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2021->

5. Єршова Л. Розвиток підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням технології самоменеджменту (2019). Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, 2(19), 92-100 (in English)

6. Alekseeva, S., Sokhatska, H. (2020). Shaping a cognitive component of entrepreneurial competency during professional training of future specialists. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine. Vocational pedagogy*, 130-137. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20> [in English].

7. Bazyl, L., Orlov, V., Fursa, O., & Oruzha, L. (2021). Development of entrepreneurial competence in design education. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2(37), 493-502. (in English)

8. Bazyl, L., Orlov, V., Vovk, M., & Filipchuk, N. (2021). Museum pedagogy in education: educational, historical, and pedagogical aspects. *Revista on line de Política e Gestão Educacional, Araraquara*, 25(3), 1783-1798, DOI: <https://doi.org/10.22633/rpge.v25iesp.3.15596>

9. Bazyl, Liudmyla, Orlov, Valerii. (2019). Career counseling: a constructive interaction between science and practice. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine: collection of researches*, 1(18). 90-95. (in English)

10. Hrytsenok, I. (2021). Pedagogical technology of entrepreneurial competence development of future qualified personnel in the project activity process. *Professional Pedagogics*, 1(22), 23-31. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.23-31>, [in English].

11. Klymenko, M., Bazyl, L., Orlov, V., & Rulievskaya, T. (2021). Economic prerequisites for the development of the ecological culture of future transport professionals. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 3(38), 530-537. (in English)

12. Korol, R. V., Yanchuk, O. M., Marchuk, O. V., Orlov, V. F., Moroz, I. A., & Vyshnevskiy, O. A. (2021). Size stabilizers in two-electrode synthesis of ZnO nanorods. *Physics and Chemistry of Solid State*, 22(2), 380-387. <https://doi.org/10.15330/pcss.22.2.380-387> (in English)

13. Radkevych, Valentyna, Aleksieieva, Svitlana. (2019). Preparation the future designers for professional career development: pedagogic experiment results and research prospects. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine: collection of researches*, 1(18), 4-10. (in English)

14. Yershova, L. (2020). The Technology for Developing Entrepreneurial Competency in Future Qualified Specialists Using Self-Management Elements [Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту]. *Professional Pedagogics*, 1(20), 151-159.

15. Zakatnov, Dmytro. (2019). Entrepreneurship as an education-professional pathway direction for professional (vocational) education schools students. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine: collection of researches*, 1(18), 96-101 (in English)

Статті в зарубіжних виданнях

1. Bazyl, L., Klymenko, M., & Orlov, V. (2019). Freedom of pedagogical activity: Contradictions and their solutions. *Opción especial*, 19, 307-331.

2. Bazyl, L., Shatkovska, H., Klymenko, M., & Radkevych, V. (2019). Psychological and pedagogical features of the career growth of vocational education's teachers. *Edición Especial*, 35(23), 763-779.

3. Balog, M., Iakovets, A., & Sokhatska, H. (2020). Prospects of the Implementation of Modular Charging Stations Based on IoT to the Infrastructure of the Automotive Industry. *Lecture Notes in Mechanical Engineering*. Springer, Cham, 23-32.

4. Bazyl, L., Radkevych, O., Radkevych, V., & Orlov, V. (2020). Interdisciplinary approach to the economic-legal socialization of specialists in modern labor market. *Utopia y Praxis Latinoamericana*, 25(6), 208-218. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/utopia/article/view/33523> DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3987608>

5. Orlov, V.F., Korol, R.V., Yanchuk, O.M., Marchuk, O.V., Moroz, I.A., & Vyshnevskiy, O.A. (2021). Size stabilizers in two-electrode synthesis of ZnO nanorods. *Physics and Chemistry of Solid State*. 22(2), 380 -387.

6. Aliksieieva, S., Yershova, L., Kravets, S., Lapshyna, O. & Odnoroh, H. (2021). Self-education and self-management to develop entrepreneurship competence in future professionals. In V. Hamaniuk, S. Semerikov & Yu. Shramko (Eds.), *SHS Web of Conferences*, Vol. 104, 03002. *Second International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2021)*. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403002>

Статті в інших виданнях

1. Bazy, L. (2020). Pedagogical technology of literary studies competence development of future teachers-philologists. *Contemporary technologies in the educational process*: Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska, Galyna Buchkivska. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology: Monograph 40. Publishing House of Katowice School of Technology, 149-164. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/83e9d88fa92c2215d9d7a9e1c031c547.pdf>

2. Bazyl' l., & Orlov, V. (2020). Formácia pohľadov uchádzačov o odborné vzdelávanie o úspechu kariéry a podnikateľskej činnosti. *Conference Proceedings of the 3rd International Scientific Conference Economic and Social-Focused Issues of Modern World*, 163-171.

3. Базиль, Л. (2019). Освіта, успіх і кар'єра – свій шлях у професійній сфері. *Професійна освіта*, 1(82), 61-63.

4. Базиль, Л. (2019). Розвиток соціального партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти регіону. *Професійна освіта*, 3(84), 54-55.
5. Базиль, Л. (2019, березень-квітень). Від наукових досягнень – до кращих наукових практик. *Педагогічна газета України*, 2(270), 5.
6. Базиль, Л. (2019, липень). Соціальне партнерство й інші пріоритетні завдання профтехосвіти. *Освіта і суспільство*, Липень, с. 6.
7. Базиль, Л. (2019, листопад–грудень). Професійне становлення особистості: проблеми та перспективи. *Педагогічна газета України*, 6(274), 3.
8. Базиль, Л. (2019, травень-червень). Підготовка учнів до підприємницької діяльності. *Педагогічна газета України*, 3(271), 5.
9. Базиль, Л. (2021, листопад-грудень). Тиждень професійної освіти й пріоритетні напрями модернізації. *Педагогічна газета України*, 6, 4.
10. Базиль, Л. О. (2020). Діяльність центрів консультування з професійної кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: суперечності та шляхи їх вирішення. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 1 (34), 31-35. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2020.191053>
11. Базиль, Л., & Орлов, В. (2019). Реалії інноваційного розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. In Кремень, В.Г., Коцур, В.П., ... & Ничкало, Н.Г. (ред.). *Освіта для миру: Зб. наук. пр.: у 2 т.* Редкол.: Київ: вид-во ТОВ «Юрка Любченка», т.2, 611-622.
12. Базиль, Л., & Орлов, В. (2020). Формування ділової активності майбутніх робітників. *Професійна освіта*, 4(89), 3-7.
13. Базиль, Л.О., & Орлов, В.Ф. (2020). Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*, 2 (60), 15-18.
14. Базиль, Л.О., & Орлов, В.Ф. (2020). Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*, 2(60), 15-18.
15. Байдулін, В.Б. (2020). Шляхи підвищення рівня фінансової грамотності громадян. Досвід розвинених країн, *Вища школа*.
16. Гриценко, І.А. (2019). Проектна діяльність як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. *Вища школа*, 3 (176), 45-53.
17. Гриценко, І.А. (2020). Модернізація змісту професійної та фахової передвищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів. *Професійна освіта*, 2(87), 61.
18. Гриценко, І.А. (2020). Проектна діяльність як засіб формування підприємницької активності в учнівської молоді. *Вища школа*, 2 (187), 27–36.
19. Єршова, Л. (2020, травень). Емоційний інтелект – джерело успіху і щастя. *Освіта*.
20. Єршова, Л.М., & Базиль, Л.О. (2020). Ефективні вектори співпраці інституту професійно-технічної освіти НАПН України з

навчально(науково)-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти. *Вісник НАПН України*, 2(1), 1-10.

21. Орлов, В., & Закатнов, Д. (2019). Консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти: результати дослідження. *Професійна освіта: науково-методичний журнал*, 2(83), 58-60.

Тези (статті) у матеріалах конференцій (інших науково-практичних заходів)

1. Базиль, Л. (2019). Діяльність центрів консультування з професійної кар'єри: вітчизняний і зарубіжний досвід. In Радкевич, В.О. (ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 113-118). Київ : ПТО НАПН України.

2. Базиль, Л. (2019). Індивідуально-особистісні якості успішної підприємницької діяльності. In Ничкало, Н. Г., Скиба, М. Є., ... & Радкевич В. О. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р.) (с. 111-112). Хмельницький: ХНУ.

3. Базиль, Л. О. (2019). Особливості функціонування центрів консультування з професійної кар'єри у закладах освіти. *Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді*: матеріали всеукр. наук.-практ.онлайн семін., 5 грудня, 2019 р., Колківське вище професійне училище (с. 5-8). Київ: ПТО НАПН України. <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/968-orhanizatsiynopedahohichni-umovy-stvorennnya-i-funktsionuvannya-tsentru-konsultuvannya-z-profesiynoyi-karyery-uchnivskoyi-molodi>

4. Байдулін, В. (2019). Використання ІКТ у консультуванні з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти України. In Радкевич, В.О. (ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 124-126). Київ: ПТО НАПН України.

5. Байдулін, В. (2019). Зарубіжний досвід підвищення рівня фінансової грамотності населення. In Ничкало, Н. Г., Скиба, М. Є., ... & Радкевич В. О. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р.) (с. 206-207). Хмельницький: ХНУ.

6. Гриценко, І. (2019). Педагогічна технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проектної діяльності. In Ничкало, Н. Г., Скиба, М. Є., ... & Радкевич В. О. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р.) (с. 20-22). Хмельницький: ХНУ

7. Гриценко, І (2019). Соціально-психологічне забезпечення планування кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів. In Радкевич, В.О. (ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 126-128). Київ: ІПТО НАПН України.

8. Єршова, Л. (2019). Рівні професійного становлення особистості. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : тези доп. In Ничкало, Н. Г., Скиба, М. Є., ... & Радкевич В.О. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р.) (с. 33-35). Хмельницький: ХНУ.

9. Єршова, Л. (2019). Технології мотивації учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розвитку професійної кар'єри. In Радкевич, В.О. (ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 108-112). Київ: ІПТО НАПН України.

10. Закатнов, Д. О. (2019). Система консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. In *Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді*: матеріали всеукр. наук.-практ.он-лайн семін., 5 грудня, 2019 р., Колківське вище професійне училище (с. 8-11). <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/968-orhanizatsiynopedahohichni-umovy-stvorenniya-i-funktsionuvannya-tsentru-konsultuvannya-z-profesiynoyi-karyery-uchnivskoyi-molodi>

11. Закатнов, Д. (2019). Кар'єрне консультування учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти: стан і перспективи In Радкевич, В.О. (ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 133-135). Київ: ІПТО НАПН України.

12. Закатнов, Д. (2019). Підприємницька діяльність як напрям реалізації кар'єрних планів учнів ЗП(ПТ)О. In Ничкало, Н. Г., Скиба, М. Є., ... & Радкевич В. О. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р.) (с. 140-141). Хмельницький: ХНУ.

13. Орлов, В.Ф. (2019). Розвиток кар'єрної і підприємницької компетентностей учнівської молоді в закладах освіти. In *Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді*: матеріали всеукр. наук.-практ.он-лайн семін., 5 грудня, 2019 р., Колківське вище професійне училище (с. 14-17). <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/968-orhanizatsiynopedahohichni-umovy-stvorenniya-i-funktsionuvannya-tsentru-konsultuvannya-z-profesiynoyi-karyery-uchnivskoyi-molodi>

14. Орлов, В. (2019). Педагогічні технології розвитку кар'єрних орієнтацій учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. In Радкевич, В.О. (ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 120-123). Київ: ІПТО НАПН України.

15. Орлов, В. (2019). Професійне становлення і ділова активність особистості. In Ничкало, Н. Г., Скиба, М. Є., ... & Радкевич В. О. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р.) (с. 82). Хмельницький: ХНУ.

16. Алексеева, С. (2020). Особливості сучасної підготовки молоді до підприємницької діяльності. In Радкевич, В.О. (ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 88-90). Київ: ІПТО НАПН України.

17. Базиль, Л.О. (2020). Методичні аспекти підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 18–28 березня 2019 р.) (с. 45-50). Київ: ІПТО НАПН України.

18. Базиль, Л. О. (2020). Концептуальні засади підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності. In *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 17-24). Київ: ІПО НАПН України.

19. Базиль, Л.О. (2020). Розвиток здатності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. In *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: матеріали III Міжнародної науково-практичної відео-конференції* (с. 5). Київ: ІПО НАПН України.

20. Базиль, Л.О. (2020). Особливості функціонування центрів консультування з професійної кар'єри у закладах освіти. In *Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді: матеріали Всеукраїнського науково-практичного онлайн семінару* (с. 5-8). Київ: ІПО НАПН України.

21. Байдулін, В.Б. (2020). Розвиток фінансової грамотності в контексті підвищення фінансового добробуту населення України. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 113-116). Київ: ІПО НАПН України.

22. Єршова, Л.М. (2020). Самооцінювання учнівською молоддю готовності до підприємницької діяльності. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 143-145). Хмельницький: ХНУ.

23. Єршова, Л.М. (2020). Самоменеджмент у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. In В.О.

Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 41-44). Київ: ІПО НАПН України.

24. Гриценко, І.А. (2020). Проєктна діяльність як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 91-94). Київ: ІПО НАПН України.

25. Орлов, В.Ф. (2020). Підприємницька компетентність і ділова активність у професійній підготовці кваліфікованих робітників. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 64-67). Київ: ІПО НАПН України.

26. Орлов, В.Ф. (2020). Ділова активність випускника закладу П(ПТ)О як показник якості професійної освіти. In *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 54-56). Хмельницький: ХНУ.

27. Орлов, В.Ф. (2020). Розвиток кар'єрної і підприємницької компетентностей учнівської молоді в закладах освіти. In *Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді: матеріали Всеукраїнського науково-практичного онлайн семінару* (с. 94). Київ: ІПО НАПН України.

28. Патока, А.В. (2020). Педагогічні умови розвитку професійного інтересу до підприємницької діяльності учнів закладів П(ПТ)О. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ: ІПО НАПН України.

29. Сохацька, Г.В. (2020). Провідні напрями підготовки кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 113-116) Київ: ІПО НАПН України.

30. Гриценко, І.А. (2021). Розвиток підприємницької компетентності засобами проєктної діяльності майбутніх кваліфікованих кадрів. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)* (с. 37-39). Київ: ІПО НАПН України.

31. Базиль, Л. О. (2021). Комунікативна діяльність суб'єктів підприємництва: теоретичні і практичні аспекти. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)* (с. 26-29). Київ: ІПО НАПН України.

32. Єршова, Л.М. (2021). Модернізація змісту загальноосвітньої підготовки в системі професійної (професійно-технічної) освіти. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і*

навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної) (с. 29-34). Київ: ІПО НАПН України.

33. Єршова, Л.М. (2021). Самоменеджмент як основа розвитку в майбутніх фахівців навичок ведення власної справи. In Ничкало, Н. Г., Скиба, М. Є., Радкевич В. О. (Ред.) *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: тези XI Міжнародна науково-практичної конференції*, Хмельницький) (с. 57-60). Хмельницький: ХНУ.

34. Байдулін, В. Б. (2021). Педагогічна технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників. In *Сутність та етапи, Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)* (с. 39-41). Київ: ІПО НАПН України.

35. Савченко, М.О. (2021). Аспекти формування інтересу до підприємницької діяльності в учнів ПТНЗ. In В. О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)* (с. 81-83). Київ: ІПО НАПН України.

Аналітичні матеріали

1. Сохацька, Г. В., Орлов, В. Ф., Базиль, Л. О., Єршова, Л. М., Алексєєва, С. В., Гриценко, І. А., & Байдулін, В. Б. (2021). Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. In Радкевич, В. О., & Єршова, Л. М. (ред.). *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали* (с. 41-69). Житомир: «Полісся».

2. Закатнов, Д.О. (2019). Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. In Радкевич, В.О. (ред). *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали*. Київ: ІПО НАПН України, 2019. С. 33-79.

3. Інформаційно-аналітичні матеріали до Державної доповіді про становище молоді в Україні в динаміці з 2011 по 2020 рік на тему: «Молодь 2011 – 2020: нове покоління незалежної України».

4. Ничкало, Н. Г., Радкевич, В. О., & Єршова, Л. М. (2021). Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України. In Кремень, В. Г. (Ред.). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку в Україні: монографія (До 30-річчя незалежності України)* (с. 82-86). Київ: КОНВІ ПРИНТ. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>

5. Ничкало, Н.Г., Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (2021). Професійна (професійно-технічна) освіта для потреб особистості, економіки та суспільства. Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України. In Кремень, В.Г. (Ред). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні:*

монографія (с. 102-109). Київ : КОНВІ ПРІНТ. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. *

6. Ничкало, Н.Г., Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (2021). Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України. In Кремень, В.Г. (Ред). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія* (с. 111-112). Київ : КОНВІ ПРІНТ. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>.

7. Радкевич, В. О., Єршова, Л. М. & Ничкало, Н. Г. (2021). Професійна (професійно-технічна) освіта для потреб особистості, економіки, суспільства. In Кремень, В. Г. (Ред.). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку в Україні (До 30-річчя незалежності України): монографія* (с. 76-81). Київ: КОНВІ ПРІНТ. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>

3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

3.1. Загальна характеристика експерименту

Метою педагогічного експерименту є дослідження педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності та перевірка ефективності її функціонування.

Предмет експериментального дослідження: система підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.

Завдання експериментальної діяльності:

- теоретичне обґрунтування мети функціонування педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності;
- визначення критеріїв та показників ефективності функціонування педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності;
- розробка діагностичного інструментарію для визначення рівнів розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців;
- вибір методів експериментального дослідження;
- визначення вибірки, репрезентативної для сукупності, що досліджується;
- здійснення констатувального етапу експерименту;
- здійснення формульовального етапу експерименту;
- якісно-кількісний аналіз емпіричних даних експерименту, перевірка статистичної гіпотези;
- описання одержаних результатів, їх інтерпретація та узагальнення.

Вид експерименту – послідовний педагогічний експеримент з декількома експериментальними факторами з типологічним відбором експериментальної вибірки.

Критерії відбору експериментальних груп – гомогенність груп за показником сформованості підприємницької компетентності.

Методи експериментального дослідження: педагогічні спостереження; вивчення результатів діяльності учнів, бесіди, інтерв'ювання, опитування, анкетування, аналіз педагогічної документації, тестування, моніторинг.

Показники педагогічної ефективності функціонування системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. Визначення ефективності функціонування педагогічної системи передбачає застосування показників, які б дозволяли виявляти кількісні та якісні зміни, що відбулися в особистості під її впливом. Однією з основних складових педагогічної системи є її мета. Теоретичний аналіз проблеми підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності дозволяє визначити метою системи, спрямованої на розв'язання зазначеної проблеми, розвиток в учнівської молоді підприємницької компетентності. За такого підходу дослідження динаміки розвитку підприємницької

компетентності учнів експериментальної групи під впливом експериментальних факторів дозволить визначити педагогічну ефективність системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.

Окремі аспекти формування підприємницької компетентності розглядаються у працях таких сучасних науковців, як О. Белан, Ю. Білова, В. Морозова, Г. Назаренко, О. Сулаєва, В. Ткаченко, А. Чернявський та інші.

Так, Ю. Білова пропонує розглядати підприємницьку компетентність як інтегровану психологічну якість особистості, що проявляється в мотивованій здатності до творчого пошуку й реалізації нових ідей та дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті. У дослідженнях В. Морозової та М. Стрельнікова підприємницька компетентність розглядається як сукупність особистісних і ділових якостей, навичок, знань, певної моделі поведінки, володіння якими допомагає успішно розв'язувати різні бізнес-завдання і досягати вагомих результатів діяльності. Позиція А. Чернявського полягає в розгляді підприємницької компетентності як особистісно-професійної якості, що виявляє надпредметний характер, базується на просоціальних цінностях, інтегрує знання, уміння, навички, проектну компетентність і соціальну відповідальність, що обумовлює успішність у створенні й реалізації підприємницьких проектів, у тому числі міжнародного рівня.

Як робоче використовується визначення підприємницької компетентності майбутніх фахівців як інтегративної якості мотивованої особистості, конкретизованої динамічним комплексом ціннісно-світоглядних орієнтацій, знань, умінь, способів діяльності, досвіду, наявності комплексу відповідних особистісних якостей, що цілісно визначають потенціальну підготовленість особи до здійснення підприємницької діяльності.

Структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців охоплює взаємопов'язані компоненти:

мотиваційно-ціннісний (ціннісні орієнтири підприємницької діяльності, мотиви здобуття професійного і комерційного успіхів, прагнення реалізувати поставлені цілі);

знаннєво-змістовий (знання теоретичного і функціонально-технологічного (процедурного) характеру, розуміння суті розв'язуваних завдань і проблем, усвідомлення ймовірних ризиків і персональної відповідальності за діяльність та її результати, обізнаність із ринковими механізмами регулювання й керівництва підприємницькою діяльністю та поінформованість щодо етики трудових відносин);

особистісно-рефлексивний (здатність генерувати й упроваджувати нові ідеї з комерційної діяльності, прогнозувати очікувані результати, ризикувати з метою віднайдення новітніх економічних можливостей, об'єктивно оцінювати власні індивідуально-особистісні властивості, здійснювати контроль засобами саморегулювальних механізмів,

спроможність зіставляти власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними та трудовими, ресурсами, інтересами суспільства, ініціативність, гнучкість, самоорганізованість, лідерські якості);

операційно-діяльнісний (вміння планувати, реалізовувати й оцінювати різні варіанти підприємницької діяльності, бізнес-проекти, розробляти прості моделі дій і обирати економічно обґрунтовані рішення, застосовувати раціональні засоби й способи діяльності з урахуванням конкретних обставин місця й часу, вміння презентувати та поширювати інформацію про результати власної економічної діяльності, індивідуально-творча активність у продуктивному використанні наявних ресурсів, дії та механізми безперервного пошуку нових можливостей і оптимального використання ресурсів з метою отримання максимальної вигоди).

Таблиця 6.

Етапи експериментальної роботи

Назва етапу /підетапу		Зміст роботи	Термін виконання
Констатувальний			
підетап	Організаційний	Розроблення й затвердження програми і методики експериментальної діяльності лабораторії; укладання угод з експериментальними закладами; визначення показників сформованості підприємницької компетентності; розробка діагностичного інструментарію.	I-II квартали 2019 р.
	Експериментально-аналітичний	Здійснення констатувального етапу педагогічного експерименту; аналіз матеріалів констатувального етапу експерименту.	III-IV квартали 2019 р.
Формувальний			
підетап	Експериментально-організаційний	Підготовка до проведення формувального етапу педагогічного експерименту: підготовка експериментальних матеріалів, формування експериментальних груп, підготовка педагогічних працівників до участі в експерименті.	I квартал 2020 р.

	Експериментально-практичний	Здійснення формульовального етапу педагогічного експерименту	II-IV квартали 2020 р.
Узагальнювальний			
підетап	Аналітико-узагальнюючий	Узагальнення та інтерпретація емпіричних результатів формульовального етапу педагогічного експерименту. Статистична обробка даних експерименту.	I квартал 2021 р.
	Корекційно-упроваджувальний	Корекція за результатами формульовального експерименту експериментальних факторів й їх пілотне запровадження до освітнього процесу експериментальних навчальних закладів.	II-IV квартали 2021 р.

Експериментальні заклади:

ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»;

ВПУ № 11 м. Хмельницький;

ВПУ № 25 м. Хмельницький;

ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості»;

ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище»;

ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»;

ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей»;

ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»;

ДПТНЗ «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва»

Мистецький коледж художнього моделювання та дизайну (м. Київ);

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області;

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області.

Вибір експериментальних закладів освіти обумовлений необхідністю перевірки функціонування

системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності як в межах окремого закладу професійної освіти, так і в межах регіональної системи П(ПТ)О.

Експеримент здійснюватиметься із залученням учнів закладів П(ПТ)О та студентів закладів вищої освіти I-II рівня акредитації з метою виявлення ефективності впливу розробленої педагогічної системи на формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців.

Вибірка, групи.

Проведення послідовного педагогічного експерименту передбачає:

- визначення вибірки, на якій буде проводитися експеримент (учні та студенти з експериментальних закладів);

- визначення за допомогою об'єктивних методів початкового (контрольного) рівня сформованості показника, що досліджуватиметься (рівень сформованості підприємницької компетентності), і відбір учнів у експериментальні групи;

- визначення умов навчально-виховної роботи за напрямом, що досліджувався, виділення експериментальних та нейтральних факторів в експериментальних групах;

- здійснення навчально-виховної роботи в експериментальних групах з застосуванням експериментальних факторів;

- визначення рівнів проявів показника, що досліджуватиметься, по закінченню формуального етапу педагогічного експерименту.

При формалізації предмета дослідження його визначають як певну модель, що характеризується сукупністю параметрів, які фіксуються за допомогою вимірювальних процедур. Одним із прийомів формалізації об'єкта дослідження є подання його у вигляді функції $R = f(S)$, де R – реакція об'єкта (в нашому випадку – рівень сформованості підприємницької компетентності), S – стимул, тобто експериментальні фактори. При здійсненні педагогічного експерименту особливу увагу приділятиметься додатковим змінним, які

можуть суттєво вплинути на його результати. До них ми відносимо фактори, які можуть бути обумовлені особистістю педагогічних працівників, учнів, особливостями здійснення навчально-виховного процесу, контролем результатів експерименту і таке інше. Тому у процесі педагогічного дослідження фактично аналізується залежність $R = f^*(S)$, де f^* – функція, що враховує фактори, які не були заплановані. Зменшення їх впливу на результати експерименту досягається шляхом елімінування додаткових змінних, вибору релевантних репрезентативних експериментальних груп, вирівнювання умов експерименту тощо. З метою зменшення впливу додаткових змінних на результати дослідження доцільно включали навчальні групи з одного і того ж училища до експериментальної групи.

Формалізація об'єкта дослідження та планування самого дослідження повинні передбачати максимізацію різниці ($f - f^*$) до початку експерименту та після здійснення педагогічного впливу. Вона, зокрема, передбачає не лише коректне визначення незалежних змінних та інструментарію для кількісної оцінки параметрів, що досліджуються, але й вибір статистичних критеріїв оцінки одержаної в процесі експерименту емпіричної інформації. За такого підходу одним із завдань експериментального дослідження є перевірка статистичної гіпотези.

Статистичні гіпотези прийнято поділяти на нульові та альтернативні. Нульова гіпотеза (позначається H_0) містить припущення про те, що різниця в показниках, які досліджувалися, в учнів експериментальної групи до та після проведення експерименту суттєво не відрізняються і обумовлюються не експериментальними факторами, а випадковим впливом. Альтернативна гіпотеза (позначається H_1) стверджує, що різниця в показниках, які досліджувалися, для експериментальної групи обумовлена не випадковими, а експериментальними факторами і така різниця є статистично значущою.

Використання статистичних методів передбачає формалізацію завдань експерименту. На етапі формалізації були прийняті такі позначення: X_{0E} – рівень сформованості підприємницької компетентності в учнів експериментальної групи на початку експерименту; X_{1E} – рівень сформованості підприємницької компетентності в учнів експериментальної групи по закінченню експерименту.

На наступному етапі визначалися ознаки педагогічної ефективності запропонованих експериментальних факторів:

1) Справедливість нульової гіпотези H_0 при порівнянні X_{0E} і X_{1E} , тобто відсутність статистично достовірних розбіжностей за показниками, що досліджувалися, в експериментальних групах на початку та по закінченню експерименту.

2) Справедливість альтернативної гіпотези H_1 при порівнянні X_{0E} і X_{1E} , тобто $X_{1E} > X_{0E}$ для обраного рівня значущості дослідження.

Наступним етапом формалізації педагогічного експерименту є вибір критеріїв перевірки статистичних гіпотез і визначення рівня статистичної

достовірності (як правило, для педагогічних досліджень достатнім є рівень значущості не більший 0,05). Для перевірки статистичної гіпотези можна використовувати параметричні та непараметричні статистичні критерії. Перші включають у формулу розрахунку параметри розподілу явища (тобто середні та дисперсії), що досліджується. До їх числа відносяться t-критерій Стюдента, F-критерій та ін. До непараметричних відносять критерії, в яких до формули розрахунку не включено параметрів розподілу і вони базуються на оперуванні частотами та рангами. До них зокрема відносять критерій Розенбаума, критерій Вілкоксона, критерій Фішера. Як правило, статистична гіпотеза H_0 відхиляється, якщо емпіричне значення статистичного критерію дорівнює критичному значенню, яке відповідає $p \leq 0,05$ або перевищує його.

На кінцевому етапі розробляються рекомендації щодо запровадження у практику роботи закладів професійної (професійно-технічної) освіти теоретично обґрунтованих та експериментально перевірених педагогічних умов виховання в учнів.

Фіксування, обробка та інтерпретація результатів. Для узагальнення результатів експериментальної роботи за індивідуальними підтемами наукового дослідження передбачається: обрати загальний показник ефективності функціонування системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності, а саме – рівень сформованості підприємницької компетентності. З метою інтеграції результатів дослідження, оцінювання педагогічної ефективності експериментальних факторів здійснюватиметься з використанням загальної для усіх дослідників структури, показників і рівнів сформованості підприємницької компетентності. Методики дослідження впливу педагогічних факторів на формування підприємницької компетентності учнів визначаються виконавцями окремих підтем наукового дослідження індивідуально з урахуванням привалювання впливу експериментальних факторів на її певні структурні компоненти. Фіксування результатів експерименту передбачається здійснювати у подвійному форматі: по-перше, учнями та студентами, задіяними в експерименті, у особистих портфоліо і, по-друге, співробітниками лабораторії і педагогічними працівниками закладів професійної освіти, задіяними в експерименті.

Таблиця 7.

План проведення педагогічного експерименту

І. Організаційний блок

Зміст роботи	Термін виконання
Створення робочої групи з планування, організації та проведення експерименту	II квартал, 2019
Підготовка діагностичного комплексу з метою визначення особливостей формування в учнів ПТНЗ підприємницької компетентності	II-III квартал, 2019

Підготовка працівників закладів освіти до використання діагностичного комплексу	III квартал, 2019
Здійснення констатувального етапу педагогічного експерименту	IV квартал, 2019
Обробка результатів констатувального етапу педагогічного експерименту	IV квартал, 2019
Формування контрольної й експериментальної груп за результатами констатувального етапу педагогічного експерименту	IV квартал, 2019
Підготовка експериментальних матеріалів для здійснення формульовального етапу педагогічного експерименту	II-IV квартали, 2019
Підготовка працівників закладів освіти до використання експериментальних матеріалів на формульовальному етапі педагогічного експерименту	I квартал, 2020
Експериментальна перевірка педагогічної ефективності системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності	II- IV квартали, 2020
Обробка результатів формульовального етапу педагогічного експерименту, підведення підсумків педагогічного експерименту.	I квартал, 2021
Уточнення структури та змістовного наповнення окремих компонентів системи підготовки майбутніх працівників до підприємницької діяльності за результатами педагогічного експерименту	I-II квартали, 2021
Упровадження результатів наукового дослідження у практику роботи експериментальних закладів.	III-IV квартали, 2021

Таблиця 8.

План проведення педагогічного експерименту

II. Науковий блок

Зміст роботи	Термін виконання
Теоретичне обґрунтування системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності	I-II квартали, 2019
Визначення суті, структури та критеріїв та показників сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців як показника педагогічної ефективності функціонування системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності	II квартал, 2019
Розроблення моделі системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності	III квартал, 2019
Розроблення комплексу психологічних методик стосовно діагностування сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців	III квартал, 2019
Розроблення педагогічної технології підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.	II-III квартали, 2019
Визначення змісту, форм та методів залучення майбутніх фахівців до навчально-трудової діяльності	II-IV квартали,

підприємницького спрямування	2019
Визначення змісту, форм та методів підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності у процесі вивчення фахових та загальноосвітніх дисциплін	II-IV квартали, 2019
Підготовка експериментальних матеріалів	III-IV квартали, 2019
Психолого-педагогічний моніторинг результатів використання експериментальних матеріалів	I-IV квартали, 2020
Інтерпретація результатів педагогічного експерименту	I квартал, 2021
Модифікація за результатами педагогічного експерименту системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності	II-III квартали, 2021
Розроблення та апробація науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.	I-IV квартали, 2021

Таблиця 9.

План проведення педагогічного експерименту III. Блок психолого-педагогічного і методичного забезпечення

Зміст роботи	Термін виконання
Теоретичні, практичні, методичні семінари з проблематики підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.	2019-2021
Проведення психолого-педагогічних консиліумів, семінарів-практикумів для педагогічних працівників експериментальних закладів за тематикою підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.	2019-2021
Обговорення результатів констатувального експерименту	I квартал, 2020 р.
Проведення on-line тренінгів для педагогічних працівників стосовно організації та проведення педагогічного експерименту	IV квартал, 2019 I квартал, 2020
Проведення on-line тренінгів для педагогічних працівників з реалізації педагогічної технології підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.	I квартал, 2020
Обговорення результатів формуального експерименту	I квартал, 2021
Корекція за результатами експерименту педагогічних технологій підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.	II-III квартали, 2021

3.2. Результати експериментальної роботи

Експеримент здійснювався відповідно до затвердженої «Програми та методики наукового дослідження за темою «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу», схваленої рішенням вченої ради ІПТО НАПН України (протокол №3, від 25.02.2019). Експериментальна робота проводилася на базі 8 закладів П(ПТ)О та 2 навчально-методичних центрів. В експерименті взяли участь 401 здобувач професійної (професійно-технічної) освіти. Мета експериментальної роботи – перевірка результативності педагогічної системи формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. На констатувальному етапі експерименту здійснювалося дослідження сучасного стану підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. На формувальному етапі у практику експериментальних закладів П(ПТ)О було впроваджено розроблені в межах теми дослідження наукові результати (методики і технології) і перевірено їх результативність. На узагальнювальному – здійснено порівняння результатів діагностування, отриманих на констатувальному й формувальному етапах експерименту, виконано їх перевірку й підтверджено позитивну динаміку розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців.

3.2.1. Результати констатувального етапу

На констатувальному етапі (01.01.2019 – 31.12.2019 р.) визначено, що метою підготовки учнів закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності є формування підприємницької компетентності, яка є особистісним індивідуально-психологічним поліструктурним новоутворенням, що формується під педагогічним впливом у процесі професійної освіти й проявляється у здатності учнів розробляти й реалізовувати в навчально-практичній діяльності підприємницькі проекти, що мають особистісну й соціальну значущість.

Обґрунтовано основні компоненти підприємницької компетентності:

- *мотиваційно-ціннісний* (зумовлюється позитивним ставленням до професійної освіти як початку реалізації освітньо-професійної траєкторії у сфері підприємницької діяльності, переважанням у структурі мотивів прагнення до підприємницького успіху, відповідності кар'єрних орієнтацій на підприємницьку діяльність як альтернативного напрямку професійної кар'єри, ставленням до підприємницької діяльності як особистісно та соціально значущої);

- *знаннєво-змістовий* (характеризується усвідомленням періоду одержання професійної освіти як базового етапу кар'єри у сфері підприємництва, знаннями варіативних шляхів розвитку кар'єри, вимог підприємницького середовища до знань, умінь, навичок, загальних та професійних компетентностей підприємця, якостей його особистості);

– *операціонально-діяльнісний* (визначається діями, спрямованими на планування кар'єри в сфері підприємництва як альтернативної освітньо-професійної траєкторії, постановкою та розв'язанням освітніх і професійних завдань відповідно до вимог підприємницької діяльності, розширення поінформованості, розвитком та саморозвитком якостей особистості, значущих для підприємницької діяльності);

– *особистісно-рефлексивний* (характеризується здатністю учня закладу П(ПТ)О до аналізу особистісних якостей і результатів діяльності в процесі одержання професійної освіти в контексті перспективних планів щодо підприємницької діяльності, на професійну діяльність і кар'єрний розвиток, адекватною особистісною самооцінкою).

Встановлено, що формування підприємницької компетентності є поетапним процесом, при цьому на кожному з етапів превалює формування певних її компонентів: мотиваційно-орієнтувальний етап спрямований переважно на формування мотиваційно-ціннісного й знаннево-змістовного компонентів підприємницької компетентності; розвивальний етап спрямований, насамперед, на розвиток операціонально-діяльнісного компоненту підприємницької компетентності; рефлексивний спрямований переважно на формування особистісно-рефлексивного компоненту підприємницької компетентності.

Обґрунтовано систему формування підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О, яка характеризується наявністю такої групи взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів: мета системи; зміст підприємницької компетентності та її структура; етапи, зміст, методи, технології формування підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О; організаційні форми формування підприємницької компетентності; суб'єкти формування підприємницької компетентності.

Розроблено модель формування підприємницької компетентності учнів закладу П(ПТ)О як послідовну сукупність дій, що детермінує поетапну позитивну динаміку як кожного з її компонентів, так і всього особистісно-психологічного новоутворення в цілому, і яка складається з цільового, змістовного, технологічного та результативного компонентів. Обґрунтовано педагогічні феномени: «ділова активність майбутніх кваліфікованих робітників», «фінансова грамотність учнів закладів П(ПТ)О», «самоменеджмент як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців», «проектна діяльність як форма розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників». Теоретично обґрунтовано методичні засади підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в умовах закладу П(ПТ)О. Розроблено діагностичний інструментарій дослідження, в тому числі адаптований до використання з застосуванням ІТ-технологій.

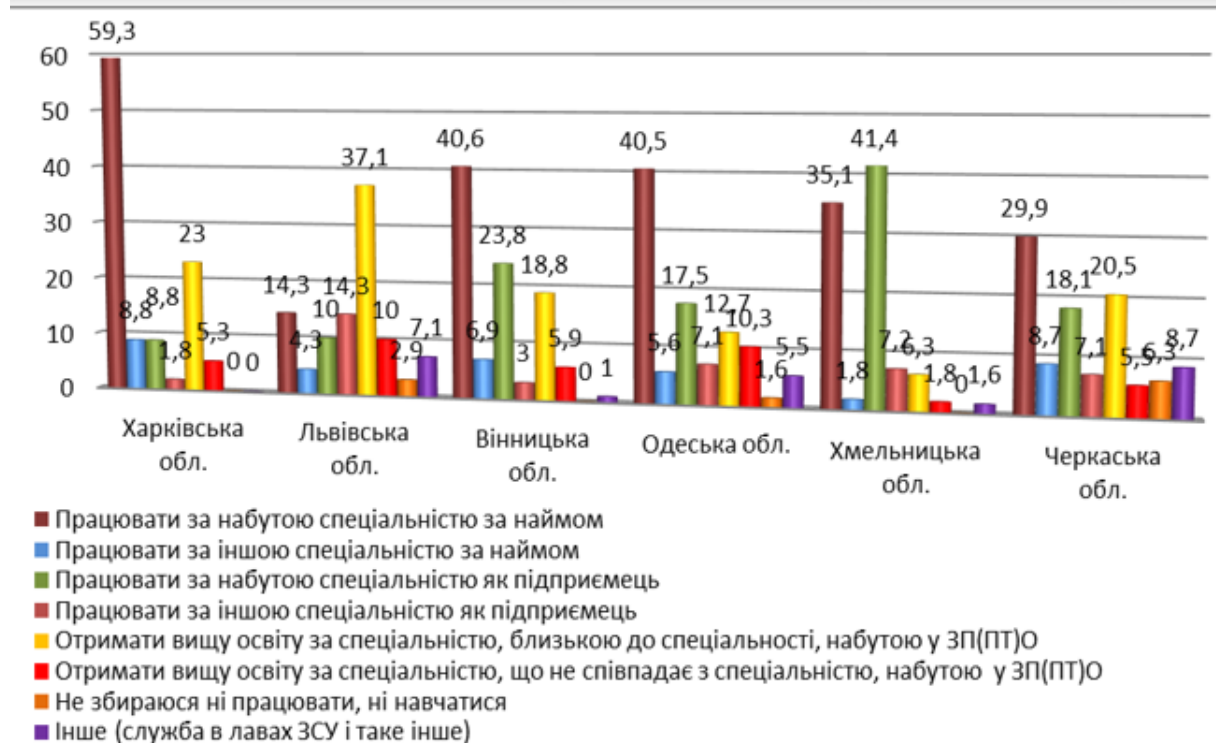
Для з'ясування сучасного стану підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності проведено онлайн-анкетування

653 здобувачів експериментальних закладів освіти (362 юнаки та 291 дівчина).

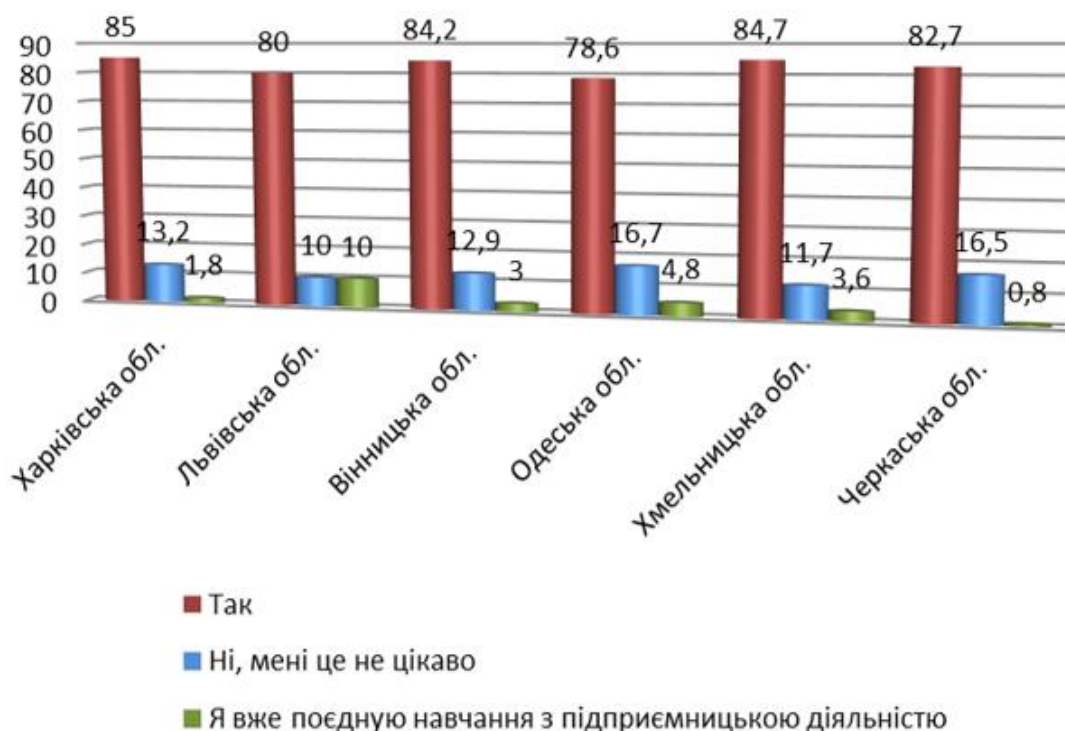
Варіант відповіді	Кількість відповідей	Відсоток
ДНЗ «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького»	113	17,3%
ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості»	102	15,62%
ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище»	71	10,87%
ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»	126	19,3%
ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»	114	17,46%
ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей»	127	19,45%

Результати онлайн-анкетування

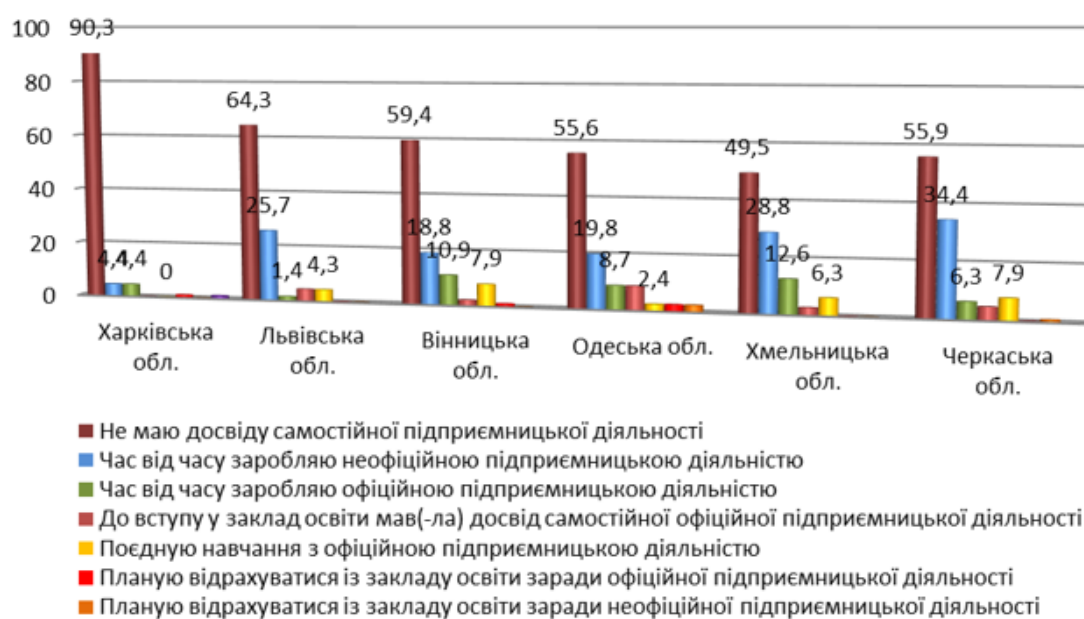
КАР'ЄРНІ ПЛАНИ МОЛОДІ

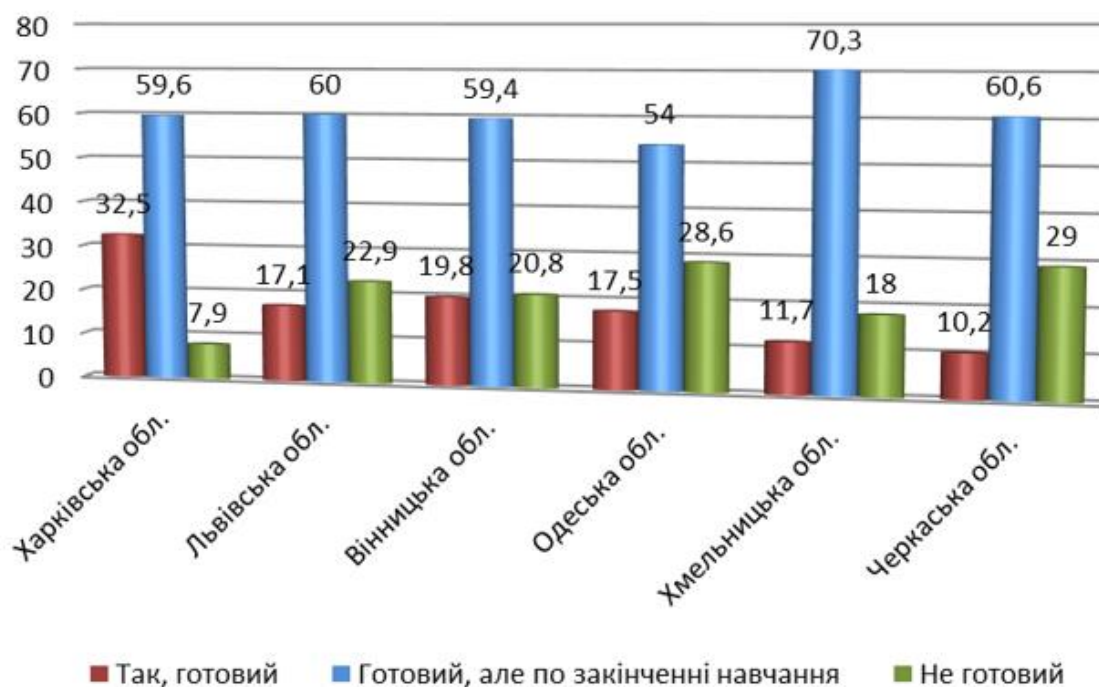
ІНТЕРЕС ДО ЗАПОЧАТКУВАННЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

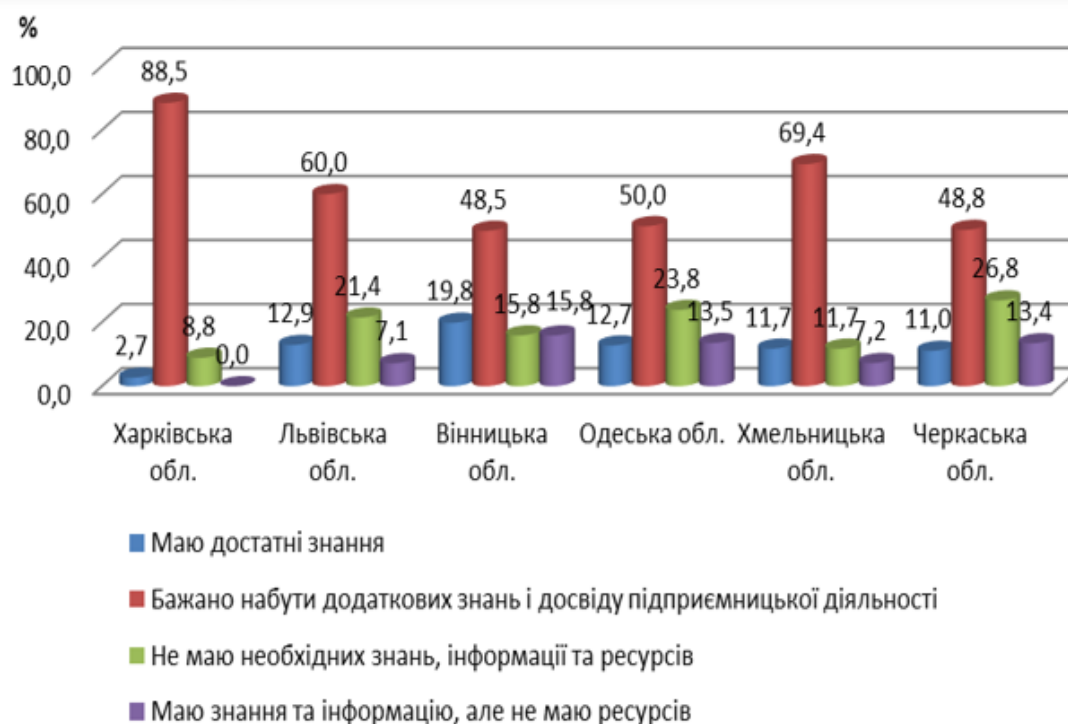
ДОСВІД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

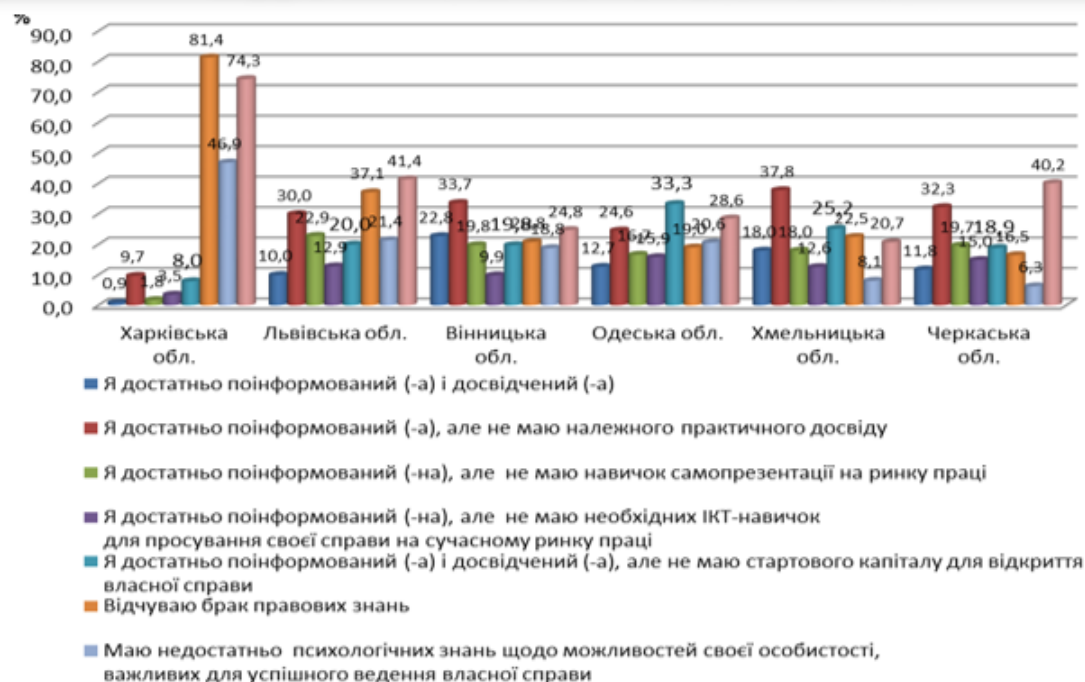
САМООЦІНЮВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

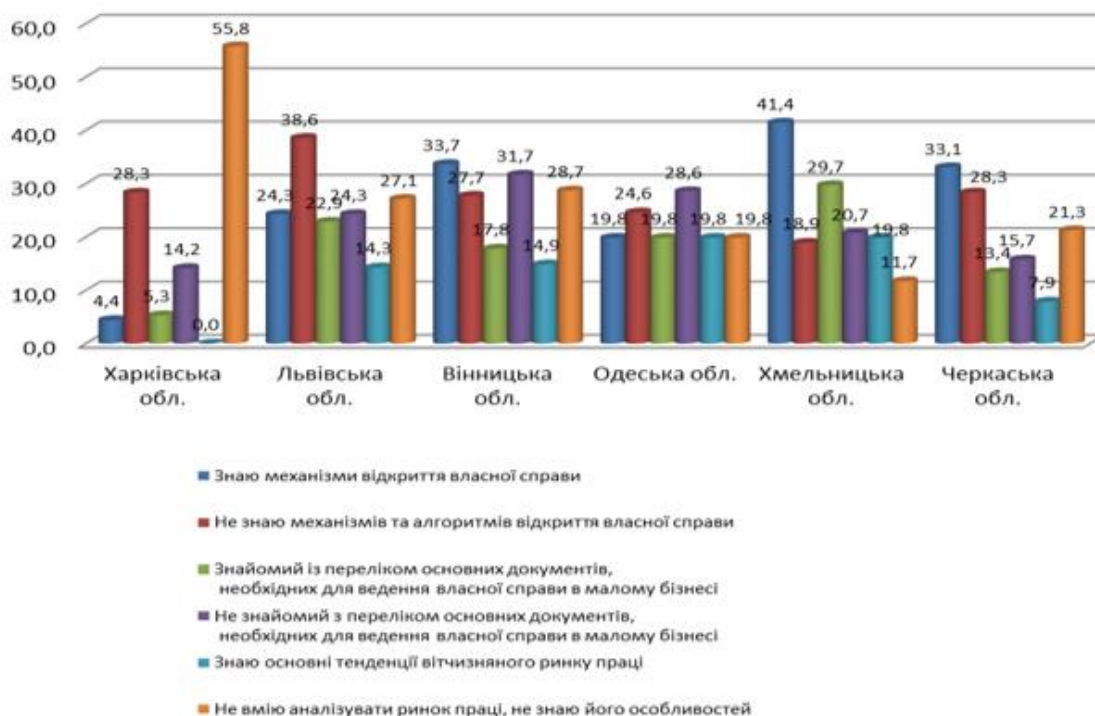
САМООЦІНЮВАННЯ НАЯВНОСТІ РЕСУРСІВ ДЛЯ ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

САМООЦІНЮВАННЯ ПОІНФОРМОВАНІСТІ ЩОДО ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

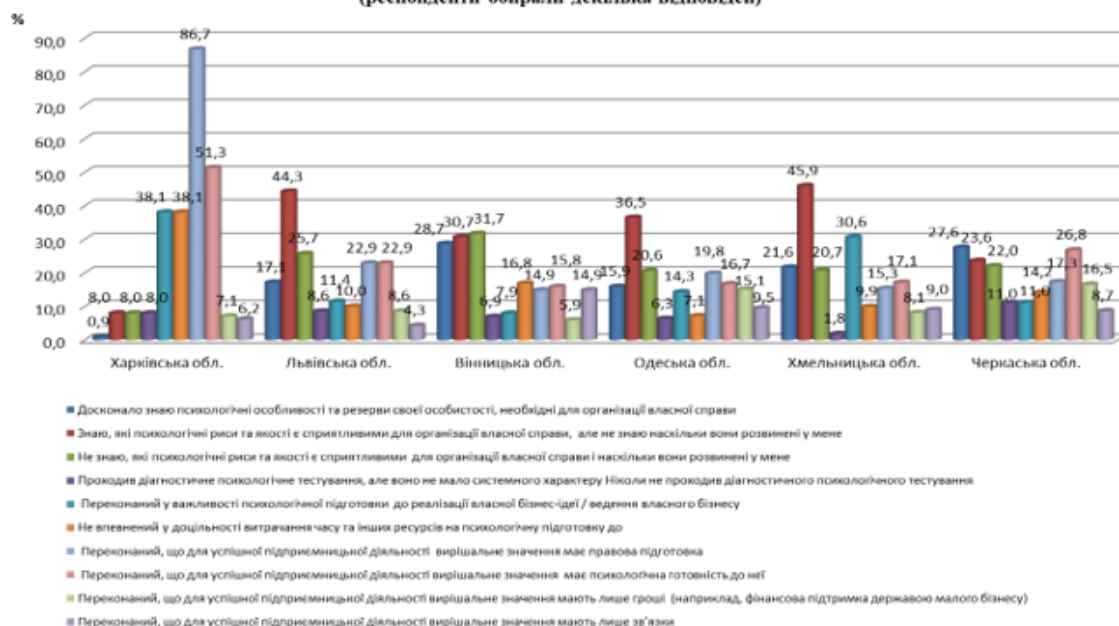

САМОЦІНЮВАННЯ ПРАВОВОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ВЕДЕННЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ

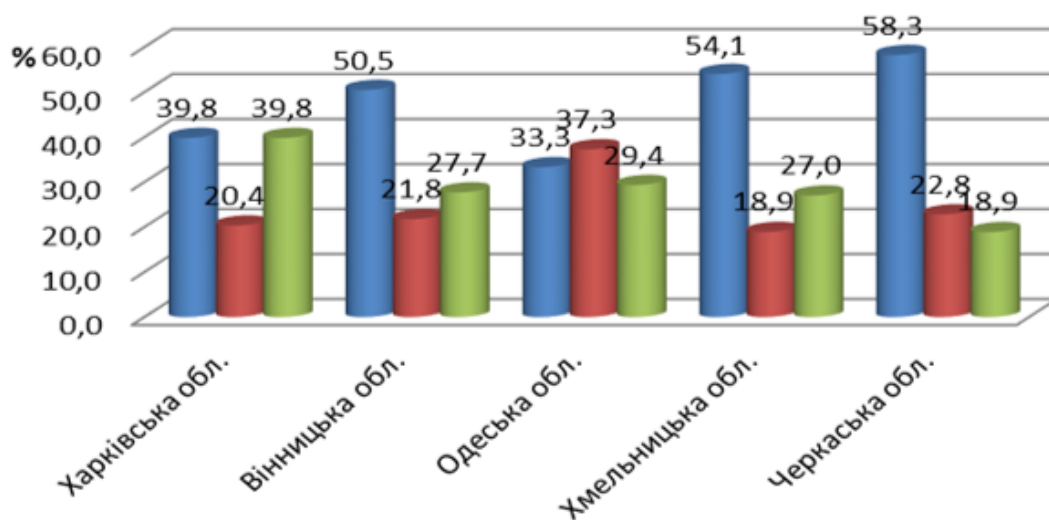

ОЦІНЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ВЕДЕННЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ

Оцінка психологічної готовності до здійснення підприємницької діяльності
(респонденти обирали декілька відповідей)

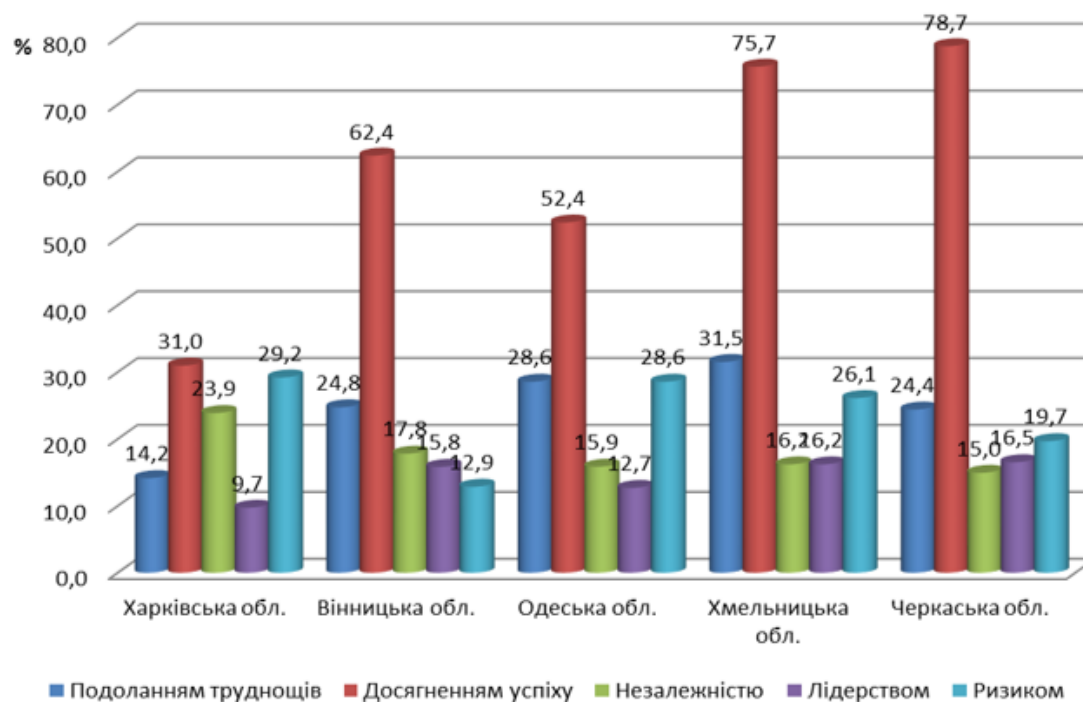

ОЦІНЮВАННЯ ФОРМ І ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВУ

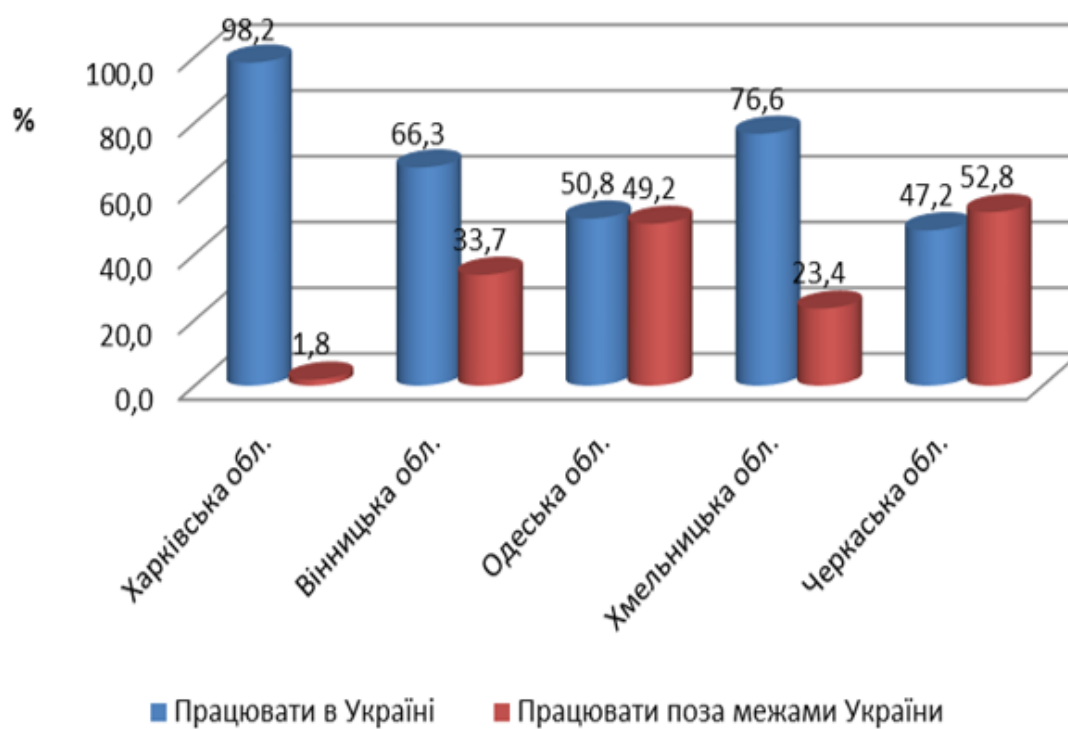

- Як окрема обов'язкова навчальна дисципліна (блок дисциплін)
- Як окремі теми (матеріал) у змісті фахових дисциплін
- Як факультатив, що обирається індивідуально

РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВА

КАР'ЄРНІ ОЧІКУВАННЯ

Виявлені тенденції

Аналіз результатів проведеного анкетування уможливило виокремлення кількох загальних тенденцій:

- з'ясовано, що в підготовці молоді до підприємницької діяльності є певні гендерні відмінності; більшу готовність займатися самостійною підприємницькою діяльністю виявляють юнаки, що пояснюються галузевим спрямуванням закладів П(ПТ)О і гендерними стереотипами в поглядах на підприємництво;
- значний відсоток учнівської молоді планує навчатися й надалі працювати за набутою в закладі П(ПТ)О спеціальністю, що свідчить про відповідність професійним очікуванням;
- більше 50% усіх опитаних не мають досвіду самостійної підприємницької діяльності;
- понад 80% респондентів мають бажання започаткувати власний бізнес і займатися підприємницькою діяльністю;
- значна частина учнів вважають себе готовими до самостійної підприємницької діяльності, але більшість із них – тільки після закінчення навчання;
- учні закладів П(ПТ)О потребують набуття додаткових знань і практичного досвіду підприємницької діяльності, зокрема щодо правових аспектів, економічних механізмів ведення малого бізнесу, підвищення психологічної готовності до такої діяльності;
- значна частина опитаних не знає особливостей вітчизняного ринку праці, не вміє його аналізувати, не володіє механізмами й алгоритмами відкриття власної справи;
- учні відчувають потребу в набутті навичок використання веб-ресурсів з метою пошуку роботи та аналізу ринку праці;
- багато учнів, усвідомлюючи важливість психологічної підготовки до реалізації бізнес-ідей, не знають наскільки в них розвинені відповідні риси та якості;
- учасники опитування пов'язують підприємництво насамперед із досягненням успіху, тобто розглядають власний бізнес як потенційну можливість успішно реалізувати свої підприємницькі ідеї й отримувати належний фінансовий дохід;
- важливим обмежуючим фактором для відкриття власної справи учні вважають відсутність стартового капіталу;
- у контексті викладання змістового компоненту підготовки учнів до підприємницької діяльності учасники експерименту надають перевагу окремій обов'язковій дисципліні чи блоку дисциплін (інваріантна складова змісту навчання), а також факультативним курсам за вибором (варіативна складова змісту навчання);

– зросло¹ число учнів, які бажають після завершення навчання працевлаштуватися в Україні, а не за її межами, тобто майбутні фахівці у нинішніх соціально-економічних і політичних умовах розглядають можливість здійснення підприємницької діяльності та роботи за наймом у відповідних галузях економіки держави.

3.2.2. Результати формувального етапу

На формувальному етапі (01.01.2020 – 31.12.2020 рр.) в закладах П(ПТ)О було впроваджено педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності, що включала низку педагогічних технологій: розвитку ділової активності; розвитку підприємницької компетентності у процесі проєктної діяльності; розвитку підприємницької компетентності з використанням елементів самоменеджменту; розвитку фінансової грамотності.

Використано діагностичний інструментарій дослідження, в тому числі адаптований до використання з застосуванням ІТ-технологій² та визначено три рівні сформованості підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О: достатній, середній та початковий. Для доведення ефективності впроваджених педагогічних інновацій вимірювалися такі компоненти підприємницької компетентності майбутніх фахівців і показники їх сформованості:

мотиваційно-ціннісний (ціннісні орієнтири підприємницької діяльності, мотиви здобуття професійного і комерційного успіхів, прагнення реалізувати поставлені цілі);

знаннєво-змістовий (знання теоретичного і функціонально-технологічного (процедурного) характеру, розуміння суті розв'язуваних завдань і проблем, усвідомлення ймовірних ризиків і персональної відповідальності за діяльність та її результати, обізнаність із ринковими механізмами регулювання й керівництва підприємницькою діяльністю та поінформованість щодо етики трудових відносин);

операційно-діяльнісний (вміння планувати, реалізовувати й оцінювати різні варіанти підприємницької діяльності, бізнес-проєкти, розробляти прості моделі дій і обирати економічно обґрунтовані рішення, застосовувати раціональні засоби й способи діяльності з урахуванням конкретних обставин місця й часу, вміння презентувати та поширювати інформацію про результати власної економічної діяльності, індивідуально-творча активність у продуктивному використанні наявних ресурсів, дії та механізми безперервного пошуку нових можливостей і оптимального використання ресурсів з метою отримання максимальної вигоди);

¹ Порівняно з результатами опитування учнів, проведеного лабораторією професійної кар'єри ІПТО НАПН України у 2016 р. Див.: Радкевич, В. (ред). (2016) Професійна (професійно-технічна) освіта: інформаційно-аналітичні матеріали. Київ: ІПТО НАПН України.

² <https://old.ivet.edu.ua/labs/prof-career/opytuvannia-testuvannia>

особистісно-рефлексивний (здатність генерувати й упроваджувати нові ідеї з комерційної діяльності, прогнозувати очікувані результати, ризикувати з надією на новітні економічні можливості, об'єктивно оцінювати власні індивідуально-особистісні властивості, здійснювати контроль засобами саморегулювальних механізмів, спроможність зіставляти власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними та трудовими, ресурсами, інтересами суспільства, ініціативність, гнучкість, самоорганізованість, лідерські якості).

Методики діагностування сформованості підприємницької компетентності здобувачів професійної освіти оприлюднені на сайті лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України³.

Таблиця 10

Перелік використаних методик

№	Назва методики	Е-адреса анкети
1	Діагностика готовності до ризику	https://onlinetestpad.com/ho5cqnmfsfdlc4
2	Мотиви вибору професії	https://onlinetestpad.com/ho55j3tvass4m
3	Рівень суб'єктивного контролю	https://forms.office.com
4	Професійні ціннісні орієнтації	https://onlinetestpad.com/hozmvea24kxu4
5	Професійна спрямованість	https://onlinetestpad.com/ho7xba7omptpe
6	Якорі кар'єри	https://onlinetestpad.com/ho44qnvfa5bsw
7	Визначення типу професійного середовища	https://onlinetestpad.com/ho6aijvkrp4ho
8	Вольові якості особистості	https://onlinetestpad.com/ho7of6ssl5yyk

Впроваджено навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу, що складається з *навчального посібника* «Основи економічної грамотності та підприємництва», *методичного посібника* «Підприємницька компетентність майбутніх фахівців» та *методичних рекомендацій* «Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху». Розроблено орієнтовну програму заходів для розвитку у здобувачів професійної освіти підприємницької компетентності та адаптовано її до специфіки кожного з експериментальних закладів П(ПТ)О. Обґрунтовано структуру плану роботи з упровадження розроблених педагогічних інновацій, що передбачає оптимальне поєднання різних видів діяльності (теоретичної, діагностувальної, практичної та рефлексивної) та форм (аудиторна, самостійна, позашкільна) (рис. 8).

³ <https://oldivet.edu.ua/labs/prof-career/opytuvanniatestuvannia>

ЗМІСТ МОДУЛЯ/ КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ	ВИДИ І ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ				РЕЗУЛЬТАТ
	ТЕОРЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	ДІАГНОСТУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ	ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	РЕФЛЕКСІЯ/ САМОРОЗВИТОК	ОСОБИСТІСНІ УТВОРЕННЯ
ПРОГРАМА «ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»	АУДИТОРНА ПОЗАШКІЛЬНА САМОСТІЙНА	АУДИТОРНА САМОСТІЙНА	АУДИТОРНА САМОСТІЙНА ПОЗАШКІЛЬНА	САМОСТІЙНА	

ТЕОРЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	ДІАГНОСТУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ	ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	РЕФЛЕКСІЯ/ САМОРОЗВИТОК
Аудиторна: групові заняття психолога/соціального педагога; повідомлення додаткової інформації (закріплення вже отриманої) на заняттях із загальноосвітніх, професійно-теоретичних дисциплін. Позашкільна: лекції запрошених фахівців, відеолекторій, екскурсій, виставки, вікторини, дискусійні клуби Самостійна: самостійна теоретична робота учнів (підготовка повідомлень, рефератів, матеріалів для участі в дискусії)	Аудиторна: групові/індивідуальні заняття психолога (соціального педагога, класного наставника) з діагностичного тестування учнів. Самостійна: самостійне виконання діагностувальних тестів, обраних спільно з консультантом за результатами попередніх тестів для уточнення отриманих даних про характеристики розвитку особистості	Аудиторна: виконання практичних завдань на заняттях з педагогами, психологом (соціальним педагогом), класним наставником. Самостійна: виконання практичних завдань за темою модуля, підготовка майстер-класів, наповнення е-портфоліо. Позашкільна: конкурси професійної майстерності, е-портфоліо, самопрезентації	Самостійна: практична робота учнів (інтерпретація результатів діагностувальних тестів, підготовка висновків за результатами тестування)

АУДИТОРНА	ПОЗАШКІЛЬНА	САМОСТІЙНА
ГРУПОВІ ЗАНЯТТЯ ПСИХОЛОГА/СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА; РОБОТА ЗА СПЕЦІАЛЬНОЮ ПРОГРАМОЮ; ПОВІДОМЛЕННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ, ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	ЛЕКЦІЇ ЗАПРОШЕНИХ ФАХІВЦІВ, ВІДЕОЛЕКТОРІЙ, ЕКСКУРСІЙ, БЕСИДИ, ДИСПУТИ, КРУГЛІ СТОЛІ, БІЗНЕС-КЛУБИ	ПІДГОТОВКА ПОВІДОМЛЕНЬ, РЕФЕРАТІВ, МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ УЧАСТІ В ДИСКУСІЯХ

Рис. 8. Структура плану роботи з упровадження педагогічної системи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності

3.2.3. Результати узагальнювального етапу

Узагальнювальний етап. (01.01.2021 – 31.12.2021 рр.).

Здійснювалося порівняння результатів діагностування, отриманих на констатувальному та формуальному етапах експерименту (послідовний педагогічний експеримент), виконано їх перевірку за критерієм узгодженості Пірсона (χ^2), що підтвердило позитивну динаміку змін рівня розвитку підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О за всіма критеріями. Кількість ступенів свободи при співставленні двох емпіричних розподілів з використанням критерію Пірсона визначається як $n-1$, де n – кількість інтервалів. Оскільки кількість інтервалів при дослідженні особливостей сформованості показників дорівнювалося 3, то у цьому випадку кількість ступенів свободи дорівнює 2. Для двох ступенів свободи значення $\chi^2_{\text{crit}95\%} \approx 5,99$, а значення $\chi^2_{\text{crit}95\%} \approx 9,51$. Таким чином, якщо отримане при порівнянні даних формуального етапу педагогічного експерименту емпіричне значення χ^2_{empir} буде більшим за $\chi^2_{\text{crit}95\%}$, то ми маємо право відкинути нульову і прийняти альтернативну гіпотезу.

За мотиваційним критерієм (табл.11) кількість учнів із достатнім рівнем формування підприємницької компетентності в середньому зросла на 8,06% (на 10,2% зріс рівень ціннісних орієнтирів підприємницької діяльності; на 9,6% зросла потреба учнів у мотивації досягнення успіху; на 11,2% збільшилося число учнів зі свідомим ставленням до підприємницької діяльності; на 8,8% збільшився інтерес до підприємницької діяльності).

Таблиця 11

Результати діагностування рівнів підприємницької компетентності за мотиваційним критерієм (у %)

Компоненти	Етап експерименту	Рівні			χ^2
		Початковий	Середній	Достатній	
Ціннісні орієнтири підприємницької діяльності	К	39,0	48,6	12,4	7,9
	Ф	20,8	56,6	22,6	
Потреба у мотивації досягнення успіху	К	15,58	32,16	52,26	8,1
	Ф	1,98	36,14	61,88	
Свідоме ставлення до підприємницької діяльності	К	18,09	34,17	47,74	8,4
	Ф	5,94	35,15	58,91	
Інтерес до підприємницької діяльності	К	24,13	32,66	43,21	7,9
	Ф	13,86	34,16	51,98	

Середній рівень сформованості	К	16,59	34,17	49,24	6,9
	Ф	7,06	35,64	57,30	

За когнітивним критерієм (табл. 12) число учнів із достатнім рівнем розвитку підприємницької компетентності збільшилося на 18,89%, покращилися показники обізнаності учнів із теорією підприємництва; на 11,95% зросли знання процедурного процесу підприємницької діяльності; на 11,99% покращилися правові знання з підприємництва; на 33,25% зріс рівень поінформованості майбутніх фахівців із основами управління власним бізнесом; на 19,39% збільшився рівень знань про ринкові механізми регулювання підприємництва).

Таблиця 12

Результати діагностування рівнів сформованості підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О за когнітивним критерієм

Вид знань	Етап експерименту	Рівні			χ^2
		Початковий	Середній	Достатній	
Теоретичні знання з підприємництва	К	40,20	34,67	25,13	8,8
	Ф	18,32	38,61	43,07	
Знання процедурного процесу підприємницької діяльності	К	29,65	41,71	28,64	8,1
	Ф	21,78	37,63	40,59	
Правові знання з підприємництва	К	33,17	40,70	26,13	8,3
	Ф	29,21	32,67	38,12	
Управлінські знання(менеджмент)	К	39,20	33,16	27,64	8,5
	Ф	8,42	30,69	60,89	
Знання ринкових механізмів регулювання підприємництва	К	37,68	35,18	27,14	8,5
	Ф	11,39	42,08	46,53	
Середній рівень сформованості	К	35,98	37,08	26,94	8,3
	Ф	17,82	36,35	45,83	

За діяльнісним критерієм (табл.13) число учнів із достатнім рівнем розвитку підприємницької компетентності збільшилося на 10,8 (на 20% покращилися вміння реалізовувати підприємницьку діяльність; на 15% – вміння планувати бізнес-проекти та розробляти алгоритми дій; на 4,7% – прогностичні вміння з реалізації підприємницької діяльності; на 6,6% – вміння презентувати результати власної підприємницької діяльності).

Таблиця 13

Результати діагностування рівнів сформованості підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О за діяльнісним критерієм

Види умінь	Етап експерименту	Рівні			χ^2
		Початковий	Середній	Достатній	
Вміння реалізовувати підприємницьку діяльність	К	41,71	42,71	15,58	6,9
	Ф	27,72	36,63	35,65	
Вміння планувати бізнес-проекти, розробляти моделі дій	К	28,64	47,74	23,62	7,6
	Ф	14,36	47,03	38,61	
Вміння застосовувати раціональні способи підприємницької діяльності	К	44,72	35,68	19,60	9,1
	Ф	36,63	39,1]	24,26	
Прогностичні вміння в реалізації підприємницької діяльності	К	43,20	39,20	17,60	8,4
	Ф	37,62	37,13	25,25	
Вміння презентувати результати власної підприємницької	К	50,25	27,64	22,11	7, 2
	Ф	39,60	31,68	28,71	
Середній рівень сформованості	К	41,7	28,6	19,7	7,8
	Ф	31,2	38,3	30,5	

За особистісним критерієм (табл. 14) кількість майбутніх фахівців із достатнім рівнем розвитку підприємницької компетентності збільшилася на 23,5% (на 18,53% покращилися їх креативні властивості щодо генерування підприємницьких ідей; на 28,5% – прогностичні; на 21,5% – ініціативність, гнучкість, здатність до розумного ризику; на 26,2% – організаторські здібності та здатність до самоменеджменту).

Таблиця 14

Результати діагностування рівнів сформованості підприємницької компетентності учнів за особистісним критерієм

Групи професійно важливих якостей	Етап експерименту	Рівні			χ^2
		Початковий	Середній	Достатній	
Креативні генерування підприємницьких ідей	К	49,25	31,16	19,59	8,7
	Ф	25,24	36,64	38,12	

Прогностичні	К	43,72	38,69	17,59	7,9
	Ф	9,90	44,06	46,04	
Ініціативність, гнучкість, здатність ризикувати	К	43,72	37,69	18,59	8,5
	Ф	19,8	40,10	40,10	
Лідерські	К	39,70	39,70	20,6	8,4
	Ф	17,82	39,11	43,07	
Організаторські та здатність до самоорганізації	К	48,73	33,68	17,59	8,1
	Ф	17,82	38,12	44,06	
Середній рівень сформованості	К	45,92	36,18	18,80	8,3
	Ф	18,11	39,61	42,28	

На основі узагальненого аналізу результатів діагностування сформованості підприємницької компетентності учнів визначено, що за мотиваційним критерієм, спостерігається зростання кількості учнів із достатнім рівнем підприємницької компетентності на 8 %, за середнім – на 1,47%, за початковим рівнем – зменшення на 9,53 %; за когнітивним критерієм – зростання достатнього рівня на 18,89 % та зниження початкового – на 18,16 %; за діяльнісним – зростання достатнього рівня – на 10,8% та зменшення початкового – на 10,5%; за особистісним – зростання достатнього рівня – на 23,48%; середнього – на 3,43% та зниження початкового на 26,91% (статистична значущість. Відмінності результатів констатувального та формувального етапів експерименту є статистично значущими ($\chi^2=7,195$) та не виходять за встановлені межі й знаходяться на рівні $0,05 \leq p \leq 0,01$ ($5,991 \leq 7,195 \leq 9,21$), що свідчить про достовірність одержаних даних. Аналіз результатів сформованості підприємницької компетентності учнів на констатувальному та формувальному етапах дослідження дають підстави стверджувати про результативність розробленої педагогічної системи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу.

4. ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Відповідно до першого завдання проаналізовано стан дослідженості проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії і практиці. З'ясовано, що важливість формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців декларується у численних міжнародних і вітчизняних документах, зокрема: Копенгагенській декларації (2002), Брюггському комюніке (2010), Законах України «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про освіту» (2017), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (2017), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки (2009), Національній програмі сприяння розвитку малого підприємництва в Україні (2000), Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року (2017), Концепції «Нова українська школа» (2016) та інших.

Методологія дослідження формувалася на основі теорій підприємництва (А. Marshall, F.Walker, J. Schumpeter, М. Weber), цифрової ери (Д. Белл, П.Друкер, Е. Тофлер, М. Кастельс, А.Кібанов, М. Маклуен, К.Шеннон), самоменеджменту (В. Андрєєв, В. Варламов, М. Вудкок, І.Добротворський, Л. Зайверт, В. Карпічев, В. Распопов, Ф. Токарев, Д. Френсіс, А. Хроленко, Б.Швальбе, Х. Швальбе, О.Штепа), мотивації (К.Алдерфер, Д.Аткінсон, В.Врум, Ф.Герцберг, Е.Лоурел, Г.Маррей, А.Маслоу, Л.Портер) тощо. У контексті завдань нашого дослідження інтерес становили сучасні зарубіжні праці, в яких ефективність підприємництва представляється у нерозривному зв'язку з якістю людського капіталу (М.А. Hitt, L. Bierman, K. Shimizu, R. Kochhar), увага акцентується на важливості формування у майбутніх підприємців креативності (G.Ahuja, С.М. Lampert), евристичності й ділової активності (М.А. Hitt, L. Bierman, K. Shimizu, R. Kochhar; Т.Р. Holcomb, R.D. Ireland, R.M. Holmes, Jr., М. А Hitt), необхідних для розвитку сприятливих для підприємницької діяльності особистісних якостей (Е. Chell, Т.Р. Holcomb, R.D. Ireland, R.M. Holmes, Jr., М. А Hitt, А.С. Corbett, К.М. Hmieleski). З'ясовано, що вітчизняні дослідники наголошують на актуальності формування когнітивної складової підприємницької компетентності (С. Алексєєва, Г. Сохацька, Л. Базиль), діяльнісної (В. Орлов), психологічної, економічної та правової готовності до підприємництва (Б. Дратвер, Д. Закатнов, В. Мачуський, В.Байдулін, Н. Пасічник, М. Ткаченко, В. Лозниця), цифрової компетентності (І. Варава, Л. Петренко, В. Шевченко, О. Зеліковська, Г. Іванюк, Л. Куземко, І. Новик), застосування крауд-технологій (Л. Петренко, В. Шевченко, О. Зеліковська), формування мотивації до самовдосконалення (Л. Petrenko,

I. Varava, A. Pikilnyak). Виявлено, що вітчизняні дослідники більше орієнтовані на вивчення економічних і правових аспектів підготовки молоді до підприємницької діяльності, в той час коли в зарубіжній теорії переважають питання розвитку підприємницької компетентності у контексті доведення ефективності інвестицій у розвиток людського капіталу для успішності ведення бізнесу.

Виявлено, що впровадження компетентнісного підходу у підготовці учнів закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності дає змогу забезпечити практичну реалізацію у вітчизняних закладах П(ПТ)О Рамкової програми оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, прийняту Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 р.

На основі аналізу зазначених джерел вперше теоретично обґрунтовано *методичні засади* підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності в умовах закладу П(ПТ)О і центрах кар'єри та підприємництва. Доведено, що становленню майбутніх кваліфікованих робітників як підприємливих успішних професіоналів сприятиме розвиток системи індивідуально-особистісних якостей, які умовно можна об'єднати в такі групи: *«успіхи й досягнення»* (ініціативність; здатність раціонально використовувати всі наявні ресурси і потенційні можливості у досягненні свідомо поставленої мети, долаючи при цьому зовнішні і внутрішні перешкоди; володіння достовірною актуальною інформацією, своєчасне її застосування; пошукова активність і наполегливість; прагнення до успіхів; усвідомлення відповідальності за свої дії загалом і зокрема щодо підвищення ефективності діяльності); *«лідерство»* (упевненість у собі; здатність переконувати співрозмовників, партнерів; здатність працювати в команді і бути лідером; директивність і постійне підвищення власного рівня освіченості); *«підприємницьке мислення»* (цілеспрямованість і планування; генерування й оцінювання ідей; результативність дій у розв'язанні проблемних ситуацій); *«взаємодія і відносини»* (надійність і чесність; комунікативність і визнання важливості ділових відносин; прагнення постійно розширювати сферу спільної діяльності із метою ефективного виконання поставлених завдань; імідж); *«економічна грамотність»* (наявність знань і умінь у питаннях здійснення підприємницької діяльності, прагнення до самовдосконалення, орієнтація в професійній сфері); *«індивідуально-особистісні потенційні ресурси»* (працездатність, що конкретизується потенційними здібностями індивіда виконувати певну діяльність на заданому рівні ефективності упродовж певного часу; саморегуляція, що деталізується сукупністю взаємопов'язаних усвідомлених індивідом дій щодо досягнення необхідного психічного стану, управління своєю психікою; працьовитість, яка виражається через ділову активність; досвідченість; самоорганізація; усвідомлення своїх здібностей, сильних і слабких сторін; креативність і нестандартне мислення; послідовність як здатність систематизувати трудову діяльність задля досягнення максимально можливого корисного

ефекту з урахуванням конкретних умов цієї діяльності). Перелічені якості в учнівської молоді можна розвинути на основі організації освітнього процесу в закладах П(ПТ)О з урахуванням компетентнісного підходу.

Обґрунтовано теоретичні підходи до побудови змісту підготовки до підприємницької діяльності на чотирьох рівнях (рівень освітньо-професійної програми; рівень навчальних планів; рівень навчальної програми дисципліни; рівень навчальної теми), з урахуванням практичного значення навчального матеріалу, збагачення ціннісно-мотиваційної компоненти (формує внутрішні мотиви, що спонукають особистість до підприємницької діяльності), методів добору змісту навчального предмету, які нерозривно пов'язані з методами його побудови. Визначені принципи відбору структурування змісту такої підготовки (принцип інноваційності, модульності, відкритості, наступності), що виступають як методологічні елементи системи орієнтирів у процесі добору змісту. Обґрунтовано доцільність впровадження таких форм підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності, як інформаційно-орієнтованих (веб-технології, соціальні мережі); інноваційних (бізнес-інкубатори, бізнес-акселератори), що сприятимуть формуванню в учнів закладів П(ПТ)О практичних умінь підприємницької діяльності й розвитку їх ділової активності.

Визначено сутність основних базових понять дослідження, що становлять зміст підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників: *ділова активність* (інтегративна якість, що синтезує особистісно-діловий потенціал особи й гуманно-економічні характеристики, що виявляються в її конкретній, соціально-позитивній діяльності, зорієнтованій на задоволення потреб, забезпечення успішної життєдіяльності); *фінансова грамотність* учнів закладів П(ПТ)О (здатність приймати обґрунтовані рішення та здійснювати ефективні дії в сферах управління фінансами з метою реалізації життєвих поточних цілей або довготермінових планів), *проектна діяльність* (конструктивна і продуктивна діяльність учня, спрямована на розв'язання особистісно і професійно значущої проблеми у процесі цілепокладання, планування й реалізації проєкту); *самоменеджмент* (свідоме цілеспрямоване управління людиною своєю професійною діяльністю та особистісним розвитком із метою ефективного використання та розвитку власних інтелектуальних, фізичних, емоційних ресурсів, задоволення власних потреб та досягнення цілей організації; сукупність процесів, раціональних форм, методів, прийомів, покликаних забезпечувати пізнання та саморозвиток особистості, якісний моніторинг змісту власної діяльності та її результатів, наукову організацію праці, формування готовності до успіху, складання та реалізацію стратегії особистісного і кар'єрного росту).

Визначено, що *метою* підготовки учнів закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності є формування в них підприємницької компетентності, що цілеспрямовано формується у процесі професійної підготовки і проявляється у здатності учнів самостійно розробляти й

реалізовувати у навчально-практичній діяльності підприємницькі проекти, що мають особистісну й соціальну значущість.

Відповідно до другого завдання визначено суть, структуру, показники і рівні сформованості підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Підприємницьку компетентність учнів визначено як поліструктурне індивідуально-психологічне утворення, основними *компонентами* якого є: *мотиваційно-ціннісний* (ціннісні орієнтири підприємницької діяльності, мотиви здобуття професійного і комерційного успіхів, прагнення реалізувати поставлені цілі); *знаннєво-змістовий* (психолого-педагогічні, економічні, правові знання про особистість та підприємницьку діяльність; обізнаність про шляхи розвитку кар'єри); *операційно-діяльнісний* (ділова активність (участь учнів у бізнес-проектах); проектна діяльність (здатність планувати, реалізовувати й оцінювати різні бізнес-проекти, презентувати та поширювати інформацію про результати власної економічної діяльності); фінансова грамотність (ведення первинної документації та здійснення фінансової звітності підприємства); самоменеджмент (ведення ділового щоденника, створення електронного портфоліо, планування позашкільної діяльності, створення стратегії розвитку особистості, планування професійної кар'єри), створення психологічного автопортрету, саморозвиток якостей особистості, значущих для підприємницької діяльності); *особистісно-рефлексивний* (об'єктивно оцінювати власні індивідуально-особистісні властивості; здійснювати контроль засобами саморегулювальних механізмів; зіставляти власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними та трудовими, ресурсами, інтересами суспільства; генерувати і впроваджувати нові ідеї з комерційної діяльності; прогнозувати очікувані результати).

Сформованість підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О визначалася за мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, особистісним *критеріями*.

Обґрунтовано основні *показники* кожного критерію: мотиваційно-ціннісний (ставлення до професійної освіти і підприємницької діяльності; мотивація до підприємницького успіху; кар'єрні орієнтації на підприємницьку діяльність); когнітивний (знання про особистість та підприємницьку діяльність; обізнаність про шляхи розвитку кар'єри); операційно-діяльнісний (участь у проектній та позашкільній діяльності; вміння вести діловий щоденник, планувати свою діяльність, створювати і наповнювати електронне портфоліо; вміння створювати, представляти й реалізовувати бізнес-плани, проекти; вміння створювати програму саморозвитку особистості); особистісно-рефлексивний (уміння аналізувати причини своїх успіхів і невдач; визначати мотиви власної поведінки; прогнозувати результати навчальної і професійної діяльності).

Визначено три *рівні* розвиненості підприємницької компетентності: *початковий* (наявність нестійкого інтересу до підприємницької діяльності; фрагментарність знань про особистість у бізнесі та значущість

підприємництва; ситуативна участь у проєктній та позашкільній діяльності; несистемна фіксація власних успіхів і досягнень; уміння презентувати власні бізнес-ідеї; уміння аналізувати причини своїх успіхів і невдач), *достатній* (наявність стійкого інтересу до підприємницької діяльності; знання основних рис і якостей майбутнього підприємця; уміння аналізувати свої сильні і слабкі сторони; участь в обов'язковій проєктній і позааудиторній діяльності; уміння вести щоденник, створювати власне електронне портфоліо, готувати і представляти бізнес-ідеї; уміння аналізувати причини своїх успіхів і невдач; визначати мотиви власної поведінки), *високий* (особистісно й соціально зумовлена вмотивованість до відкриття власної справи; глибокі знання про якості і властивості особистості, важливі для відкриття і ведення власного бізнесу; вміння створювати психологічний автопортрет, аналізувати свої сильні і слабкі сторони, розробляти програму корекції особистості, визначати траєкторії особистісного та професійного розвитку; активна участь у проєктній діяльності та масових заходах закладу освіти, здатність самостійно планувати позашкільну діяльність; уміння вести діловий щоденник, створювати і систематично наповнювати електронне портфоліо, готувати, представляти й реалізовувати бізнес-плани, проєкти; уміння аналізувати причини своїх успіхів і невдач; визначати мотиви власної поведінки; прогнозувати результати навчальної і професійної діяльності; сформовані навички самоактуалізації та самопрезентації).

Відповідно до третього завдання теоретично розроблено й обґрунтовано педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу, що характеризується наявністю такої групи взаємопов'язаних та взаємообумовлених складників: 1) теоретико-методологічного (мета, завдання та теоретико-методологічне підґрунтя підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності); 2) змістового (компоненти змісту підприємницької компетентності майбутніх фахівців – мотиваційно-ціннісний; знаннєво-змістовий; операційно-діяльнісний; особистісно-рефлексивний); 3) організаційно-методичного (розроблення педагогічної системи й технологій розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців; обґрунтування відповідних форм і методів); 4) діагностично-результативного (критерії, показники та рівні сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців; методика оцінювання, що включає стандартизований та авторський діагностичний інструментарій).

Відповідно до четвертого завдання розроблено й апробовано педагогічну систему підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності, що передбачає використання низки педагогічних технологій: розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих кадрів, їхньої фінансової грамотності, формування здатності до продуктивної проєктної діяльності та ефективного самоменеджменту. Розроблено метод оптимізації упровадження даних педагогічних технологій у практику

закладів професійно (професійно-технічної) освіти.

Технологія розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників передбачає активізацію сприятливих для підприємницької діяльності особистісних якостей на основі залучення здобувачів освіти до розв'язання ситуативних задач, бізнес-планування, виконання завдань щодо розроблення й виведення на ринок товарів, командоутворення й управління персоналом фірми; зміст технології представлений сукупністю навчальних завдань, узгоджених з основними видами діяльності підприємця (організація підприємства, планування підприємницької діяльності, розроблення і виведення на ринок товарів, згуртування однодумців, які розділяють ставлення до реалізації бізнес-ідей, управління персоналом, а також способи вирішення завдань, в основу яких покладено алгоритм прийняття управлінських рішень).

Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі проєктної діяльності ґрунтується на: активному використанні у професійній підготовці майбутніх фахівців проєктної діяльності; розкритті творчих задатків учнів у процесі виконання самостійної індивідуальної і командної роботи; поєднанні ігрових форм і проєктно-дослідницької роботи; створенні умов для раціонального поєднання пізнавальної, навчальної, дослідницької, творчої діяльності, економічних симуляцій та інших видів діяльності, важливих для відкриття й успішного ведення майбутніми кваліфікованими робітниками власної справи.

Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників із використанням елементів самоменеджменту представлена як система педагогічних дій з навчання, виховання й розвитку особистості, спрямованих на використання форм, методів, прийомів самоменеджменту для формування особистісних утворень (самосвідомість, система особистісних цінностей, самомотивація, знання про себе, ринок праці і підприємницьку діяльність, рівень домагань і самооцінювання особистості, самовиховання, самоактуалізація і самопрезентація), необхідних для успішного відкриття і ведення власного бізнесу.

Технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників обґрунтована як послідовна сукупність педагогічних дій, спрямованих на стимулювання розвитку в учнів умінь: вести облік надходжень і витрат; оптимально використовувати грошові ресурси й планувати майбутні фінансові рішення; здійснювати вибір фінансових інструментів і створювати заощадження, щоб забезпечити майбутнє й бути готовими до кризових ситуацій.

Відповідно до п'ятого завдання здійснювалася перевірка ефективності функціонування розробленої педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. Для досягнення поставленої мети в експериментальні заклади П(ПТ)О було впроваджено розроблені педагогічні технології розвитку підприємницької

компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Визначено загальний показник ефективності функціонування системи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності – рівень сформованості підприємницької компетентності.

Використовувалося три рівні сформованості підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О: початковий, достатній і високий.

Методики діагностування сформованості підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О оприлюднені на сайті лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України (<https://ivet.edu.ua/labs/prof-career/opytuvannia-testuvannia>).

Здійснювалося порівняння результатів діагностування, отриманих на констатувальному та формувальному етапах експерименту (послідовний педагогічний експеримент), виконано їх перевірку за критерієм узгодженості Пірсона (χ^2), що підтвердило позитивну динаміку змін рівня розвитку підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О за всіма критеріями:

- за мотиваційним критерієм кількість учнів із високим рівнем формування підприємницької компетентності в середньому зросла на 8,06% (на 7% зріс рівень ціннісної орієнтації на підприємницьку діяльність; на 21% зросла потреба учнів у мотивації досягнення успіху; на 11,17% збільшилося число учнів зі свідомим ставленням до підприємницької діяльності; на 8,77% збільшився інтерес до підприємницької діяльності);

- за когнітивним критерієм число учнів із високим рівнем розвитку підприємницької компетентності збільшилося на 18,89% (на 17,94% покращилися показники обізнаності учнів із теорією підприємництва; на 11,95% зросли знання процедурного процесу підприємницької діяльності; на 11,99% покращилися правові знання з підприємництва; на 33,25% зріс рівень поінформованості майбутніх фахівців із основами управління власним бізнесом; на 19,39% збільшився рівень знань про ринкові механізми регулювання підприємництва);

- за діяльнісним критерієм число учнів із високим рівнем розвитку підприємницької компетентності збільшилося на 10,8% (на 20,07% покращилися вміння реалізовувати підприємницьку діяльність; на 14,99% – вміння планувати бізнес-проекти та розробляти алгоритми дій; на 4,66% – прогностичні вміння з реалізації підприємницької діяльності; на 6,6% – вміння презентувати результати власної підприємницької діяльності);

- за особистісним критерієм кількість майбутніх фахівців із високим рівнем розвитку підприємницької компетентності збільшилася на 23,48% (на 18,53% покращилися їх креативні властивості щодо генерування підприємницьких ідей; на 28,45% – прогностичні; на 21,51% – ініціативність, гнучкість, здатність до розумного ризику; на 26,16% – організаторські здібності та здатність до самоменеджменту).

Відмінності результатів констатувального та формувального етапів експерименту є статистично значущими ($\chi^2=7,195$), та не виходять за

встановлені межі й знаходяться на рівні $0,05 \leq \rho \leq 0,01$ ($5,991 \leq 7,195 \leq 9,21$), що свідчить про достовірність одержаних даних.

Кількісні та якісні характеристики підготовленої продукції.

За результатами дослідження видано

За результатами наукового дослідження у 2019-2021 рр. опубліковано 92 наукові праці, в тому числі: наукової продукції – 1 (монографія); виробничо-практичної продукції – 3 (методичний посібник, методичні рекомендації, збірник авторських методик); навчальної продукції – 2 (навчальний посібник, програма); довідкової продукції – 2; 42 статті (у тому числі: 6 статей у зарубіжних виданнях, що включено до наукометричної бази SCOPUS, 14 статей у вітчизняних фахових виданнях, що індексується наукометричною базою даних Index Copernicus International; 21 стаття в інших виданнях); 35 тез і матеріалів конференцій; 7 аналітичних матеріалів.

Результати наукового дослідження впроваджено в 129 закладах П(ПТ)О, 17 навчально-методичних центрах професійно-технічної освіти, 4 закладах вищої освіти тощо, а також під час планування нової теми фундаментального дослідження «Теоретичні й методичні основи консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти». Упровадження результатів дослідження підтверджується договорами про співробітництво і довідками про впровадження результатів дослідження.

Розроблено рекомендації щодо використання педагогічної системи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності та педагогічної технології формування підприємницької компетентності учнів закладів професійної освіти (розвитку ділової активності учнів закладів професійної освіти; розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі проєктної діяльності; розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту; розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

5. УПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Упровадження результатів наукового дослідження здійснювалося упродовж 2021 – 2022 років.

Об'єкти упровадження

Загальна кількість об'єктів упровадження – 161, серед яких: органи державної влади та місцевого самоврядування – 1; заклади освіти – 133 (П(ПТ)О – 129, ЗВО – 4); підвідомчі установи НАПН України – 3; інші установи, підприємства, організації, де використовується продукція підвідомчих установ (у т.ч. 17 навчально (науково)-методичних центрів ПТО) – 24.

Цільові групи користувачів результатів наукових досліджень

Результати можуть бути корисними для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, здобувачів професійної освіти, працівників науково (навчально)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, науковців, науково-педагогічних працівників та студентів закладів вищої освіти, аспірантів і докторантів, працівників Державної служби зайнятості України та ін.

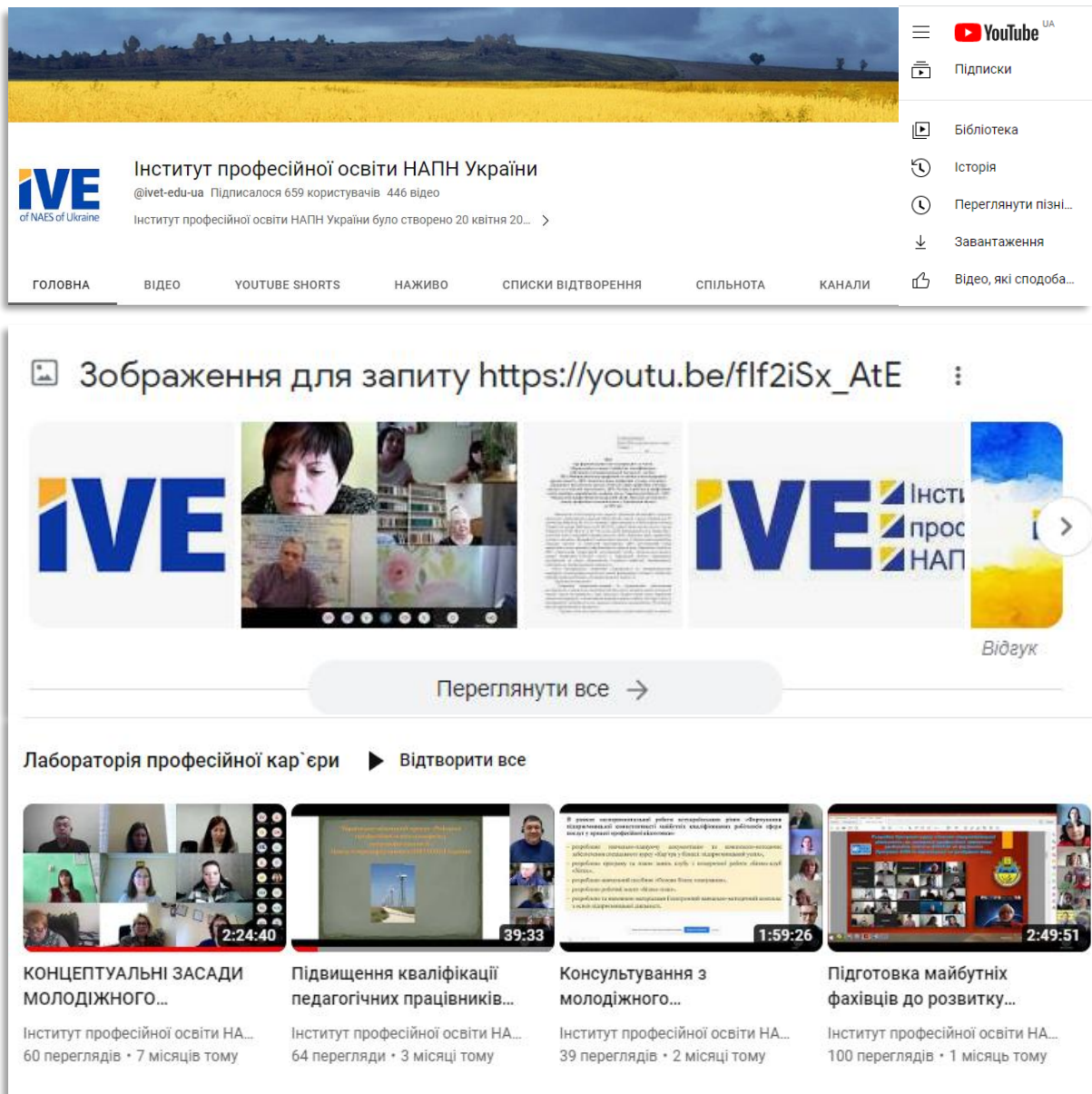
5.1. Оприлюднення результатів наукових досліджень

Результати діяльності лабораторії висвітлюються на сайтах НАПН України, ІПО НАПН України та Youtube⁴ та офіційних сайтах закладів-партнерів:

- Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (<https://khmnmc.km.ua/best-educational-practices/research-and-experimental-activities/>)
- Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області (<http://nmc.ptu.org.ua/doslidno-eksperimentalna-robota/>)
- ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» (Експериментальна педагогічна діяльність – Державний навчальний заклад "Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області" (ptu.org.ua))
- ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості» (<http://vcptopp.vn.ua/eksperementalna-robota/eksperymentalna-diialnist>);
- ДНЗ «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» (<https://sites.google.com/view/dnzvpu11khm/>);

⁴ https://youtu.be/flf2iSx_AtE

- ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище» (<http://surl.li/gzcfco>),
 - ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» (<http://www.ovputtp.od.ua/306>).

The screenshot displays the YouTube channel for the Institute of Professional Education (IVE) of the National Association of Professional Education Institutions (NAPE) of Ukraine. The channel's banner features a landscape with a yellow field and a blue sky. The channel name is "Інститут професійної освіти НАПН України" (@ivet-edu-ua), with 659 subscribers and 446 videos. The channel was created on April 20, 2020.

The video thumbnails shown include:

- КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МОЛОДІЖНОГО...** (Conceptual Foundations of Youth...) - 2:24:40, 60 views, 7 months ago.
- Підвищення кваліфікації педагогічних працівників...** (Improvement of qualification of pedagogical staff...) - 39:33, 64 views, 3 months ago.
- Консультування з молодіжного...** (Consultation with youth...) - 1:59:26, 39 views, 2 months ago.
- Підготовка майбутніх фахівців до розвитку...** (Preparation of future specialists for development...) - 2:49:51, 100 views, 1 month ago.

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ**

[ГОЛОВНА](#)
[МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД](#)
[ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ](#)
[КРАЩІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ](#)
[ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ](#)

РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ

Дослідно-експериментальна діяльність

Нормативні документи

Дослідно-експериментальна робота всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження інноваційних форм і змісту підвищення кваліфікації з психолого-педагогічної підготовки педагогів закладів професійно-технічної освіти»

Експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності»

Експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців у професійно-технічному навчальному закладі»

Продукція наукових досліджень Інституту професійної освіти НАПН України

Навчально-методичні матеріали

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У
ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Версія для слабоворих

Пошук...

[НМЦ ПТО](#)
[ОСВІТА](#)
[НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА](#)
[ПРЕС-ЦЕНТР](#)
[НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНІ ЦЕНТРИ](#)
[ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА](#)

[ПРОФЕСІЙНЕ ТА КАР'ЄРНЕ ОРІЄНТУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ](#)
[ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ПІДГОТОВКА](#)
[ВИХОВНА РОБОТА](#)

[СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА](#)
[ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ](#)
[БІБЛІОТЕЧНА РОБОТА](#)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ > Дослідно-експериментальна робота.

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА.

Експеримент Всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності»

1. Наказ МОНУ від 28.05.2019 №742 Про проведення експерименту всеукраїнського рівня
 2. Наказ НМЦ ПТО від 04.09.2019 №83-1 Про склад творчої групи та план роботи
 3. Наказ НМЦ ПТО від 09.09.2019 №84-1 Про затвердження Положення про експеримент

Розпорядження "Про схвалення Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року" від 27 листопада 2019 р. № 1415-р
 ПІДГОТОВКА ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ збірник авторських розробок
 Звіт щодо підготовки до підприємницької діяльності (презентація)
 Звіт щодо підготовки до підприємницької діяльності (презентація)

ПРИКЛАДИ ЗВІТІВ ПРО ЗАВЕРШЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТІВ

[Звіт по експерименту Дніпро.pdf](#)
[Звіт по експерименту Луганська область.pdf](#)

Участь у експерименті

- Спільно з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України приймаємо участь у експерименті всеукраїнського рівня за темою *«Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності»*
- **Мета:** Визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності за професіями напрямку професійної підготовки *«торгівля і громадське харчування»*

Участь у експерименті

склад
творчої
групи:

Директор
Савлук О.А.

Заступник директора
з навчально-виробничої роботи
Стешук Н.П.

Методист
Федчук Н.С.

Майстер в/н
Любунь Л.В.

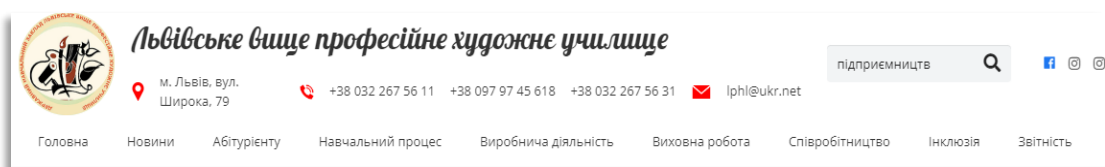
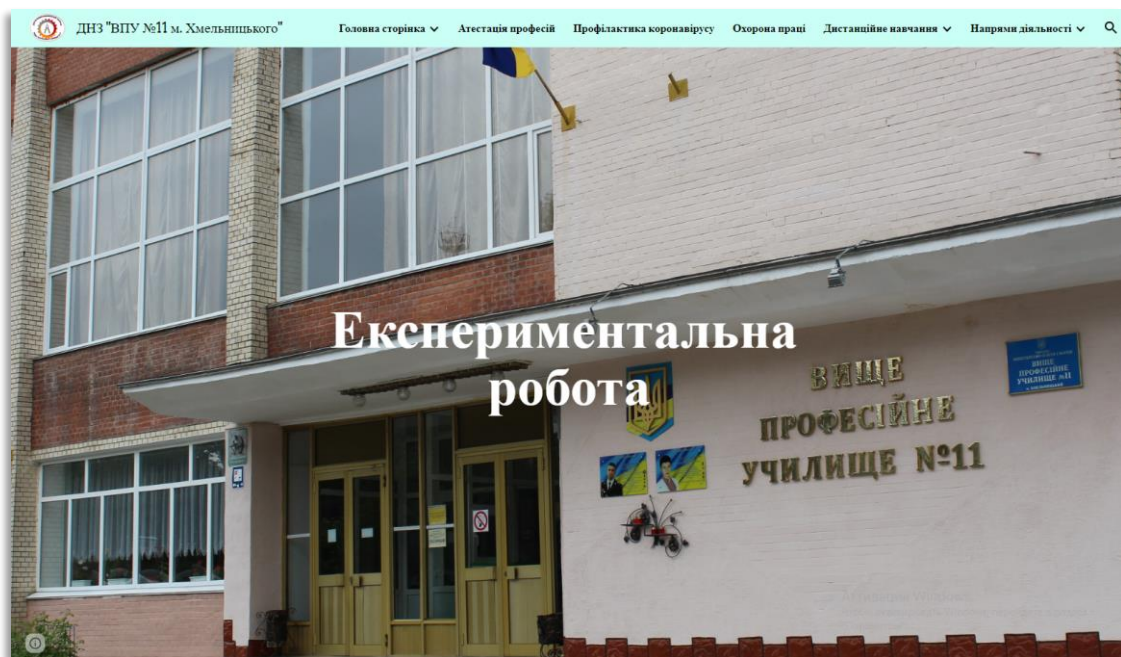

Викладач
Бабчинська С.В.

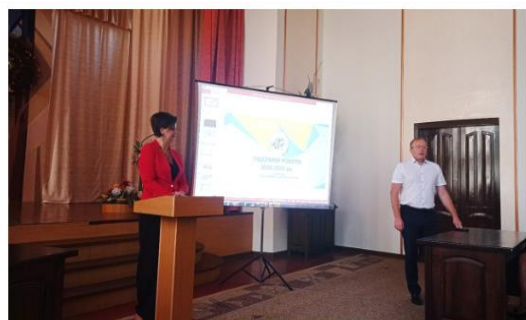
Участь у експерименті

- Участь у **Одинадцятій міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті»** на тему *«Формування підприємницької компетентності при підготовці кваліфікованих робітників у ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості» в номінації «Конкурентоздатний фахівець – сучасна стратегія закладу професійної (професійно-технічної) освіти»*. Ця робота принесла нашому навчальному закладу срібну медаль.

Навчання підприємництва, флористика та живопис для ВПО

Підсумки роботи навчального закладу за 2020-2022 рр.

Підприємницька діяльність та флористичні майстер-класи для ВПО

Проект «Як стати успішним львівським підприємцем випускнику/ці коледжу»

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СПІЛЬНО З ІНСТИТУТОМ ПТО НАПН УКРАЇНИ

ЕДР на тему: "Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності"

Інформацію по даній темі читайте за посиланням <https://ovputtp.odessaedu.net/uk/site/eksperimentalno-doslidna-.html>

ЕДР на тему: «Створення інформаційно-освітнього середовища у ПТНЗ торгівлі та технологій харчування»

Директор Інституту ПТО НАПН України Радкевич В.О., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, відзначила роботу колективу училища і нагородила грамотою за активну участь у дослідно-експериментальній роботі з проблем створення і застосування інноваційних технологій навчання майбутніх фахівців сфери торгівлі та технологій харчування.

Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних
наук України

Згідно наказу МОН України №424 від 09.04.2015 року училищу надано статус експериментального професійно-технічного навчального закладу Всеукраїнського рівня, на базі якого забезпечено проведення дослідно-експериментальної роботи на тему: «Створення інформаційно-освітнього середовища у ПТНЗ торгівлі та технологій харчування».

УЧАСТЬ У ЗАСІДАННІ

Науково-методичної ради з питань освіти МОН України

01 лютого 2017 року відбулось засідання комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійно-технічної освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України про хід і результати інноваційної освітньої діяльності Всеукраїнського рівня. захід проходив під головуванням Нічкало Н.Г., академіка-секретаря НАПН України. В засіданні взяли участь представники МОН України, Департаменту професійно-технічної освіти, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Інституту модернізації змісту освіти НАПН України, науковці. До участі у роботі комісії з презентацією підсумків дослідно-експериментальної роботи були запрошені представники робочої групи ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування».

Директор ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» Л.Є.Висоцька успішно захистила результати II етапу дослідно-експериментальної роботи на тему: «Створення інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі та технологій харчування».

Інформація про масові науково-практичні заходи, де оприлюднювалися результати наукового дослідження

Заходи лабораторії професійної кар'єри

Вебінар «Проектна діяльність як засіб розвитку підприємницької активності учнівської молоді», 30 квітня 2020 р., м. Київ (модератор – Інна Гриценюк).

Вебінар «Підготовка здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності», 13 квітня 2020 р., м. Київ (вебінар годинний проводив Валерій Орлов).

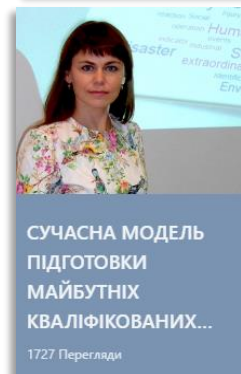
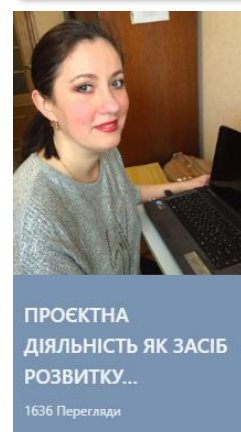
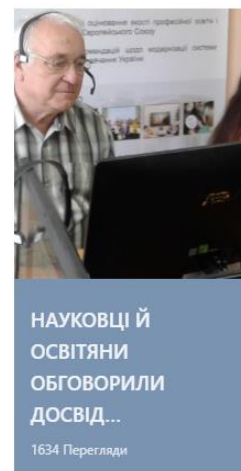
Вебінар «Методика підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу», 13 квітня 2020 р., м. Київ (модератор – Людмила Базиль).

Вебінар «Зміст і форми підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності», 17 квітня 2020 р., м. Київ (модератор – Світлана Алексєєва).

Вебінар «Технологія формування підприємницької компетентності з використанням елементів самоменеджменту», 28 травня 2020 р., м. Київ (модератор – Людмила Єршова).

Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Технології дистанційного навчання у підготовці кваліфікованих робітників нової формації», 20 травня 2020 р., м. Київ. (Інноваційний практичний досвід презентували педагогічні працівники чотирьох областей, а саме: Луганської (Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Луганській області, Золотівський професійний ліцей), Вінницької (ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»), Черкаської (ДНЗ «Уманський професійний аграрний ліцей»), Хмельницької (ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг», Вище професійне училище №4 м. Хмельницького).

Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Сучасні підходи до розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти», 25 травня 2020 р., м. Київ (Організовано з ініціативи співробітників лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України в рамках XIV Всеукраїнського фестивалю науки. <https://youtu.be/fQX9rpb3UQs>

Вебінар «Технологія формування підприємницької компетентності з використанням елементів самоменеджменту», 28 травня 2020 р.
<https://meet.lync.com/ivet.edu.ua/info/OPULLX7K>. Модератор – Людмила Єршова. https://youtu.be/P_uXK6-zBtI

Масові науково-практичні заходи, включені до Плану роботи НАПН України

1. 18 березня 2019 р. в рамках **XIII Всеукраїнської науково-практичної (звітної) конференції «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання»** співробітниками лабораторії професійної кар'єри (завідувач – Дмитро Закатнов) було проведено всеукраїнський науково-практичний вебінар «Консультування з професійної кар'єри: досвід та перспективи». Мета заходу полягала в аналізі сучасного стану консультування молоді з професійної кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, виокремлення суперечливих аспектів, проблемних питань і позитивних зрушень в освітній практиці. Модератором вебінару виступив Дмитро Закатнов, завідувач лабораторії професійної кар'єри, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

До обговорення проблем консультування з професійної кар'єри долучилися близько 50 представників наукових і освітніх установ Вінницької, Київської, Львівської, Сумської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької областей.

Учасники вебінару мали можливість ознайомитися з особливостями функціонування системи консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що обґрунтована як відкрите для зовнішніх впливів складноструктуроване системне утворення, конкретизоване цілісністю елементів (мета; зміст консультативної діяльності; способи, форми, методи, прийоми, засоби консультування з професійної кар'єри; суб'єкти (педагоги й учні) системи) концептуально-теоретичного, методико-технологічного, оцінно-результативного блоків. Переконалися, що розвиток кар'єрної компетентності учнівської молоді здійснюється поетапно і забезпечується методично доцільним використанням відповідних технологій, форм, методів, методичних прийомів і засобів навчання.

Учасники вебінару позиціонують, що мотиваційно-орієнтувальний етап розвитку кар'єрної компетентності зорієнтований на формування мотиваційно-ціннісного й когнітивного компонентів кар'єрної компетентності шляхом насичення змісту освіти релевантною

інформацією, виявлення досвіду діяльності, якостей особистості, її здібностей тощо; формувальний – на розвиток діяльнісного компоненту кар'єрної компетентності шляхом створення умов для набуття відповідного досвіду діяльності, планування, прогнозування, реалізації інтерактивних технологій, котрі сприяють формуванню суб'єктної позиції щодо професійного майбутнього, професійної Я-концепції й адекватної самооцінки; закріплювально-прогностичний – на формування рефлексивно-оцінювального компоненту кар'єрної компетентності через рефлексію досвіду діяльності на попередніх етапах й актуалізацію активності особистості щодо визначення нових цілей кар'єрного розвитку та визначення подальшої освітньо-професійної траєкторії.

Науковий інтерес викликав представлений досвід щодо відкриття центрів консультування з професійної кар'єри, що функціонують як соціальні проекти або структурні підрозділи закладів освіти. На основі осмислення досвіду діяльності таких центрів було виявлено проблемні аспекти їх функціонування: розбіжності в інформаційних відомостях банку вакансій та реальним попитом ринку праці; часткове врахування регіональних особливостей ринку праці; невідповідність розвинених якостей випускників запитам роботодавців; сформованість мисленевих стереотипів, вузьких і однобічних уявлень про ринок праці, установу, підприємство; низька мотивація молоді до трудової діяльності, професійних успіхів і кар'єрного зростання; недостатня кількість кваліфікованих працівників центру кар'єри тощо.

Учасники вебінару прийшли до висновку, що консультування з професійної кар'єри охоплює широкий спектр проблем, розв'язання яких сприятиме успішному та цілісному самовизначенню учнівської молоді щодо професійного майбутнього. Поява новітніх технологій, урізноманітнення економічних взаємовідносин зумовлює появу нових професій, посилює вимоги до виконання обов'язків, що вважались усталеними та не вимагали від індивідів якостей, яким сьогодні надається особлива увага. Посилення конкуренції, збільшення інформаційного навантаження, модернізація освітніх систем актуалізують розвиток такого виду допомоги, як консультування з питань кар'єри. Не дати учнівській молоді загубитись у мінливому світі професій, допомогти спроектувати ефективну траєкторію професійної кар'єри, уможливити максимальну самореалізацію і розкриття внутрішнього потенціалу для досягнення успіху у житті – саме такими мають бути пріоритетні завдання діяльності закладів освіти в умовах сьогодення.

2. 20 травня 2019 р. в рамках XIII Всеукраїнського фестивалю науки відбувся **всеукраїнський науково-практичний вебінар «Підготовка учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності»**. Організатор вебінару – лабораторія професійної кар'єри Інституту професійно-технічної Національної академії педагогічних наук України.

У вебінарі взяли участь понад 70 осіб, серед яких: науковці Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, педагогічні працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти, представники навчально-методичних і науково-методичних центрів професійно-технічної освіти, громадських організацій, науково-педагогічні працівники закладів вищої та фахової передвищої освіти, соціальні партнери.

З вітальним словом до учасників вебінару звернулася Людмила Єршова, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної Національної академії педагогічних наук України, яка схарактеризувала історичні віхи становлення вітчизняного підприємництва і вказала на особистісні якості підприємців, що сприяють професійному успіху.

Завідувач лабораторії професійної кар'єри, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Дмитро Закатнов коротко проаналізував історіогенезу становлення підприємництва в Україні та зарубіжжі та етимологію цього поняття. Учасники вебінару мали змогу обговорити сутнісні характеристики підприємницької діяльності, зміст та структуру підприємницької компетентності, пріоритетні вектори досліджень щодо розроблення та забезпечення науково-методичного супроводу формування в учнів закладів П(ПТ)О готовності до здійснення підприємницької діяльності.

Значний інтерес в учасників вебінару викликала доповідь Валерія Орлова, доктора педагогічних наук, професора, головного наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри, який обґрунтував цілісність процесів розвитку кар'єрної та підприємницької компетентності молоді в системі професійної освіти. Під час виступу вченого учасники вебінару переконалися, що формування підприємницьких якостей і розвиток підприємницької компетентності в умовах вітчизняної системи освіти залишається досить проблематичним і носить суб'єктивно-об'єктивний характер. Під час обговорення було узагальнено дві альтернативні концепції формування в учнів закладів П(ПТ)О готовності до підприємницької діяльності. Відповідно до першої, у майбутніх фахівців необхідно формувати винятково «технічні» знання зі сфери підприємництва в широкому розумінні. Згідно з другою концепцією, в учнів необхідно виявляти та розвивати потенціал підприємницьких здібностей. В. Орлов аргументував, що основою розвитку кар'єрної і підприємницької компетентності є визначення підприємництва як поведінки, що виявляється в активному здійсненні різноманітних видів діяльності, творчому підході до навколишнього світу та здатності самостійно дбати про задоволення власних і чужих потреб. Таке широке розуміння цього поняття виходить за межі суто економічних знань і вмінь, які загалом асоціюються з підприємництвом.

Проблемно-суперечливі аспекти підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності в педагогічній теорії і практиці увиразнила у

виступі Світлана Алексєєва, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Інституту ПТО НАПН України. Прокоментувавши провідні функції підприємницької діяльності, а саме: інноваційну, господарську, соціалізаційну, особистісно-професійної реалізації, доповідач визначила основні напрями педагогічного впливу щодо формування в учнів закладів професійної освіти підприємницьких якостей. Удосконалення механізмів реалізації означених впливів стимулюватиме самостійну пізнавальну діяльність студентів, сприятиме організації комфортних умов навчання (навчальні сайти, соціальна мережа), зокрема, моделюванню життєвих і професійних ситуацій на основі застосування рольових ігор та імітаційно-ігрових методів, уможливить переакцентуацію ролі педагога (від функцій викладача – до функцій консультанта).

Особливості розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів на основі проектної діяльності конкретизувала Інна Гриценюк, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри, кандидат педагогічних наук, доцент.

У межах проведення вебінару було презентовано досвід Центральноукраїнського вищого професійного училища імені Миколи Федоровського (м. Кропивницький) про інноваційне навчання підприємництву з використанням української розробки бізнес-симуляції «ViAL+», а також досягнення Вищого професійного училища № 25 (м. Хмельницький) щодо діяльності навчально-тренувальної фірми «Проскурів» та напрацювання колективу Лубенського професійного ліцею (м. Лубни Полтавської області) у розробленні й викладанні відповідних авторських курсів.

Про державне регулювання інноваційного підприємництва учасники вебінару довідалися з виступу наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України Валерія Байдуліна.

Соціальна значущість та актуальність порушених у доповідях вебінару питань активізувала учасників до обговорення проблем кар'єрного становлення особистості в умовах ринкової економіки, механізмів формування в учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти готовності до здійснення підприємницької діяльності.

3. 7–8 листопада 2019 р. на базі Хмельницького національного університету відбулася **X Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми та перспективи»**. Співорганізаторами конференції виступили: Національна академія педагогічних наук України, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Хмельницький національний університет, Федеральний інститут професійної освіти (Федеративна Республіка Німеччина), Інститут педагогіки Академії спеціальної педагогіки, імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща), Університет Бабеш-

Бойяї (Румунія), Обудський університет (Угорщина), Республіканський інститут професійної освіти (Республіка Білорусь).

В обговоренні теоретико-методологічних засад професійного становлення майбутніх фахівців, особливостей кар'єрного розвитку особистості в умовах ринкової економіки, реалізації ідей психопедагогіки й андрагогічного підходу до професійного становлення особистості, теорії і практики підготовки конкурентоздатного вчителя трудового навчання, технологій, педагога професійного навчання, визначенні здобутків вітчизняного й зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання, конструктивних способів забезпечення якості професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти долучилися понад 400 науковців із 6 країн і 20 областей України.

Учасники двох пленарних засідань конференції розглянули фундаментальні питання становлення особистості професіонала як умови неперервного розвитку людського капіталу, науково-методичного супроводу реалізації державної політики у сфері професійної і фахової передвищої освіти, особливостей цифрової трансформації професійної освіти. Науковий інтерес присутніх викликали доповіді: «Становлення особистості професіонала як умова неперервного розвитку людського капіталу» (Ничкало Н.Г.); «Людський капітал: глобальні і національні виклики» (Філіпчук Г.Г.); «Науково-методичний супровід реалізації державної політики у сфері професійної та фахової передвищої освіти» (Радкевич В.О.); «Участь стейкхолдерів у розробленні освітніх стандартів: порівняння досвіду країн ЄС» (Ізабель Ле Муйор); «Ефективна старша профільна школа як складова усвідомленого професійного вибору та професійного становлення особистості» (Фасоля О.І.); «Забезпечення якості фахової передвищої освіти» (Лузан П.Г.); «Системний підхід до професійного розвитку викладачів педагогічного університету» (Коберник О.М.); «Формування перспективних на ринку праці компетентностей: погляд роботодавців» (Бородієнко О.В.); «Навчання й самовизначення кваліфікованих робітників в умовах малих і середніх підприємств Німеччини» (Крістіане Еберхардт); «Сучасні підходи до професійної підготовки персоналу в навчальних центрах державної прикордонної служби України» (Діденко О. В.); «Академічна свобода студента: міжнародний досвід та українські реалії» (Бідюк Н.М.).

Організатори та учасники конференції відмітили необхідність подальшого здійснення фундаментальних і прикладних міждисциплінарних наукових досліджень щодо особистісного, професійного становлення учнівської, студентської молоді, професійного розвитку педагогічних працівників та кар'єрного зростання означених осіб. На підставі наданих матеріалів доповідей сформульовано відповідні рекомендації на загальнодержавному, регіональному рівнях і рівні закладів освіти.

4. 23 грудня 2019 р. відбувся **Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Інноваційний досвід формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти»**. Організатор вебінару – лабораторія професійної кар'єри Інституту професійно-технічної Національної академії педагогічних наук України.

Основним питанням вебінару стало організація та результати проведення експериментів всеукраїнського рівня «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у закладах та установах професійної (професійно-технічної) освіти. У вебінарі взяли участь науковці лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної Національної академії педагогічних наук України, педагогічні працівники Державного навчального закладу «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького, Державного навчального закладу «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», Державного навчального закладу «Львівське вище професійне художнє училище», Державного навчального закладу «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», Державного навчального закладу «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», Державного навчального закладу «Черкаський професійний автодорожній ліцей», працівники Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області.

Науковці лабораторії розкрили теоретичні засади підготовки учнів закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності. Зокрема було охарактеризовано педагогічну систему підготовки учнів закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності, педагогічну технологію формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Педагогічні працівники ознайомили з інноваціями, що перевіряються у ході експерименту, а саме – організаційно-педагогічними умовами формування у майбутніх кваліфікованих робітників готовності до підприємницької діяльності в галузі машинобудування та автосервісу. Було зазначено, що на констатувальному етапі експерименту розроблено методику дослідження, проаналізовано теоретичні засади підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, визначено суть поняття «готовність до підприємницької діяльності» стосовно учнів закладів П(ПТ)О, виявлено структуру та показники сформованості готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, вивчено досвід професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, здійснено моніторинг сформованості готовності учнів закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності.

Учасниками вебінару було визначено спільні дії щодо здійснення експериментальної роботи на формуальному етапі педагогічного експерименту, окреслено коло змісту, форм та методів формування підприємницької компетентності та готовності до підприємницької діяльності учнів закладів П(ПТ)О.

5. 14 травня 2020 р. в рамках XVI Всеукраїнського фестивалю науки було проведено **II Міжнародну науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти»**, ініційовану Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України та Глухівським національним педагогічним університетом імені Олександра Довженка. Співорганізаторами конференції виступили, Федеральний інститут професійної освіти (Німеччина), Вища лінгвістична школа в Ченстохові (Республіка Польща), Резекненська технологічна академія (Латвійська Республіка), Республіканський інститут професійної освіти (Республіка Білорусь), Мозирський державний педагогічний університет імені І. П. Шамякіна (республіка Білорусь). Програма конференції розміщена на офіційних сайтах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (URL: <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1053-prohrama-ii-mizhnarodnoi-naukovopraktychnoi-konferentsii>) і Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (URL: https://drive.google.com/file/d/1hyR6tRNhWEb_V6hBAD6hcx1R8JAU_HaEV/view). Конференція відбулася на високому організаційному та науковому рівнях. Обрана тема науково-практичної конференції послугувала плідним підґрунтям для обміну думками із зазначеної проблематики. Українські та зарубіжні науковці обговорили найактуальніші науково-прикладні проблеми технологічної і професійної освіти. Учасниками конференції було розкрито концептуальні засади модернізації вищої, фахової передвищої та професійної освіти, проаналізовано зміст і методики технологічної освіти в умовах Нової української школи, обґрунтовано методичні основи забезпечення якості професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, висвітлено науково-методичні засади професійної підготовки та розвитку педагогічних працівників закладів освіти, а також особливості створення та діяльності інформаційно-освітнього середовища в навчальних закладах. Участь у конференції взяли науковці, педагоги закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, учителі трудового навчання та технологій, докторанти, аспіранти (усього 285 осіб), серед учасників конференції – представники Сполучених Штатів Америки, Німеччини, Угорщини, Латвійської республіки, республіки Польща, республіки Білорусь, республіки Казахстан. Викладачі кафедр мали можливість спілкування з учасниками конференції з різних навчальних закладів України та зарубіжжя за допомогою використання новітніх медійних технологій. Робота конференції була насиченою, плідною, цікавою, конструктивною. Вона сприяла визначенню перспективних

напрямів підвищення якості підготовки фахівців технологічної і професійної освіти, встановленню більш тісних відносин між закладами вищої, середньої й професійної освіти як України так зарубіжних країн. В обговоренні результатів конференції науковці схвалили проведення такого заходу, наголосили на його високому рівні та висловили сподівання щодо продовження подібної практики в майбутньому. У зв'язку з актуальністю піднятих питань за результатами конференції буде опубліковано збірку матеріалів тез та доповідей учасників.

6. 18 травня 2020 р. відбувся **Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Педагогічні технології формування підприємницької компетентності учнівської молоді»**. Організатори: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, лабораторія професійної кар'єри. Обговорено питання: створення педагогічної системи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності; теоретичних основ розвитку ділової активності учнів закладів професійної освіти; методичних основ підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності; технології розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту; методики розвитку підприємницької активності учнівської молоді засобами проєктної діяльності; технології розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної освіти; методичні рекомендації з проведення діагностичного тестування учнівської молоді щодо підготовки до підприємницької діяльності.

7. 29 жовтня 2020 р. в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України відбулася **III Міжнародна науково-практична конференція «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства»** в відео-форматі. Метою конференції передбачалося обговорення інноваційного досвіду діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти, визначення нагальних проблем та перспектив модернізації освітньої галузі в умовах сталого розвитку суспільства. У роботі конференції взяло участь понад 150 науковців, освітян, роботодавців, представників Міністерства освіти і науки України, науково (навчально)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, громадських організацій України. Також до обговорення актуальних питань долучилися представники Білорусі, Польщі та Німеччини.

Увага освітянської спільноти приділялася питанням: цілі сталого розвитку професійної освіти і навчання в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів; розвиток людського капіталу в умовах суспільних та економічних трансформацій; формування сучасних кваліфікацій і стандартів професійної освіти; забезпечення якості професійної освіти з урахуванням вимог сучасного ринку праці відповідно до потреб «Індустрії 4.0»; цифровізація суспільства, економіки, освіти;

управління розвитком закладів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах проєктного менеджменту; професійне зростання та саморозвиток педагогічних працівників закладів професійної освіти; соціальне партнерство для сталого розвитку професійної освіти та його кращі практики.

Під час пленарного засідання виступи презентували: Радкевич Валентина Олександрівна, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України; Ничкало Нелля Григорівна, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України; Щербак Ольга Іванівна, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка, доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України; Томаш Кук, проректор із міжнародної співпраці Вищої школи лінгвістичної (Республіка Польща); Голубовський Валерій Миколайович, ректор Республіканського інституту професійної освіти (Республіка Білорусь), кандидат педагогічних наук, доцент; Попова Оксана Сергіївна, проректор з науково-методичного забезпечення виховної роботи Республіканського інституту професійної освіти (Республіка Білорусь), доктор психологічних наук, професор; Клопотенко Євген Вікторович, засновник «Гастромайстерні Confiture», бренд-шеф київського ресторану «Сто років тому вперед»; Мірошніченко Катерина Борисівна, експерт Міжнародного проєкту «EU4Skills: кращі навички для сучасної України», президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти; Мірошніченко Олексій Валентинович, виконавчий Віцепрезидент Конфедерації роботодавців України, кандидат економічних наук; Самойленко Наталія Юріївна, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області, кандидат педагогічних наук та інші.

8. 17 грудня 2020 р. педагогічні працівники закладів професійної освіти різних регіонів України взяли участь у **Всеукраїнському науково-практичному вебінарі «Особливості формування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності»**, організованому Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України, Інститутом модернізації змісту освіти, ДНЗ «ВПУ №11 м Хмельницького», НМЦ професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області. Такі заходи стають все більш популярними і вже традиційно вважаються інтерактивним місцем цікавих зустрічей науковців, освітян, управлінців, роботодавців з метою обговорення актуальних проблем, способів їх розв'язання, обміну ідеями і думками, оприлюднення результатів наукових пошуків, налагодження співпраці, пошуку партнерів та однодумців. Ключовою темою зустрічі стало врахування в закладах освіти

особливостей підготовки учнівської молоді до життя та професійної діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. Акцентувалася увага на тому, що підприємництво – це постійна, часто жорстка конкуренція, емоційна й фізична напруженість, боротьба не лише за сировину, кадри та ринки збуту, але й з особливостями власної особистості. Визнано, що для здійснення підприємницької діяльності ключовими вміннями підприємця мають бути: здатність прогнозувати, ухвалювати самостійні рішення, виправдано ризикувати, протистояти стресам, керувати людьми, координувати їх дії. З'ясовано, що в сучасних умовах для досягнення успіху в підприємницькій діяльності у фахівця мають також бути сформовані такі риси особистості й ділові якості, як: активність, ініціативність, рішучість, хоробрість, наполегливість, незалежність, самостійність і відповідальність; честолюбність, прагнення до нового, оптимізм, комунікабельність, працьовитість, чесність і порядність, надійність, вірність даному слову, висока компетентність, освіченість, вихованість та ерудованість. Зазначено, що підприємець повинен володіти знаннями з економіки, психології, інноватики, політики, юриспруденції, фінансів, маркетингу; вміти організувати взаємодію різних спеціалістів, тобто бути універсалом. Як це зробити в умовах закладу професійної (професійно-технічної) освіти – стало лейтмотивом озвучених під час вебінару доповідей та обговорень. Під час вебінару обговорювалися також проміжні результати експериментальної роботи всеукраїнського рівня в закладах П(ПТ)О з формування готовності майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. Особлива увага була також приділена аналізу проблем і перспектив упровадження в діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти Програми експериментальних заходів, розробленої лабораторією професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Унікальність проведеного вебінару полягає: в охопленні широкого кола напрямів професійної підготовки (торгівлі та технологій харчування, переробної промисловості, швейного виробництва, сфери послуг, будівництва, машинобудування та металообробки); висвітленні досвіду роботи, вивченні проблем і перспектив теорії і практики підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності у системі професійної освіти різних регіонів (Хмельницький, Мелітополь, Вінниця, Одеса, Львів, Черкаси, Харків); залучення навчально-методичних центрів до здійснення інноваційної діяльності та проведення науково-практичних вебінарів з метою популяризації її результатів та поширення досвіду роботи з підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності у своїх регіонах.

Результати інноваційної освітньої діяльності закладів професійної (професійно-технічної) з питань формування готовності молоді до підприємницької діяльності були оприлюднені у доповідях:

Селізара В.М. (ДНЗ «ВПУ №11 м. Хмельницького») «Учнівський бізнес-центр Державного навчального закладу "Вище професійне училище

№11 м.Хмельницького" як приклад ефективної реалізації бізнес-ідеї в галузі машинобудування та металообробки»;

Шамралюк О.Л. (НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області) Результати моніторингу стану готовності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності»;

Джерелейко Л.В. (ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти», заступник директора з виховної роботи. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, аспірантка) «Психодіагностичні дослідження визначення готовності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі до підприємницької діяльності»;

Дорохової Л.М. (ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти», методист) «Педагогічні умови формування економічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі»;

Мелешкової Л.І. (ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», методист) «Формування готовності здобувачів освіти Регіонального центру до підприємницької діяльності»;

Стецюк Н.П. (ДНЗ «Вінницький ЦПТО переробної промисловості», заступник директора з навчально-виробничої роботи) «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності у ДНЗ "Вінницький ЦПТО переробної промисловості»;

Висоцької Л.Є. (Державний навчальний заклад «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», кандидат педагогічних наук) «Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери торгівлі та ресторанного господарства».

Проблеми наукового супроводу інноваційної освітньої діяльності були оприлюднені у доповідях наукових співробітників лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України:

Єршової Л.М. (ІПО НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи) «Про підготовку збірника методичних розробок з формування підприємницької компетентності та готовності учнівської молоді до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу»;

Алексєєвої С.В. (ІПО НАПН України, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, в.о. завідувачої лабораторії професійної кар'єри) «Особливості формування змісту підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності»;

Гриценко І.А. (ІПО НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри) «Розвиток підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності»

Байдуліна В.Б. (ІПО НАПН України, науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри) «Технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників»

В роботі вебінару взяли також Трясій Ю.С. (Державний навчальний заклад «Полтавський центр професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості», майстер виробничого навчання), Горєнкова О.І. (НМЦ ПТО у Харківській області завідувача лабораторією), Яковенко О.В.(НМЦ ПТО у Харківській області, методист) та інші.

9. Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Теорія і практика підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності» (м. Київ, 18 квітня 2021 р.). Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ : ІПО НАПН України, 2021. <https://youtu.be/7MFIWkZ7RpE>; <https://ivet.edu.ua/events/anonsy-ta-reiestratsiia/arkhiv>

10. Вебінар для експериментальних майданчиків лабораторії професійної кар'єри на тему: «Обговорення та затвердження Програми експериментальних заходів з формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників», 15 червня 2021 р., м. Київ.

11. Вебінар для регіонів, які здійснюють експериментальну діяльність на тему: «Програма експериментальних заходів з формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. Консультації та обговорення», 25 червня 2021 р., м. Київ.

*Аналіз масових заходів,
організованих і проведених Інститутом*

1. 6–7 червня 2019 р. Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України на базі ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти» проведено **Всеукраїнський науково-практичний семінар «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності: пошуки і перспективи»**. Захід організовано за підтримки Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», ТОВ «Формальгаут-Полімін».

Програмою дводенного семінару передбачалися такі заходи: дискусійний клуб «Підприємницька діяльність: альтернатива чи необхідність професійної самореалізації кваліфікованих робітників?», коворкінг «Територія професійних компетентностей «POLIMIN HUB», брейн-стормінг «Психологія і педагогіка формування підприємницької

компетентності учнівської молоді», воркшоп із обміну досвідом формування готовності учнівської молоді до підприємницької діяльності, круглий стіл «Проектування підприємницько-орієнтованого середовища у закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти: здобутки та ризики».

Під час засідання визначено орієнтири розвитку закладів професійної освіти у контексті реалізації ідей соціально-приватного партнерства, проаналізовано особливості діяльності бізнес-центрів щодо розвитку підприємницького потенціалу жителів м. Мелітополя та самоздійснення майбутніх кваліфікованих робітників у підприємницькій діяльності.

У результаті обговорення учасники дискусійного клубу переконалися, що формування підприємницької компетентності є невід'ємною складовою якісної професійної підготовки конкурентоспроможних робітників та запорукою їхнього кар'єрного успіху. З метою реалізації цієї позиції у рамках проведення семінару було започатковано проєкт соціально-приватного партнерства «Територія професійних компетентностей «POLIMIN HUB» та проведено коворкінг «Територія професійних компетентностей «POLIMIN HUB».

Значний інтерес в учасників семінару викликав тренінг «Виявлення підприємницьких здібностей», який провели Ірина Волкова, головний спеціаліст Мелітопольського центру зайнятості та Надія Колтунова, практичний психолог ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти» для учнів II курсу. Наприкінці заходу присутні висловилися про істотне практичне значення такої форми виховної роботи щодо розвитку готовності до підприємницької діяльності у майбутніх фахівців.

Обговорення практичних здобутків відбулося під час воркшопу із обміну досвідом формування готовності учнівської молоді до підприємницької діяльності та круглого столу «Проектування підприємницько-орієнтованого середовища у закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти: здобутки та ризики», проведених 7 червня 2019 р. Учасники заходів ознайомилися з досвідом діяльності бізнес-центру ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького», навчально-тренувальної фірми «Проскурів» (ВПУ № 25 м. Хмельницького), а також напрацювань щодо формування в учнівської молоді готовності до підприємницької діяльності Самбірського професійного ліцею сфери послуг (Львівська область), Маневицького професійного ліцею Волинської області, Ставропігійського ВПУ Львівської області.

Учасники семінару переконалися, що формування готовності до підприємництва у майбутніх кваліфікованих робітників чи молодших спеціалістів, зумовлюється, переважно, їхньою мотивацією, цільовими установками, вольовими якостями, здібностями до підприємницької діяльності. Тому в системі професійної (професійно-технічної) освіти важливо забезпечити цілісність процесу розвитку підприємницьких якостей майбутніх кваліфікованих робітників. З цією метою, необхідно

переглянути та уточнити цільові орієнтири вивчення навчальних дисциплін (як загальноосвітніх, так і спеціалізованих), у змісті професійної освіти посилити акцент підприємництва (розширити дидактичні матеріали відомостями про видатних представників бізнесу, підприємців, історію виникнення підприємництва, досягнення бізнесу у відповідних галузях господарювання), в освітньому процесі урізноманітнити процес навчання на з наданням переваги навчально-тренувальним видам діяльності, імітаційно-рольовому, проектному, проблемно-пошуковому навчанню, а також тренінговим формам роботи.

2. 3 квітня 2019 р. на факультеті технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка відбулася **Міжнародна інтернет-конференція молодих учених і студентів «Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці»**.

Співорганізатори заходу: Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Хмельницький національний університет, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Білоруський державний університет, Мозирський державний педагогічний університет імені І. П. Шамякіна, професійно-педагогічний коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Univerzita Komenského v Bratislave (Словаччина), Polytechnic institute of Bragança (Португалія), King's Own Institute (Австралія).

Молоді вчені та студенти змогли презентувати результати своїх досліджень за такими напрямками: «Професійна підготовка майбутніх педагогів в умовах модернізації освіти», «Сучасні проблеми розвитку технологічної та професійної освіти», «Роль гуманітарної складової в підготовці майбутніх педагогів професійного навчання, учителів трудового навчання та технологій», «Науково-методичні засади впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання», «Удосконалення методики навчання в закладах загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти», «Розвиток педагогічної майстерності педагога професійного навчання, учителя трудового навчання та технологій», «Впровадження дуальної освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід», «Інклюзивна освіта: сучасний стан та перспективи розвитку», «Впровадження результатів наукових досліджень молодих учених». У її роботі взяло участь близько 300 учасників.

За результатами роботи конференції буде видано збірник наукових праць «Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці».

3. 05 грудня 2019 р. відбувся **всеукраїнський науково-практичний on-line семінар «Організаційно-педагогічні умови створення і**

функціонування Центру професійної кар'єри закладів П(ПТ)О». Організатори семінару: лабораторія професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Колківське вище професійне училище, навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Волинській області. Головна мета заходу полягала в осмисленні сучасного стану консультування молоді з професійної кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, висвітленні результатів експерименту всеукраїнського рівня «Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру професійної кар'єри у професійно-технічному навчальному закладі» (наказ МОН України № 806 від 08.06.17 р.), що здійснюється під науковим керівництвом співробітників лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, виокремленні суперечливих та проблемних питань і позитивних зрушень в освітній практиці за цим напрямом.

До обговорення проблем консультування з професійної кар'єри долучилися представники понад 40 наукових і освітніх установ Волинської, Дніпропетровської, Сумської, Запорізької, Луганської, Полтавської, Житомирської, Хмельницької областей та міста Київ. Всього у роботі семінару взяли участь більше 130 осіб.

На семінарі обговорювалися актуальні питання щодо створення й функціонування Центрів професійної кар'єри, зокрема: теоретичні засади консультування з професійної кар'єри учнівської молоді; вітчизняний та зарубіжний досвід консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти; досвід та перспективи створення й функціонування Центрів професійної кар'єри учнівської молоді; педагогічні технології консультування з професійної кар'єри учнівської молоді; використання ІТ-технологій у консультуванні з професійної кар'єри.

Про основні теоретичні положення щодо консультування з професійної кар'єри учнів закладів П(ПТ)О, його методичного забезпечення, підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності як перспективного напрямку освітньо-кар'єрної траєкторії йшлося в доповідях наукових співробітників лабораторії професійної кар'єри.

Працівники закладів професійної (професійно-технічної) та навчально (науково)-методичних центрів ПТО під час виступів висвітлювали практичні аспекти здійснення консультування з професійної кар'єри, організації, організаційного забезпечення та функціонування Центрів професійної кар'єри. Зокрема було проаналізовано досвід створення та функціонування Центру професійної кар'єри в Колківському вищому професійному училищі, інформаційно-методичний супровід створення та діяльності центрів професійної кар'єри на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти Волинської області, результати експериментального дослідження всеукраїнського рівні за темою «Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру професійної кар'єри у професійно-технічному навчальному закладі», що

здійснюється у Колківському ВПУ, методичне забезпечення консультування з професійної кар'єри учнівської молоді, методика використання інформаційно-комунікаційних технологій у кар'єрному консультуванні тощо. Учасники семінару також ознайомилися з досвідом роботи щодо кар'єрного консультування, який накопичений у закладах фахової передвищої освіти (Коледж інформаційних технологій та землевпорядкування НАУ) та громадських організаціях (проекти Центру «Розвиток КСВ»).

За результатами обговорення було зазначено, що діяльність Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, закладів професійної (професійно-технічної) освіти, навчально (науково)-методичних центрів ПТО актуалізували проблему кар'єрного консультування учнівської молоді в Україні. Зокрема, МОН України підготовлено проект Типового положення про центр кар'єри закладу професійної (професійно-технічної) освіти, у системі Служби зайнятості України впроваджено посаду кар'єрного радника. Учасники семінару зазначили необхідність подальшої роботи щодо розв'язання комплексу наукових та організаційних проблем, пов'язаних із запровадженням системи консультування з професійної кар'єри учнівської молоді, розширення мережі Центрів кар'єри при закладах професійної (професійно-технічної) освіти та розробки методичного забезпечення їх діяльності, розширення практики використання ІКТ-технологій у контексті проблеми підготовки учнів закладів П(ПТ)О до вибору та реалізації професійної кар'єри.

5. Всеукраїнський онлайн-круглий стіл «Педагогічні умови формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників» відбувся 23 червня 2021 р. Модератори: Людмила Єршова, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Лариса Сергеева, завідувач кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти. Вступне слово: Ганна Сохацька, завідувачка лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат економічних наук, доцент; Людмила Шевчук, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, кандидат педагогічних наук, доцент; Віктор Василенко, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області. Питання для обговорення: участь структурних підрозділів закладу освіти (*центри кар'єри, бізнес-центри, навчальні центри, психологічні центри тощо*) у розвитку підприємницької компетентності учнівської молоді; оновлення змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для сприяння розвитку в них підприємницької компетентності (*аналіз досвіду реалізації програми експериментальних заходів; презентація авторських*

розробок); роль соціальних партнерів закладів освіти у підготовці молоді до підприємницької діяльності (*представлення досвіду співпраці з партнерами для підготовки молоді до підприємницької діяльності*).

Запис вебінару можна переглянути за посиланням: https://youtu.be/fIf2iSx_AtE

Співробітники лабораторії брали участь у 73 масових заходах, в тому числі 23 міжнародних

Міжнародні масові заходи (23)

Міжнародний конгрес «Science for development», 10-11 листопада 2019 р., Великий конференц-зал Національної академії наук України, м. Київ.

VIII Українсько-польський / польсько-український форум «Освіта для миру / Edukacja dla pokoju», 8–10 жовтня 2019 р., ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький).

Міжнародний форум «Human capital» «Людський капітал: новий порядок денний» (м. Київ, 12-13 листопада 2020 р. / Національне агентство кваліфікацій).

Міжнародний вебінар WORLDSKILLS BELARUS – драйвер професійного образования (м. Минск, Беларусь, 16 вересня 2020 р. /Республиканский институт профессионального образования», 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=68KoPDeRCxY&feature=youtu.be>

Міжнародний тренінг: Erasmus+ Capacity Building in Higher Education Project PAGOSTE “New mechanisms of partnership-based governance and standardization of vocational teacher education in Ukraine”. Organised by University of Konstanz “INSTITUTIONAL COOPERATION IN VOCATIONAL TEACHER EDUCATION FROM GERMAN PERSPECTIVE” (30.11.2020-01.12.2020)

Міжнародний тренінг: Erasmus+ Capacity Building in Higher Education Project PAGOSTE “New mechanisms of partnership-based governance and standardization of vocational teacher education in Ukraine” № 609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP. Organised by Vienna University of Economics and Business “SCHOOL PRACTICE AND COOPERATION IN VOCATIONAL TEACHER EDUCATION FROM AUSTRIAN PERSPECTIVE” (03.-04.грудня 2020)

VI Міжнародна науково-практична конференція пам'яті член-кореспондента НАПН України Сидоренка Віктора Костянтиновича «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку», 25 травня 2019 р., Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ.

IX Міжнародна науково-практична конференція пам'яті академіка Тхоржевського Дмитра Олександровича «Трудове навчання і технології: сучасні реалії та перспективи розвитку», Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 24 травня 2019 р., м. Київ.

IX Міжнародна науково-практична конференція «Професійне навчання персоналу – Європейський вибір», 31 травня - 1 червня 2019 р., м. Ізмаїл, «Учбовий центр ПРАТ «Українське Дунайське пароплавство».

Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні виклики професійної освіти: теорія і практика» з нагоди 25-річчя створення Львівського навчально-наукового центру професійної освіти, 20-21 червня 2019 р., ВСП НПУ імені М. П. Драгоманова «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти», м. Львів.

Міжнародна інтернет-конференція молодих учених і студентів «Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці», 3 квітня 2019 р., Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка відбулася, м. Глухів.

X Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи», 7-8 листопада, 2019 р., Хмельницький національний університет, м. Хмельницький.

Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки: до 20-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського», 7 листопада 2019 р., Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ.

XXI Міжнародна науково-практична конференція «Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні», 21-22 листопада 2019 р., Житомирський державний університет ім. Івана Франка, м. Житомир.

5th International Scientific and Practical Internet-Conference «Modern problems of improve living standards in a globalized world» (11 – 12 November, 2020, Academy of Management and Administration in Opole (Poland))

III Міжнародної науково-практичної конференції «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства» (м. Київ, 29 жовтня 2020 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.

II Міжнародна науково-практичної конференція «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (м. Глухів, 14 травня 2020 р.) / Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

International scientific conference «Information and innovation technologies in the XXI century» (21-22 September 2020, Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach University of Technology, Katowice, Poland)

III Міжнародна наукова конференція «Економічні та соціально-орієнтовані питання сучасного світу» (17-18 листопада 2020 р., Вища школа економіки і менеджменту суспільного управління в Братиславі (Словаччина))

2nd International Conference «Role of science and education in sustainable development» (5-6 квітня 2021 р., м. Катовіце, Польща);

2nd International On-line Scientific Conference «Topical issues of society development in the turbulence conditions» (25 травня 2021 р. м. Братислава, Словаччина);

3rd International scientific conference «Digital economy and digital society» (28-29 травня 2021 р., м. Катовіце, Польща).

XVIII Міжнародна школа-семінар «Сучасні педагогічні технології в освіті (27 січня – 29 січня 2021 р.). STEM-лабораторія Digital-інструменти педагогічні майстерні майстер-класи уроки мотивації та творчості. Методичний відділ НТУ «ХПІ», м. Харків.

Всеукраїнські конференції (11)

XIII Всеукраїнська науково-практична (звітна) конференція «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання», 18–28 березня 2019 р., Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Тенденції розвитку вітчизняного дизайну та дизайн-освіти у вимірах сучасності», 27-28 березня 2019 р., Арт академія сучасного мистецтва імені Сальвадора Далі, м. Київ.

Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих вчених «Мистецтво і дизайн: традиції, пошук, перспективи», 27-28 березня 2019 р., Арт академія сучасного мистецтва імені Сальвадора Далі, м. Київ.

XIV звітна Всеукраїнська науково-практична конференція «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (м. Київ, 7 травня 2020 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.

Всеукраїнська науково-практична онлайн конференція «Тенденції розвитку вітчизняного дизайну та дизайн-освіти у вимірах сучасності», 27-28 квітня 2020 р., Арт академія сучасного мистецтва імені Сальвадора Далі, м. Київ.

Всеукраїнська науково-практична онлайн конференція студентів і молодих вчених «Мистецтво і дизайн: традиції, пошук, перспективи», 27-28 березня 2020 р., Арт академія сучасного мистецтва імені Сальвадора Далі, м. Київ.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна наука та освіта: стан, проблеми, перспективи» (14–15 квітня 2020 р., м. Старобільськ)

XV Всеукраїнська науково-практична (звітна) конференція «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» до 15-ої річниці з дня заснування Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, 24-25 березня 2021 р.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Тенденції розвитку вітчизняного дизайну та дизайн-освіти у вимірах сучасності», 21-22 квітня 2021 р.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (2 квітня 2021р.) (м. Глухів)/ Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

VI всеукраїнська конференція «Uni-Biz Bridge», спрямована на обмін досвідом між бізнесом та освітою. Вебінари від компаній роботодавців, спрямовані на покращення якості освіти в режимі онлайн. Панельна дискусія «Вплив онлайн-навчання на освіту: чи буде університет таким самим, як був до карантину» (9- 13 лютого 2021, платформа Zoom).

Наукові семінари (9)

Всеукраїнський науково-практичний семінар «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності: пошуки і перспективи», 6-7 червня 2019 р., ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти», м. Мелітополь.

Науково-практичний семінар «Проблеми професійного самовизначення обдарованої молоді», 21 березня 2019 р., Інститут обдарованої дитини НАПН України, м. Київ.

III Всеукраїнський науково-методичний семінар «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій», 1 листопада 2019 р., Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, м. Глухів.

Всеукраїнський науково-практичний on-line семінар «Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру професійної кар'єри закладу П(ПТ)О», 5 грудня 2019 р., Колківське ВПУ, смт. Колки (Волинська обл.).

Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Консультування з професійної кар'єри: досвід та перспективи», 18 березня 2019 р., Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ.

Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Підготовка учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності» (у рамках XIII Всеукраїнського фестивалю науки), 20 травня 2019 р., Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ.

Всеукраїнський науково-практичний вебінар «Інноваційний досвід формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», 23 грудня 2019 р., ІПТО НАПН України, м. Київ.

IV Всеукраїнський науково-методичний семінар конференція «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій», 05 листопада 2020 р., м. Глухів, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Методологічний семінар «Актуальні проблеми психологічної протидії негативним інформаційним впливам на особистість в умовах сучасних викликів», 8 квітня 2021 р., м. Київ.

Педагогічні читання (1)

IX Всеукраїнські психолого-педагогічні читання, присвячені пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича

«Профорієнтація: стан і перспективи розвитку», 23 травня 2019 р., Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ.

Круглі столи (3)

Круглий стіл «Трудове виховання учнів: сучасні пріоритети» (у рамках Всеукраїнського фестивалю науки), 16 травня 2019 р., Інститут проблем виховання НАПН України, м. Київ.

Круглий стіл «Науково-інформаційний супровід освіти в умовах глобалізаційних змін», 17 жовтня 2019 р., Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ.

Круглий стіл «Забезпечення якості підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності», 21 квітня 2021 р.

Виставки (3)

X Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти – 2019» (14-16 березня 2019 р., м. Київ). Монографію «Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» було подано для участі в конкурсі наукових розробок за тематичною номінацією «Соціалізація особистості в умовах сучасних викликів». Монографію відзначено дипломом та золотою медаллю;

Міжнародна спеціалізована виставка «Освіта та кар'єра – 2019» (12-13 квітня 2019 р., м. Київ). Навчальний посібник «Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» було подано для участі в конкурсі наукових розробок за тематичною номінацією «Інноваційний розвиток освіти та сучасні педагогічні технології». Навчальний посібник відзначено дипломом та золотою медаллю.

Міжнародна спеціалізована виставка «Освіта та кар'єра – День студента 2019» (15-16 листопада 2019 р.). Методичну розробку «Організація консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» було подано для участі в конкурсі наукових розробок за тематичною номінацією «Профорієнтаційна робота серед молоді». Методичну розробку відзначено дипломом та золотою медаллю.

Навчання щодо підвищення компетентності (23)

Навчальний вебінар «Головні метрики сучасної науки. Scopus. Web of Science» (травень, 2020. Науковий-навчальний центр компанії «Наукові публікації – Pupl.Science»).

Серії вебінарів від Clarivate Analytics «Web of Science. Контрольні запитання» (12-14 травня, Науково-технічна бібліотека Національного університету «Львівська політехніка»).

Серія вебінарів Web of Science (вебінари проходили у форматі відповідей на часті запитання користувачів з «живою» демонстрацією): Web of Science – база, що дає відповіді (12 травня 2020 р.); «Коли і чому втрачають автори та установи. Як запобігти цим втратам?» (13 травня 2020 р.); «Публікації в міжнародних виданнях» (14 травня 2020 р.).

Навчальний вебінар «Організація дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти» (серпень, 2020, Інститут інформаційних технологій засобів навчання.

Методичний семінар для педагогічних працівників «Реалізація експериментальної роботи з формування кар'єрних орієнтацій учнів закладів професійно-технічної освіти», 29-30 травня, ДНЗ «Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького», м. Хмельницький.

Обласний презентаційний форум «Живи і працюй в Україні», 16 жовтня 2019 р., Льодовий Палац спорту, м. Сєверодонецьк.

Обласний навчальний семінар-тренінг для відповідальних за проведення профорієнтаційної роботи у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Київської області, Бородянський аграрний професійний ліцей, смт Бородянка, 6 грудня 2019 р.

Тренінг «Організація системи консультування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти», 14-15 листопада 2019 р., м. Краматорськ, (навчальний захід щодо кращих практик Центрів працевлаштування/розвитку кар'єри в межах проекту Агенції допомоги США «Економічна підтримка Східної України» (USAID))

Тренінг «5 кроків до успішної профорієнтації» для педагогічних працівників закладів П(ПТ)О, НМЦ ПТО м. Києва, 6 грудня 2019 р., м. Київ

Цикл семінарів з викладачами Мистецького коледжу ім. С. Далі щодо розвитку ділової активності майбутніх дизайнерів, впродовж року, Мистецький коледж ім. С. Далі, м. Київ.

Всеукраїнський онлайн Фестиваль професійної орієнтації в закладах професійної (професійно-технічної) освіти *(03 червня 2020 р., НМЦ професійно-технічної освіти у Донецькій області)*

XXVII Всеукраїнські педагогічні інтернет-читання «Василь Сухомлинський у діалозі із сучасністю. Ідеї Василя Сухомлинського крізь призму сучасних освітніх практик: набутий досвід і перспективи»

Серія вебінарів від Державної науково-технічної бібліотеки України за підтримки МОН України у співпраці з ORCID «Використання постійних ідентифікаторів учених та установ, їх роль у науковій екосистемі. Майстер-класи ORCID для науковців».

Вебінар «Постійні ідентифікатори та переваги їх використання для дослідників, установ та дослідницької інфраструктури. Про проект створення Національної електронної науково-інформаційної системи URIS (Ukrainian Research Information System)». Переваги використання ORCID для науковців та установ, 29 вересня 2021 р., м. Київ.

Вебінар «Початок роботи з профілем науковця в ORCID (майстер-клас)», 01 жовтня 2021 р., м. Київ.

Вебінар «Інтеграція наукових робіт дослідника в ORCID (майстер-клас)», 04 жовтня 2021 р., м. Київ.

Вебінар «Методика використання «Google Classroom» в освітньому процесі закладів професійної освіти», 1 червня 2020 р. об 11.00.

Вебінар «WorldSkills Belarus – драйвер розвитку професійного освіти (16 вересня 2020 р.) YouTube <https://youtu.be/68KoPDeRCxY>.

Серія вебінарів від Державної науково-технічної бібліотеки України за підтримки МОН України у співпраці з ORCID «Використання постійних ідентифікаторів учених та установ, їх роль у науковій екосистемі. Майстер-класи ORCID для науковців».

Вебінар «Постійні ідентифікатори та переваги їх використання для дослідників, установ та дослідницької інфраструктури. Про проект створення Національної електронної науково-інформаційної системи URIS (Ukrainian Research Information System)». Переваги використання ORCID для науковців та установ (м. Київ, 29 вересня 2021 р.).

Вебінар «Початок роботи з профілем науковця в ORCID (майстер-клас)» (м. Київ, 01 жовтня 2021 р.).

Вебінар «Інтеграція наукових робіт дослідника в ORCID (майстер-клас)» (м. Київ, 04 жовтня 2021 р.).

5.2. Використання наукових результатів

Результати наукового дослідження використано:

1) в опублікованій продукції (науковій, виробничо-практичній, навчальній, довідковій);

2) у процесі планування нової фундаментальної теми наукових досліджень лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України «Теоретичні й методичні основи консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» (науковий керівник – Валерій Орлов, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри, Інститут професійної освіти), державний реєстраційний номер 0122U000541;

3) при підготовці аналітичних матеріалів за результатами педагогічного експерименту, що здійснювався у рамках виконання наукового дослідження «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу», державний реєстраційний номер 0119U002047:

✓ Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (Ред.). (2019).

Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали. Житомир: Полісся. (Розділ II. Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти).
<https://ivet.edu.ua/component/k2/item/925-profesiina-profesiinotekhnichna-ta-fakhova-peredvyshcha-osvita>

✓ Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (Ред.). (2021).

Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта : інформаційно-аналітичні матеріали. Житомир: Полісся.
<https://ivet.edu.ua/index.php/component/k2/item/1190-profesiyna-profesiynotekhnichna-ta-fakhova-peredvyshcha-osvita-informatsiinoanalitichni-materialy>

4) у пропозиціях до заходів Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021 – 2023 рр.;

5) в рекомендаціях щодо затвердження плану заходів на 2019 – 2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта»;

6) в рекомендаціях масових заходів різних рівнів;

7) в ході проведення чотирьох експериментів всеукраїнського рівня⁵:

- «Формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців у професійно-технічному навчальному закладі» (2017 – 2019), наказ МОН України № 713 від 17.05.17 р.» (науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Валерій Орлов);
- «Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування центру професійної кар'єри учнівської молоді» (2017 – 2019), наказ МОН України № 806 від 08.06.17 р. (науковий керівник – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Дмитро Закатнов);
- «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» (2018 – 2021), наказ МОН України № 1227 від 12.11.2018 р. (науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Людмила Єршова);
- «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» (2019 – 2022), наказ МОН України № 742 від 28.05.2019 р. (науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Людмила Єршова).

⁵ Радкевич, Л., & Єршова, Л. (ред.). (2023). Інститут професійної освіти НАПН України (2018 – 2022): довідник. Київ: ІПО НАПН України, 2023. С. 139-145.

8) у процесі підготовки виробничо-практичної продукції учасниками інноваційної освітньої діяльності всеукраїнського рівня (збірник авторських розробок⁶; матеріали експерименту всеукраїнського рівня⁷);

9) у процесі теоретичної підготовки учасників інноваційної освітньої діяльності всеукраїнського рівня до розвитку в майбутніх кваліфікованих робітників підприємницької компетентності й готовності до підприємницької діяльності, що відбувалася в межах плану роботи лабораторії професійної кар'єри й засвідчена відповідними сертифікатами, виданими як для закладів освіти, так і персонально для 38 учасників творчих груп із зазначенням кількості відпрацьованих кредитів ECTS).

⁶ Єршова, Л.М., Сохацька, Г.М., Шевчук, Л.І., Шамралюк, О.Л., Русланова, Т.О., & Горенкова, О.І. (Ред.). (2021). Підготовка до підприємницької діяльності: збірник авторських розробок. Житомир: Полісся. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/1>

⁷ Єршова, Л.М., Шевчук, Л.І., & Шамралюк, О.Л. (ред.). (2022). Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності: матеріали експерименту всеукраїнського рівня (2019 – 2021). *Інноваційна професійна освіта*, 2(3), 325 с.

Динаміка впровадження результатів наукових досліджень

Загальна кількість розміщених у репозитарії Електронної бібліотеки НАПН України результатів наукових досліджень та розробок – 92. (<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0116U003567/>).

Загальна кількість завантажень у 2019-2021 рр. – 15006 ([https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0116U003567/?range=ALL &view_range=View](https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0116U003567/?range=ALL&view_range=View));

Кількість завантажень результатів наукових досліджень та розробок з сайту Інституту професійної освіти НАПН України – 523 (<https://ivet.edu.ua/repozytarii/produksiia-ndr>).

Таблиця 4.

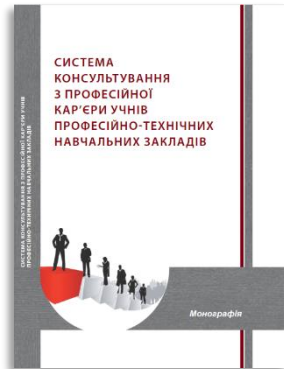
Динаміка впровадження результатів наукового дослідження

Продукція НД	К-ть завантажень з ЕБ НАПН України	
	2020	2023
Наукова: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). <i>Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія</i> . Житомир: Полісся. http://lib.iitta.gov.ua/724963/	37	253
Виробничо-практична: Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). <i>Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: методичний посібник</i> . Житомир: Полісся. http://lib.iitta.gov.ua/728893/	46	111
Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся, http://lib.iitta.gov.ua/728126/	63	345
Навчальна: Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). <i>Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) http://lib.iitta.gov.ua/729005/	72	113
Разом	218	822

Нагороди. Відзнаки

У 2018 – 2019 рр. лабораторією професійної кар'єри ІПО НАПН України здійснювалося впровадження результатів наукового дослідження «Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» (2016-2018 рр.), що були використані в ході виконання завдань наукового дослідження.

X Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти – 2019» (14-16 березня 2019 р., м. Київ). Монографію «Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» було подано для участі в конкурсі наукових розробок за тематичною номінацією «Соціалізація особистості в умовах сучасних викликів». Видання відзначено дипломом та золотою медаллю.

XXXII Міжнародна спеціалізована виставка «Освіта та кар'єра – 2019» (12-13 квітня 2019 р., м. Київ). Навчальний посібник «Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» було подано для участі в конкурсі наукових розробок за тематичною номінацією «Інноваційний розвиток освіти та сучасні педагогічні технології». Видання відзначено дипломом та золотою медаллю.

XXXIII Міжнародна спеціалізована виставка «Освіта та кар'єра – День студента 2019» (15-16 листопада 2019 р.). Методичні рекомендації «Організація консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» було подано для участі в конкурсі наукових розробок за тематичною номінацією «Профорієнтаційна робота серед молоді». Методичну розробку відзначено дипломом та золотою медаллю.

5.3. ДОКУМЕНТИ, ЩО ПІДТВЕРДЖУЮТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

5.3.1. Довідки про впровадження результатів наукового дослідження «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ
ЗКПО 22771726 розрахунковий рахунок
UA598201720343110002000018290.UA758201720343101002200018290
в ДКСУ у м. Київ МФО 820172

E-mail: hm_nmc@ukr.net Тел./факс (0382) 67-43-33, 67-54-44
вул. Інститутська, 10, м. Хмельницький, 29016

20.09.2021 р. № 01-36/49

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Ершова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Ершова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Ершова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор ІМЦ ІТОО ПК

Людмила ШЕВЧУК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти
у Харківській області

61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37	тел.: (0572) 69-32-79; тел. (0572) 64-68-60 e-mail: pr.nmc@ptukh.org.ua
код 14073356, р/р UA698201720343170001000013980 Держказначейська служба України м.Київ МФО 820172	

19.05.2023 №169 вс

**Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.**

Довідка

Надана лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для розвитку підприємницької компетентності учнівської молоді й готовності майбутніх фахівців до відкриття і ведення власної справи, а також для підготовки і проведення відповідних науково-практичних заходів методистами Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області використовується наступна наукова продукція, оприлюднена на офіційному сайті ІПО НАПН України та в електронній бібліотеці НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.).	http://lib.iitta.gov.ua/728893/

	(2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор

Наталія СОЛОГУБ, 068-992-11-63

Тетяна РУСЛАНОВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ № 11 м. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО»
вул. Тернопільська, 15/2, м. Хмельницький, 29016 тел./факс (0382) 67-01-86
E-mail: vpni1khm@ukr.net Код ЄДРПОУ 02548372

Від 16.09.2022р. № 01-09/185

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, педагогічними працівниками використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценюк І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохаська Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценюк, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценюк, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохаська, Г.М., Телювата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценюк, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохаська, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН

України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценюк І. А., Єршова Л. М., Захатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценюк, І.А., Байдулін, В.Б., & Санченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценюк, І.А., Захатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловага М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценюк, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор ДНЗ «ВПУ №11
м. Хмельницького»

Василь СЕЛІЗАР

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ

ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ АВТОДОРОЖНИЙ ЛІЦЕЙ»

вул. Окопівська, 4, м. Черкаси, 18034,
тел.: 0472 (33-53-46); факс: 0472) 33-53-46; e-mail: dsuchps@ukr.net Ідентифікаційний код: 05537839

16.05.2023 № 311

Директору Інституту професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Назана лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для розвитку підприємницької компетентності учнівської молоді й готовності майбутніх фахівців до відкриття і ведення власної справи, а також для підготовки і проведення відповідних науково-практичних заходів викладачами й методистами Державного навчального закладу «Черкаський професійний автодорожній ліцей» використовується наступна наукова продукція, оприлюднена на офіційному сайті ІПО НАПН України та в електронній бібліотеці НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	електронне наукове видання: Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Соханська Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Соханська, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Соханська, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності майбутніх підприємців: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор закладу

Ольга ФІЛІПОВА

Департамент освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації

Державний навчальний заклад

**«ОДЕСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ ТОРГІВЛІ
ТА ТЕХНОЛОГІЙ ХАРЧУВАННЯ»**

65101, м. Одеса, вул. Інтернац. б-а. Тел: 745-96-10

15.09.2022 № 298

Директору Інституту
професійно-технічної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійно-технічної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту інституту ПТО НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор

Висоцька

Л.С.Висоцька

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ВІННИЦЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
ПЕРЕРОВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ»

вул. Рутківська, 72, м. Вінниця, 21011, тел. 56-36-53, e-mail: ukrterpp@ukr.net ЄДРПОУ 30096887

Від 15.09.2022р. № 462

На № _____ від _____

Директору Інституту
професійно-технічної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійно-технічної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохаська Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохаська, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохаська, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту інституту ПТО НАПН України

(лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Телювата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор

Олег САВЛУК

ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЛЬВІВСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ ХУДОЖНЄ УЧИЛИЩЕ»

79052, м. Львів, вул. Широка, 79, тел. 267-56-11

E-mail: lppl@ukr.net

сайт: <http://lvphu.org.ua>

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Валентині РАДКЕВИЧ

Довідка

Надана лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для розвитку підприємницької компетентності учнівської молоді й готовності майбутніх фахівців до відкриття і ведення власної справи, а також для підготовки і проведення відповідних науково-практичних заходів викладачами й методистами ДНЗ Львівське вище професійне художнє училище використовується наступна наукова продукція, оприлюднена на офіційному сайті ІПО НАПН України та в електронній бібліотеці НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся.</i>	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	<i>Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: методичні рекомендації. Житомир: Полісся.</i>	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	<i>Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: методичний посібник. Житомир: Полісся.</i>	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	<i>Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник. Житомир: Полісся.</i>	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор училища

Надія ОБНЯВКА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ ШВЕЙНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА СФЕРИ ПОСЛУГ ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ»

проспект Любовеї Малої, 30, м. Харків, 61020 код ЄДРПОУ 05537638
тел. 376-22-20, 376-21-60, ф. 376-23-49 <http://mehovschic.ptu.org.ua> e-mail: 05537638@ukr.net

15.05.2023 р. № 169

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для розвитку підприємницької компетентності учнівської молоді й готовності майбутніх фахівців до відкриття і ведення власної справи, а також для підготовки і проведення відповідних науково-практичних заходів викладачами, майстрами виробничого навчання, методистом ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» використовується наступна наукова продукція, оприлюднена на офіційному сайті ППО НАПН України та в електронній бібліотеці НАПН України:

№з /п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Ершова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: методичні рекомендації. Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Ершова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: методичний посібник. Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Ершова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник. Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор

Інна ТКАЧЕНКО

Україна

Управління освіти і науки Волинської обласної адміністрації
ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

вул. Данила Галицького, 10, м. Володимир, Волинська обл. 44700
тел. (03342) 3 50 55, факс 3 51 10 email: vol.vpu@gmail.com, код ЄДРПОУ 02540096

05 жовтня 2022р. № 250

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що прозодитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка	http://lib.iita.gov.ua/724963/

	майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор
Володимир-Волинського центру
професійної освіти

Юрій МОЗОЛЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**КРИВОРІЗЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ
ГІРНИЧО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЛІЦЕЙ
(КПГТЛ)**

вул. Єлєстинська, 1 л. м. Кривий Ріг, 50053, тел./факс (0564) 53-02-16, тел. 53-41-18
Email: kpgtl@ukr.net, www.kpgtl.dp.ua, код ЄДРПОУ 02541645

11.08.2021 № 86

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводяться на базі Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценок І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт. арк.);

Гриценок І. А., Байдулін В. Б., & Савченко М. О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт. арк.);

Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценок І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. М., Телювата М. Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт. арк.);

Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценок І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення з науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН

України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№ з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко І.А., Байдулін В.Б. & Савченко М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Закатнов Д.О., Єршова Л.М., Орлов В.Ф. & Сохацька Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Орлов В.Ф. & Сохацька Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор ліцею

ВЯЧЕСЛАВ СИРОТЮК

Управління освіти і науки
Волинської обласної державної адміністрації
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"КОВЕЛЬСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ"

45000 м. Ковель, вул. Варшавська, 10. Тел./факс: (252)5-50-39. Адреса електронного зв'язку e-mail: kpi7661.ua

Від 31.01.2023 р. № 27

Директору Інституту
Професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

ДОВІДКА

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН

України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№з /п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І.А., Єршова Л. М., Закатнов Д.О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор

Сергій АНТОШОК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
**ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЛУЦЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ
УЧИЛИЩЕ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»**

43003, м. Луцьк, вул. Потебні, 52, тел. (0332) 26-29-80, 0993583107, E-mail: lupa_bud@ukr.net код ЄДРПОУ 02540019

від 07.02.2023 р. № 37 /01-08

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо

електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Телозата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор

Володимир ШМІГЕЛЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-
ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

пр. Пушкіна, 36, м. Дніпро, 49006, тел./факс 31-25-82, 31-85-26, 32-08-97
E-mail: nmcptodp@ukr.net, <http://nmc-pto.dp.ua/>, код ЄДРПОУ 19097120

17.01.2023 № 13/5-28

Директору
Інституту професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Сршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: методичні рекомендації. Житомир: Полісся. (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Сршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: методичний посібник. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Сршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№з /п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор
Навчально-методичного
центру профтехосвіти
у Дніпропетровській області

Віктор ВАСИЛИНЕНКО

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ №27 м. Берестечко
45765, м. Берестечко, вул. Незалежності 140, тел. 95-4-15, тел/факс (03379) 95-3-46
р/р 35416001104771 ГУДКУ у Волинській області МФО 803014, код 02549262
E-mail ptu27@ukr.net

№ 57 від 01.02.2023р.

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідей до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН

України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Г. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор

Олександр ЛЕЙБИК

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

(НМЦ ПТО у Луганській області)

пр-т Центральний, 17, м. Северодонецьк, 93400, тел. (06452) 4-00-50,
e-mail: nmc_pto_lug@ukr.net, nmc_pto_lug.24@gmail.com, www.nmc-ptolug.ua,
код ЄДРПОУ 21798143

27.01.2023 № 24/01-23

на № _____ від _____

**Директору Інституту професійної
освіти НАПН України**

Валентині РАДКЕВИЧ

ДОВІДКА

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся, (12 авт. арк.);

Гриценко І. А., Байдулін В. Б., & Савченко М. О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт. арк.);

Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., & Сохацька Г. М., Теловата М. Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся, (12 авт. арк.);

Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., & Сохацька Г. М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України № 22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо

електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№ з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>Електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко І. А., Байдулін В. Б., & Савченко М. О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., & Сохацька Г. М., Телюгата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., & Сохацька Г. М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор НМЦ ПТО
у Луганській області

Володимир АРТЮШЕНКО

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНА
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ**

вул. Ювілейна, 62, м. Краматорськ, 84331, <http://nntcdon.org.ua/>, e-mail: nntcprofdo@ukr.net, код ЄДРПОУ 33577362

Від 30.01.2023 р. № 32

На № _____ від _____

Директору Інституту професійної
освіти НАПН України

Радкевич В. О.

Довідка

Надапа Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області, методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

1. *Електронне наукове видання:* Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт. арк.).

2. Гриценко, І. А., Байдулін, В. Б., & Савченко, М. О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт. арк.).

3. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., & Сохацька Г. М., Теловата М. Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт. арк.).

4. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України № 22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

П №	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАПН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко І. А., Байдулін В. Б. & Савченко М. О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. М., Теловата М. Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

З повагою
директор

Едуард ГОНЧАРОВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КАТЮЖАНСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ»
вул. Шевченка, 1, с. Катюжанка, Вищгородський район, Київська область, 07313 тел. (04596) 32-3-18
E-mail: upry@ukr.net Код ЄДРПОУ 02544603

04.09.22р.

№ 848

Директору Інституту
професійної освіти
НАПН України
Радкевич В.О.

Довідка

Надана Інституту професійної освіти НАПН України в тому, що для підготовки і структурування нормативної документації та навчального матеріалу, а також для підготовки та проведення відповідних науково-практичних заходів, що проводитимуться на базі нашого закладу, викладачами та методистами використовується наступна наукова продукція, розроблена співробітниками лабораторії професійної кар'єри:

електронне наукове видання: Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Ершова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: Полісся, (5 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Ершова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: Полісся. (12 авт.арк.);

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Ершова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.) (9 авт. арк.; підготовлений у 2020 р., опублікований у 2021 р.).

Для ознайомлення із науковими розробками та результатами наукових досліджень співробітників лабораторії професійної кар'єри ми використовуємо електронні ресурси офіційного сайту Інституту професійної освіти НАПН України (лабораторія професійної кар'єри) та базу Електронної бібліотеки НАПН України:

№з/п	Найменування продукції, рік видання	Електронна адреса Електронної бібліотеки НАН України
1.	<i>електронне наукове видання:</i> Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф. & Сохацька Г. В. (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: <i>монографія</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/724963/
2.	Гриценко, І.А., Байдулін, В.Б., & Савченко, М.О. (2021). Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: <i>методичні рекомендації</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728126/
3.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Закатнов, Д.О., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). (2021). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: <i>методичний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/728893/
4.	Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: <i>навчальний посібник</i> . Житомир: Полісся.	http://lib.iitta.gov.ua/729005/

Директор училища

Руслан НЕДАШКІВСЬКИЙ

5.3.2. Накази МОН України про відкриття і завершення експериментів всеукраїнського рівня, в яких використовувалися результати наукового дослідження «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу»

Експеримент всеукраїнського рівня «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» (2019 – 2021)

Науковий керівник – Людмила Єршова, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи ІПО НАПН України.

Науковий консультант – Валентина Радкевич, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, директор ІПО НАПН України.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

м. Київ

12 11 20 18 р.

№ 1828

Про проведення експерименту
всеукраїнського рівня за темою
«Формування готовності майбутніх
кваліфікованих робітників до
підприємницької діяльності»
у січні 2019 – грудні 2021 років

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.12.2000 за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.07.2017 № 994), ураховуючи клопотання Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації від 25.09.2018 № 2540-38/2018, висновок науково-методичної комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 (протокол № 16), з метою формування у майбутніх робітників компетентності з основ підприємництва

НАКАЗУЮ:

1. Розпочати проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у січні 2019 – грудні 2021 років у Державному навчальному закладі «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» та у Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (далі – Експеримент).

2. Затвердити як такі, що додаються:

- 1) заявку на проведення Експерименту;
- 2) програму проведення Експерименту.

3. Науковому керівнику надавати науково-методичній комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України звіти про виконання кожного етапу проведення Експерименту, а звіт про його завершення подати до Міністерства освіти і науки України.

4. Науково-методичній комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України здійснювати експертизу виконання програми кожного етапу проведення Експерименту, а після закінчення проведення Експерименту підготувати та подати до Міністерства освіти і науки України висновки про результати проведення Експерименту.

5. Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» (Спірін О. М.) надавати організаційну та науково-методичну допомогу педагогічним колективам закладів освіти, які є учасниками Експерименту.

6. Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (Фасоля О. І.) сприяти закладам освіти, які є учасниками Експерименту, у забезпеченні необхідних умов організації та проведення Експерименту.

7. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Хобзея П. К.

Міністр

Л. М. Гриневич

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

«19» березня 2022р.

м. Київ

№ 259

Про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» за січень 2019 – грудень 2021 роки

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167, наказу Міністерства освіти і науки України від 12.11.2018 № 1227 проводився експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» на базі Державного навчального закладу «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» та Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області у січні 2019 – грудні 2021 роках.

На підставі висновку науково-методичної комісії з інноваційної діяльності сектору дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), позашкільної освіти та виховання Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України від 09 грудня 2021 року (протокол № 10), з урахуванням пункту 1 частини першої статті 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та листа Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» від 23.12.2021 № 22.1/10-2952

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити звіт про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» на базі Державного навчального закладу «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» та Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області за січень 2019–грудень 2021 роки, що додається.

2. Експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» на базі Державного навчального закладу «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» та Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області за січень 2019 – грудень 2021 роки (далі – Експеримент) вважати завершеним.

3. Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» узагальнити досвід Державного навчального закладу «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» та Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників Хмельницької області, на базі яких проводився Експеримент, забезпечити його оприлюднення у фахових друкованих виданнях, на офіційних вебсайтах Міністерства освіти і науки України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Костюченка О.

Міністр

Сергій ШКАРЛЕТ

Експеримент всеукраїнського рівня «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» (2019 – 2022)

Науковий керівник – Людмила Єршова, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи ІПО НАПН України.

Науковий консультант – Валентина Радкевич, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, директор ІПО НАПН України.

Член творчої групи – Дмитро Закатнов, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАКАЗ

м. Київ

28 05 20 19 р.

№ 442

Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у вересні 2019 року - грудні 2022 року

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.12.2000 за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.07.2017 № 994), ураховуючи клопотання департаментів освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації від 29.01.2019 № 01-19/236, Львівської обласної державної адміністрації від 22.01.2019 № 3-63, Одеської обласної державної адміністрації від 30.01.2019 № 263/02/52-02-02/2, Харківської обласної державної адміністрації від 01.02.2019 № 01-28/523 і Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації від 31.01.2019 № 02/11-04/137/01-22, висновок науково-методичної комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 22.03.2019 (протокол № 2), з метою формування у майбутніх кваліфікованих робітників фахової компетентності з основ підприємництва

НАКАЗУЮ:

1. Розпочати проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у вересні 2019 року - грудні 2022 року у Державному навчальному закладі «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», Державному навчальному закладі

«Львівське вище професійне художнє училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Харківській області, Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», Державному навчальному закладі «Черкаський професійний автодорожній ліцей» (далі – Експеримент).

2. Затвердити такі, що додаються:

1) заявку на проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у вересні 2019 року - грудні 2022 року у Державному навчальному закладі «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», Державному навчальному закладі «Львівське вище професійне художнє училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Харківській області, Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» і Державному навчальному закладі «Черкаський професійний автодорожній ліцей»;

2) програму проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у вересні 2019 року - грудні 2022 року у Державному навчальному закладі «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», Державному навчальному закладі «Львівське вище професійне художнє училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Харківській області, Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» і Державному навчальному закладі «Черкаський професійний автодорожній ліцей».

3. Науковому керівнику надавати науково-методичній комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України звіти про виконання кожного етапу проведення Експерименту, а звіт про його завершення подати до Міністерства освіти і науки України.

4. Науково-методичній комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України здійснювати експертизу виконання програми кожного етапу проведення Експерименту, а після закінчення проведення Експерименту підготувати та подати до Міністерства освіти і науки України висновки про результати проведення Експерименту.

5. Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» (Завалевський Ю. І.) надавати організаційну та науково-методичну допомогу педагогічним колективам закладів освіти, які є учасниками Експерименту.

6. Департаментам освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації (Буняк В. В.), Львівської обласної державної адміністрації (Мандзій Л. С.), Одеської обласної державної адміністрації (Лончак О. А.), Харківської обласної державної адміністрації (Карпова Л. Г.) і Управлінню освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації (Данилевський В. В.) сприяти закладам освіти, які є учасниками Експерименту, у забезпеченні необхідних умов для його організації та проведення.

7. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Міністра Хобзея П. К.

Міністр

Л. М. Гриневич

Генеральний директор
директорату професійної освіти

І. В. Шумік

Начальник головного управління
професійної освіти директорату
професійної освіти

М. С. Кучинський

Науковий керівник

Л. М. Єршова

Координатор

Л. М. Онопрієнко

Витяг з протоколу № 17
засідання науково-методичної комісії з інноваційної діяльності сектору
дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної),
позашкільної освіти та виховання
Науково-методичної ради
Міністерства освіти і науки України

від 08 грудня 2022 року

Слухали: звіт про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» за вересень 2019 – грудень 2022 роки у Державному навчальному закладі «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», Державному навчальному закладі «Львівське вище професійне художнє училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Харківській області, Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», Державному навчальному закладі «Черкаський професійний автодорожній ліцей» (науковий керівник – Єршова Л. М., доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України).

Ухвалили: рекомендувати Міністерству освіти і науки України затвердити Звіт про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» за вересень 2019 – грудень 2022 роки у Державному навчальному закладі «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», Державному навчальному закладі «Львівське вище професійне художнє училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Харківській області, Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», Державному навчальному закладі «Черкаський професійний автодорожній ліцей» (Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167).

Голова комісії,
доктор педагогічних наук, професор *Г. Назаренко* – **Галина НАЗАРЕНКО**

Секретар комісії,
кандидат педагогічних наук *С. Кириленко* – **Світлана КИРИЛЕНКО**

Підпис Кириленко С. В., начальника відділу
інноваційної діяльності та дослідно-
експериментальної роботи, засвідчую

Начальник відділу кадрів
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Ганна КОСАР

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

17 01 2023 р.

м. Київ

№ 45

Про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у вересні 2019 року – грудні 2022 року

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167, наказу Міністерства освіти і науки України від 28.05.2019 № 742 проводився експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у вересні 2019 року – грудні 2022 року.

На підставі висновку науково-методичної комісії з інноваційної діяльності сектору дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), позашкільної освіти та виховання Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України від 08 грудня 2022 року (протокол № 17) з урахуванням пункту 1 частини першої статті 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та листа Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» від 09.12.2022 № 21/08-254

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити звіт про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» у вересні 2019 року – грудні 2022 року, що додається.

2. Експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» за вересень 2019 року – грудень 2022 року (далі – Експеримент) вважати завершеним.

3. Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» узагальнити досвід роботи закладів освіти, які були учасниками Експерименту,

забезпечити його оприлюднення у фахових друкованих виданнях, на офіційних вебсайтах Міністерства освіти і науки України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» та здійснити відповідні заходи щодо запровадження освітніх інновацій у систему освіти України.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Костюченка О.

Міністр

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'S' followed by a vertical line and a hook.

Сергій ШКАРЛЕТ

6. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для поширення позитивного досвіду розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сформульовано низку *рекомендацій*.

На *загальнодержавному* рівні необхідно:

- сприяти розробленню та широкому обговоренню Програми реалізації заходів зі зниження рівня безробіття шляхом стимулювання самозайнятості населення та підготовки учнівської молоді до підприємництва;
- здійснити правове врегулювання питань, пов'язаних із введенням в освітній процес закладів П(ПТ)О підготовки молоді до підприємницької діяльності;
- розробити механізми фінансового стимулювання праці педагогів, залучених до створення системи консультування молоді з формування кар'єрної та підприємницької компетентностей;
- організувати фінансову підтримку діяльності при закладах П(ПТ)О центрів кар'єри, бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів та інших інституцій, що досі функціонують на волонтерських засадах, не будучи офіційними структурними підрозділами закладів освіти;
- створити національну комунікаційну вебплатформу для центрів кар'єри закладів П(ПТ)О, якими реалізуються завдання підготовки молоді до підприємницької діяльності;
- розробити національну електронну мережа здобувачів професійної освіти України (для представлення електронних портфоліо здобувачів професійної освіти і відстеження кар'єрного шляху випускників закладів П(ПТ)О).

На *регіональному* рівні рекомендується органам державної влади на місцях та місцевого самоврядування сприяти:

- створенню та фінансовому забезпеченню діяльності й розвитку Центрів кар'єри, бізнес-центрів та бізнес-симуляторів;
- функціонуванню профорієнтаційних порталів та веб-сторінок щодо самоосвіти та самопідготовки до підприємницької діяльності;
- налагодженню ефективної взаємодії з регіональними відділеннями Державної служби зайнятості України;
- урізноманітненню форм роботи закладів П(ПТ)О з обміну досвідом підготовки молоді до підприємницької діяльності;
- зміцненню зв'язків закладів П(ПТ)О, НМЦ(К) ПТО з науковими установами, що розробляють освітні інновації.

На *інституційному* рівні доцільним є:

- *науковим установам* сприяти: розробленню програм для курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань підготовки здобувачів освіти до підприємницької діяльності; створенню відповідного науково-методичного забезпечення, програм і тренінгів з питань

організації в закладах освіти системи консультування з кар'єрної та підприємницької компетентностей, створення бізнес-планів, стартапів тощо;

- *інститутам післядипломної педагогічної освіти та іншим установам*, що мають ліцензію на провадження діяльності з підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів П(ПТ)О, організувати курси з підготовки і перепідготовки педагогів для здійснення консультування з підприємництва;

- *у закладах освіти* активізувати роботу з підготовки молоді до підприємницької діяльності (включити до освітнього процесу закладів П(ПТ)О програму «Основи інноваційного підприємництва» як окрему дисципліну або спеціальний/факультативний курс; оновити зміст навчання учнів основам підприємництва та збільшити обсяг часу на їх підготовку до підприємницької діяльності; у процесі підготовки молоді до відкриття й ведення власної справи акцентувати увагу на темах з маркетингу, менеджменту та правового регулювання підприємницької діяльності, а також на вивчення джерел фінансування (умови кредитування, участь у грантових проєктах тощо); розробити відповідне навчально-методичне забезпечення для підготовки учнів до підприємницької діяльності; сприяти інтеграції навчальної та позанавчальної діяльності учнів для їх підготовки до підприємницької діяльності; забезпечити системну підготовку педагогів закладів П(ПТ)О до формування в учнів підприємницької компетентності; у процесі підготовки учнів до підприємницької діяльності застосовувати діяльнісний підхід; сприяти впровадженню технологій проєктного і проблемного навчання з метою активізації навчально-підприємницької діяльності учнів; проводити консультативні і тренінгові заняття для учнів з метою підвищення їх психологічної готовності до підприємницької діяльності).

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

1. Алексеева, С. (2020). Дизайн і підприємництво: сучасні проблеми та перспективи підготовки до підприємницької діяльності в системі дизайн-освіти. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*, 15, 57-71. <https://doi.org/10.37041/2410-4434-2020-15-4>
2. Алексеева, С. (2020, травень 7). Особливості сучасної підготовки молоді до підприємницької діяльності. В В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 88-90. <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>
3. Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Байдулін, В. Б., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. М. (2021). *Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник*. Житомир: Полісся. Схвалено до використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.). <https://lib.iitta.gov.ua/729005/>
4. Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Байдулін, В. Б., Гриценко, І. А., Закатнов, Д. О., Єршова, Л. М., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. М.; Теловата М. Т. (Ред.). (2021). *Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: методичний посібник*. Житомир: Полісся. <https://lib.iitta.gov.ua/728893/>
5. Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Закатнов, Д. О., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. В. (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир: Полісся. <https://lib.iitta.gov.ua/724963/>
6. Алексеева, С.В. Єршова, Л.М. (2020). Зміст та форм підготовки. *Professional Pedagogics*, 2(21).
7. Базиль, Л. О. (2020). Діяльність центрів консультування з професійної кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: суперечності та шляхи їх вирішення. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 1 (34), 31-35. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2020.191053>
8. Базиль, Л.О. (2020, травень 7). Методичні аспекти підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності. В В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 45–50 <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>
9. Базиль, Л. О. (2020, травень 14). Концептуальні засади підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*, 17–24.
10. Базиль, Л.О. (2020, жовтень 27). Розвиток здатності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. *Професійна*

освіта в умовах сталого розвитку суспільства: матеріали III Міжнародної науково-практичної відео-конференції, 5.

11. Базиль, Л.О. (2020, грудень 5). Особливості функціонування центрів консультування з професійної кар'єри у закладах освіти. *Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді: матеріали Всеукраїнського науково-практичного онлайн семінару*, 5-8

12. Базиль, Л. О. (2021, березень 25). Комунікативна діяльність суб'єктів підприємництва: теоретичні і практичні аспекти. В В.О. Радкевич (Ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, Київ, 26-29.

13. Базиль, Л. (2021, листопад-грудень). Тиждень професійної освіти й пріоритетні напрями модернізації. *Педагогічна газета України*, 6, 4.

14. Базиль, Л. О., Орлов, В. Ф. (2020). Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*, 2 (60), 15-18.

15. Базиль, Л., Орлов, В. (2020). Формування ділової активності майбутніх робітників. *Професійна освіта*, 4(89), 3-7.

16. Байдулін, В.Б. (2020). Шляхи підвищення рівня фінансової грамотності громадян. Досвід розвинених країн, *Вища школа*.

17. Байдулін, В.Б. (2020, травень 7). Розвиток фінансової грамотності в контексті підвищення фінансового добробуту населення України. В В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 113-116 <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>

18. Байдулін, В. Б. (2021). Педагогічна технологія розвитку фінансової грамотності майбутніх кваліфікованих робітників. В *Сутність та етапи, Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, Київ, 39-41.

19. Байдулін, В., Патока, А. (2020). Педагогічна технологія формування в учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти інтересу до підприємницької діяльності. *Professional Pedagogics*, 2(21).

20. Гриценко, І.А. (2020, травень 7). Проектна діяльність як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. В В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 91-94 <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>

21. Гриценко, І. А. (2021). Модель розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*,

Серія педагогічні науки, 3, 141-148. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2021-3-141-148>

22. Гриценко, І.А. (2021, березень 25). Розвиток підприємницької компетентності засобами проєктної діяльності майбутніх кваліфікованих кадрів. В В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, 37-39.

23. Гриценко, І.А. (2020). Модернізація змісту професійної та фахової передвищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів. *Професійна освіта*, 2(87), 61.

24. Гриценко, І.А. (2020). Проєктна діяльність як засіб формування підприємницької активності в учнівської молоді. *Вища школа*, 2 (187), 27–36.

25. Гриценко, І. А., Байдулін, В. Б., & Савченко, М. О. (2021). *Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: методичні рекомендації*. Житомир: Полісся. <https://lib.iitta.gov.ua/728126/>

26. Гриценко, І.А., Сохацька, Г.М., Базиль, Л.О., & Орлов, В.Ф. (2021). Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу). In Радкевич, В. О., & Єршова, Л. М. (ред.), *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали (с.41-69)*. Житомир: Полісся.

27. Єршова, Л. (2020, травень). Емоційний інтелект – джерело успіху і щастя. *Освіта*.

28. Єршова, Л.М. (2020, травень 7). Самоменеджмент у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. В В.О. Радкевич (ред.), In *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (с.41-44)*. Київ: ІІТО НАПН України.

29. Єршова, Л.М. (2020, травень 14). Самооцінювання учнівською молоддю готовності до підприємницької діяльності. In *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 143-145). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка.

30. Єршова, Л.М. (2021, березень 25). Модернізація змісту загальноосвітньої підготовки в системі професійної (професійно-технічної) освіти. In В.О. Радкевич (ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)* (с. 29-34). Київ: ІІТО НАПН України.

31. Єршова, Л.М. (2021, листопад 25-26). Самоменеджмент як основа розвитку в майбутніх фахівців навичок ведення власної справи. In Н. Г. Ничкало, М. Є Скиба, В.О. Радкевич (ред.) *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: тези XI Міжнародна науково-практичної конференції*, Хмельницький). Хмельницький, 57-60.

32. Єршова, Л.М., & Базиль, Л.О. (2020). Ефективні вектори співпраці інституту професійно-технічної освіти НАПН України з навчально(науково)-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти. *Вісник НАПН України*, 2(1), 1-10.

33. Єршова, Л.М., Сохацька, Г.М., Шевчук, Л.І., Шамралюк, О.Л., Русланова, Т.О., & Горенкова, О.І. (ред.). (2021). *Підготовка до підприємницької діяльності: збірник авторських розробок*. Житомир: Полісся.

34. Орлов, В.Ф. (2020, травень 7). Підприємницька компетентність і ділова активність у професійній підготовці кваліфікованих робітників. In В.О. Радкевич (ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 64-67). Київ: ІПТО НАПН України. <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>

35. Орлов, В.Ф. (2020, травень 14). Ділова активність випускника ЗП(ПТ)О як показник якості професійної освіти. In *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 54-56). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка.

36. Орлов, В.Ф. (2020, грудень 5). Розвиток кар'єрної і підприємницької компетентностей учнівської молоді в закладах освіти. In *Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді: матеріали Всеукраїнського науково-практичного онлайн семінару*, 94

37. Ничкало, Н.Г., Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (2021). Професійна (професійно-технічна) освіта для потреб особистості, економіки та суспільства. In В.Г. Кремень (ред.), *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні* (с. 102-109). Київ : КОНВІ ПРІНТ. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. *

38. Ничкало, Н.Г., Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (2021). Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України. In В.Г. Кремень (ред.), *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні* (с. 111-112). Київ : КОНВІ ПРІНТ. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. *

39. Патока, А.В. (2020, травень 7). Педагогічні умови розвитку професійного інтересу до підприємницької діяльності учнів ЗП(ПТ)О. In В.О. Радкевич (ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>

40. Радкевич, В. О., Єршова, Л. М. & Ничкало, Н. Г. (2021). Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України. In В.Г. Кремень (ред.), *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку в Україні: монографія (До 30-річчя незалежності*

України) (с. 82-86). Київ: КОНВІ ПРИНТ. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>

41. Радкевич, В. О., Єршова, Л. М. & Ничкало, Н. Г. (2021). Професійна (професійно-технічна) освіта для потреб особистості, економіки, суспільства. In В.Г. Кремень (ред.), *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку в Україні (До 30-річчя незалежності України): монографія* (с. 76-81). Київ: КОНВІ ПРИНТ. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>

42. Савченко, М.О. (2021). Аспекти формування інтересу до підприємницької діяльності в учнів ПТНЗ. In В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)* (с. 81-83). Київ: ПІТО НАПН України.

43. Сохацька, Г.В. (2020, травень 7). Провідні напрями підготовки кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності. In В.О. Радкевич (ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 113-116) <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>

44. Aliksieieva, S., Yershova, L., Kravets, S., Lapshyna, O. & Odnoroh, H. (2021). Self-education and self-management to develop entrepreneurship competence in future professionals. In V. Hamaniuk, S. Semerikov & Yu. Shramko (Eds.), *SHS Web of Conferences, Vol. 104, 03002. Second International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2021)*. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403002>.

45. Alekseeva, S., Sokhatska, H. (2020). Shaping a cognitive component of entrepreneurial competency during professional training of future specialists. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine. Vocational pedagogy*, 130-137. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20>.

46. Balog, M., Iakovets, A., & Sokhatska, H. (2020). Prospects of the Implementation of Modular Charging Stations Based on IoT to the Infrastructure of the Automotive Industry. *Lecture Notes in Mechanical Engineering. Springer, Cham*, 23-32.

47. Bazy, L. (2020). Pedagogical technology of literary studies competence development of future teachers-philologists. *Contemporary technologies in the educational process*: Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska, Galyna Buchkivska. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology: Monograph 40. Publishing House of Katowice School of Technology, 149-164. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/83e9d88fa92c2215d9d7a9e1c031c547.pdf>

48. Bazyl, L., Klymenko, M., & Orlov, V. (2019). Freedom of pedagogical activity: Contradictions and their solutions. *Opción especial*, 19, 307-331.

49. Bazyl, Liudmyla, Orlov, Valerii. (2019). Career counseling: a constructive interaction between science and practice. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine: collection of researches*, 1(18). 90-95.

50. Bazyl' L'udmyla, Orlov Valerij, (2020). Formácia pohľadov uchádzačov o odborné vzdelávanie o úspechu kariéry a podnikateľskej činnosti. *Conference Proceedings of the 3rd International Scientific Conference Economic and Social-Focused Issues of Modern World*, 163-171.

51. Bazyl, L., Orlov, V., Fursa, O., & Oruzha, L. (2021). Development of entrepreneurial competence in design education. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2(37), 493-502.

52. Bazyl, L., Orlov, V., Vovk, M., & Filipchuk, N. (2021). Museum pedagogy in education: educational, historical, and pedagogical aspects. *Revista on line de Política e Gestão Educacional, Araraquara*, 25(3), 1783-1798, DOI: <https://doi.org/10.22633/rpge.v25iesp.3.15596>

53. Bazyl, L., Radkevych, O., Radkevych, V., & Orlov, V. (2020). Interdisciplinary approach to the economic-legal socialization of specialists in modern labor market. *Utopia y Praxis Latinoamericana*, 25(6), 208-218. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/utopia/article/view/33523> DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3987608>

54. Bazyl, L., Shatkovska, H., Klymenko, M., & Radkevych, V. (2019). Psychological and pedagogical features of the career growth of vocational education's teachers. *Edición Especial*, 35(23), 763-779.

55. Hrytsenok, I. (2021). Pedagogical technology of entrepreneurial competence development of future qualified personnel in the project activity process. *Professional Pedagogics*, 1(22), 23-31. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.23-31>.

56. Klymenko, M., Bazyl, L., Orlov, V., & Rulievskaya, T. (2021). Economic prerequisites for the development of the ecological culture of future transport professionals. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 3(38), 530-537.

57. Korol, R. V., Yanchuk, O. M., Marchuk, O. V., Orlov, V. F., Moroz, I. A., & Vyshnevskiy, O. A. (2021). Size stabilizers in two-electrode synthesis of ZnO nanorods. *Physics and Chemistry of Solid State*, 22(2), 380-387. <https://doi.org/10.15330/pcss.22.2.380-387> (in English)

58. Orlov, V.F., Korol, R.V., Yanchuk, O.M., Marchuk, O.V., Moroz, I.A., & Vyshnevskiy, O.A. (2021). Size stabilizers in two-electrode synthesis of ZnO nanorods. *Physics and Chemistry of Solid State*. 22(2), 380-387.

59. Radkevych, Valentyna, Aleksieieva, Svitlana. (2019). Preparation the future designers for professional career development: pedagogic experiment results and research prospects. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine: collection of researches*, 1(18), 4-10.

60. Yershova, L. (2020). The Technology for Developing Entrepreneurial Competency in Future Qualified Specialists Using Self-Management Elements

[Технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів із використанням елементів самоменеджменту]. *Professional Pedagogics*, 1(20), 151-159.

61. Zakatnov, Dmytro. (2019). Entrepreneurship as an education-professional pathway direction for professional (vocational) education schools students. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine: collection of researches*, 1(18), 96-101.

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Валентина Радкевич,
доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України,
директор Інституту професійної освіти НАПН України

ЗАСТУПНИКИ РЕДАКТОРА

Людмила Єршова,
доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інституту професійної освіти НАПН України

Людмила Базиль,
доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар
Інституту професійної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

Тетяна Герлянд
доктор педагогічних наук,
старший науковий
співробітник, завідувачка
лабораторії технологій
професійного навчання
Інституту професійної
освіти НАПН України

Андрій Гуржій,
доктор технічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
головний науковий
співробітник лабораторії
електронних навчальних
ресурсів Інституту
професійної освіти НАПН
України

Андрій Каленський,
доктор педагогічних наук,
професор, провідний
науковий співробітник
лабораторії технологій
професійного навчання
Інституту професійної
освіти НАПН України

Андрій Кононенко,
кандидат педагогічних
наук, завідувач науково-
організаційного відділу
Інституту професійної

освіти НАПН України

Світлана Кравець,
кандидат педагогічних
наук, старший дослідник,
завідувачка лабораторії
зарубіжних систем
професійної освіти і
навчання Інституту
професійної освіти НАПН
України

Вікторія Кручек,
доктор педагогічних наук,
доцент, завідувачка
лабораторії дистанційного
професійного навчання
Інституту професійної
освіти НАПН України

Оксана Лапа,
кандидат педагогічних
наук, завідувачка
лабораторії науково-
методичного супроводу
підготовки фахівців у
коледжах і технікумах
Інституту професійної
освіти НАПН України

Петро Лузан,
доктор педагогічних наук,
професор, головний
науковий співробітник

лабораторії науково-
методичного супроводу
підготовки фахівців у
коледжах і технікумах
Інституту
професійної освіти
НАПН України

Нелля Ничкало,
доктор педагогічних наук,
професор, академік НАПН
України, академік-
секретар Відділення
професійної освіти та
освіти дорослих НАПН
України

Валерій Орлов,
доктор педагогічних наук,
професор, головний
науковий співробітник
лабораторії професійної
кар'єри Інституту
професійної освіти НАПН
України

Микола Пригодій,
доктор педагогічних наук,
професор, завідувач
лабораторії електронних
навчальних ресурсів
Інституту професійної
освіти НАПН України

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

РУБРИКИ:

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Відповідальний редактор: **Петро Лузан**,
доктор педагогічних наук, професор

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Валентина Радкевич**,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України

ПІДГОТОВКА ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Відповідальний редактор: **Валерій Орлов**,
доктор педагогічних наук, професор

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Оксана Лапа**,
кандидат педагогічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Світлана Кравець**,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Микола Пригодій**,
доктор педагогічних наук, професор

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

РУБРИКА: ПІДГОТОВКА ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Рубрика заснована рішенням Вченої ради Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (протокол № 10 від 04 жовтня 2021 року)

Відповідальний редактор – **Валерій Орлов**,
доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України

У рубриці оприлюднюються результати інноваційної освітньої діяльності наукових співробітників Інституту професійної освіти НАПН України, навчально-методичних центрів професійно-технічної освіти, закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, отримані в ході науково-експериментальної роботи з підготовки молоді до підприємницької діяльності.

— 00 —

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ РУБРИКИ

ГОЛОВА

Валерій Орлов,
доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

Людмила Базиль,
доктор педагогічних наук, доцент,
учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України

Людмила Єршова,
доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інституту професійної освіти НАПН України

Дмитро Закатнов,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України

Інна Гриценюк,
кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України

Наталія Ваніна,
кандидат економічних наук, науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України

Валерій Байдулін,
молодший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України

Людмила Онопрієнко,
методист вищої категорії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

— 00 —

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

ВИДАНО:

Випуск 1(2)'2022

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ:
матеріали XVI всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної) Інституту професійної освіти
НАПН України (м.Київ, 29 квітня, 17-20 травня 2022 р.)

Випуск 2(3)'2022

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
матеріали експерименту всеукраїнського рівня
(2019-2021)

Випуск 3(4)'2022

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА:
матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, 20 жовтня 2022 р.)

Випуск 4(5)'2022

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА:
збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу
(м. Київ, 14 листопада 2022 р.)

Випуск 5(6)'2022

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ
ГЛОБАЛЬНИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ:
матеріали V Всеукраїнського науково-практичного семінару
(м. Київ, 31 жовтня 2022 р.)

— 90 —

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВИДАННЯ У 2023 РОЦІ:

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОЇ, БУДІВЕЛЬНОЇ І МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗЕЙ:
монографія (звітні інформаційно-аналітичні матеріали за результатами наукового дослідження)
(2018 – 2020)

РОЗВИТОК ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-
ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ: монографія (звітні інформаційно-
аналітичні матеріали за результатами наукового дослідження)
(2019-2021)

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ
ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ:
монографія (звітні інформаційно-аналітичні матеріали за результатами наукового дослідження)
(2019-2021)

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В
ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ,
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗЕЙ, СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ:
монографія (звітні інформаційно-аналітичні матеріали за результатами наукового дослідження)
(2019-2021)

— 90 —

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

РУБРИКА:
ПІДГОТОВКА ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Випуск 1(8)

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ: монографія

*Рекомендовано Вченою радою Інституту професійної
освіти НАПН України (протокол № 3 від 23 березня 2023 року)*

АВТОРИ:

Орлов Валерій Федорович
Закатнов Дмитро Олексійович
Єршова Людмила Михайлівна
Базиль Людмила Олександрівна
Гриценко Інн Антонівна,
Алексєєва Світлана Володимирівна
Сохацька Ганна Володимирівна
Байдулін Валерій Борисович

Формат 210×297

Авт. арк. – 7,1

Виготівник і видавець:

Інститут професійної освіти НАПН України
03045 Київ, пров. Віто-Литовський, 98-а
+380 (44) 252-71-75; +380 (44) 259-45-53(факс)
e-mail: info@ivet.edu.ua

*(Підтвердження внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК, No 3805 від 21.06.2010 р.)*

Науковий редактор – Дмитро Закатнов
Технічні редактори – Наталія Ваніна, Валерій Байдулін
Літературний редактор – Інна Гриценко
Бібліографічний редактор – Вікторія Маркова
Палітурка⁸ – Людмила Шестерікова

⁸ У дизайні палітурки використано фото з мережі Інтернет: <https://ua.depositphotos.com/62276029/stock-illustration-arrows-growing-up-logo.html>